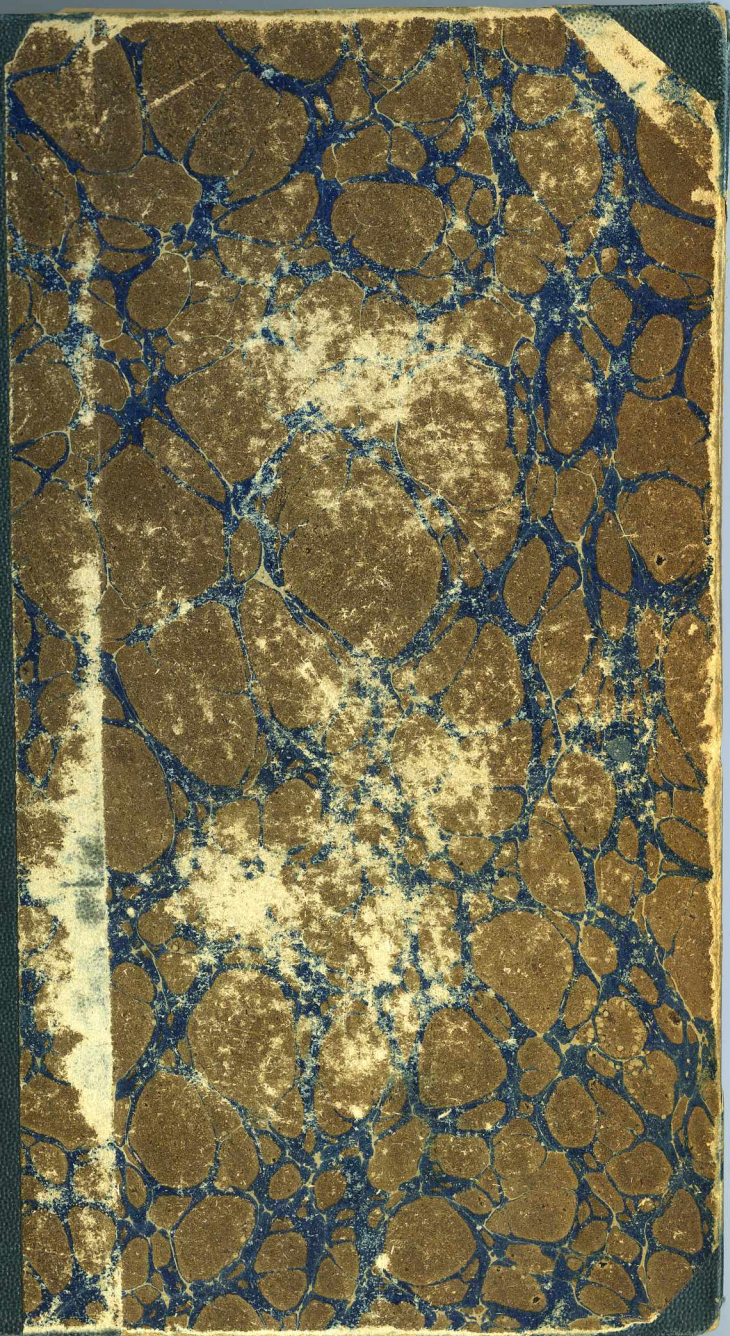

Politikai
röpiratok.

159.

159
1414

Ballagi Gerak
1872.

A PROSTITUTIO

S BEFOLYÁSA

A KÖZEGÉSZSÉGI ÁLLAPOTRA.

ANGOL FORRÁS UTÁN

ÁTDOLGOZTA

BARÁTH FERENCZ.

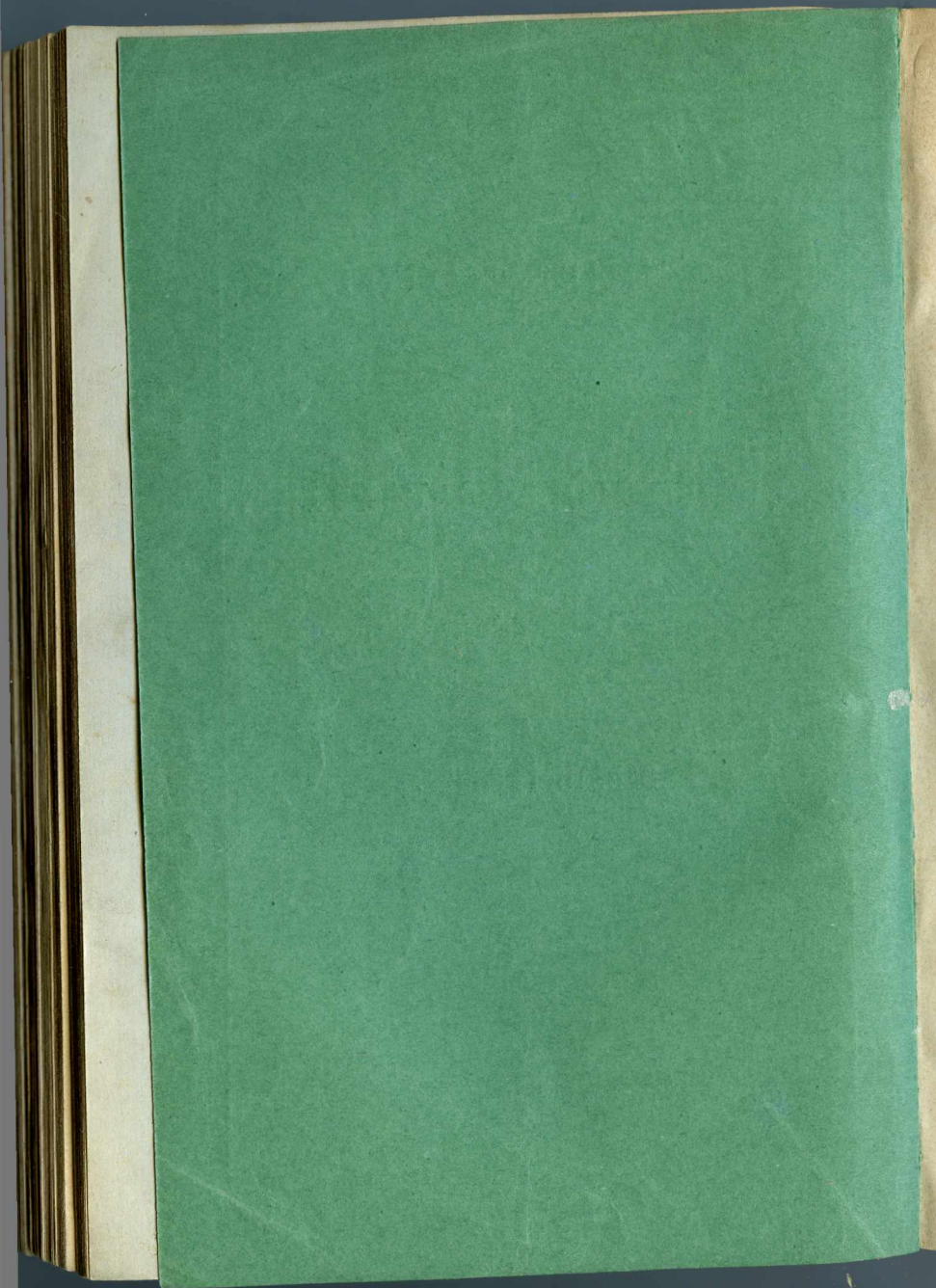
4.

PEST,

NYOMATOTT AZ ATHENAEUM NYOMDÁJÁBAN.

1872.

Ára 80 kr.

A PROSTITUTIO

S BEFOLYÁSA

A KÖZEGÉSZSÉGI ÁLLAPOTRA.

ANGOL FORRÁS UTÁN

ÁTDOLGOZTA

✓
BARÁTH FERENCZ.

PEST,

NYOMATOTT AZ ATHENAEUM NYOMDÁJÁBAN.

1872.

Erre von alle. interstedes dtr won l. 7. Kirn: XX oszaki 1881

DEBALLAGI MÓR.)

Jelen dolgozat a »Westminster Review«, e világhírű angol folyóirat legközelebbi füzeteiben jelent meg. Maga az a folyóirat a legműveltebb közönség számára van szerkesztve, s nők is jelentékeny számmal vannak olvasói között. Különben is a kérdés olyan, mely, természete daczára, vagy talán épen azért, a nők és anyák boldogságát első helyen érdekli.

Átdolgozását hasznosnak láttuk már csupán ismertetés okáért is; tudtunkkal ez az első dolgozat, mely a prostitutio roppant fontosságu kérdését ily széles alapon, ennyi készüllettel és ily egyetemes társadalmi szempontból tárgyalja. De főczélunk az átdolgozásban az volt, hogy egyfelől a hatáság, másfelől és főként a nagy közönség figyelmét egy oly kérdés megvizsgálására hívjuk fel, a melyet agyonhallgatni nem lehet, a mely mentől tovább ignoráltatik, annál veszélyesebbé válik. A prostitutio kérdése

azok közé a problémák közé tartozik, melyek az egész társadalmat, annak jólétét a legmélyebben érdeklik, s melyeket csak társadalmi úton lehet megoldani. Ideje, hogy e kérdés felől gondolkodjunk. Azok a bajok, melyek a kérdéses műben jelezve vannak, minden következményeikkel együtt megvannak a mi társadalmunkban is. Ha nem oly nagy mérvben kifejlve is, de megvannak; csak hogy nálunk nagyrészt ismeretlenül, vagy rejtegetve. Ideje, hogy megismerjük a bajt, és merjünk szemébe nézni. Talán a különböző kormányok kísérleteiből is, melyekkel a bajon segíteni igyekeztek, tanulhatunk valamit. Ha csupán ide fordul is közönségünk figyelme; ha csupán az adatok bővebb, rendszeresebb összegyűjtésére, a prostitutio nálunk való kiterjedésének hitelesebb megismerésére jutunk is el egyelőre: az már maga nyereség. Lehet, hogy ez átdolgozás serkentőleg hathat ebben a részben.

Az átdolgozó.

A prostitúció s befolyása a nemzet egészségi állapotára.

I. A prostituták sorsáról általában.

Szándékunk e czikksorozatban vizsgálat alá venni egy oly betegséget, a mely társadalmi, erkölcsi és physicali egyszerre; főként pedig kimutatni e betegség ható erejének természetét és kiterjedését, a britt szigetek lakói egy nagy részének egészsége és életerege szétrombolásában, a mennyiben azoknak vérét gyógyíthatlanul megmérgezi. Mindazon betegségek közt, melyekkel az emberiség meg van verve, a prostitúció, azt hisszük, a legrosszabb: okai a legállandóbbak; physicali következményei a legrettenetesebbek; társadalmi s erkölcsi bonyodalmai a legszamosabbak és feloldhatlanabbak; egész képe a legeszomorítóbb s meggyógyítása a legnehezebb. A társadalmi problémák közt, melyeknek megoldása a philántropistákat és államférfiakat foglalkoztatja, első helyen áll ez: hogyan lehetne a prostitúciót megsemmisíteni? — s bár együtt a többi hozzá tar-

tozó kisebb kérdésekkel, a legsürgetőbben követeli a megoldást, mégis a legmegoldhatatlanabbnak látszik. Maga a kérdés elemeinek felsorolása is csaknem legyőzhetlen nehézségekkel jár; mennyivel inkább annak érdemleges vitatása.

A nők, kik magokviseletüket rendesen a férfiak nézetei és kívánatai szerint alakítják, a leghatalmasabb ellenzői e kérdés vitatásának; sokan a szinlelő tudatlanság hallgatásába burkolóznak; kényszerítve érezvén magukat, a míg teljes tudatával birnak a kérdéses baj roppant fontosságának, hogy úgy szóljanak és úgy tegyenek, mintha lételéről tudomásuk se volna; s még többen igazi gyöngéd érzésből, elfordítják szemeiket tőle, és azt elhatározottan ignorálják. De bizonyára e csiga-szerű gyávaság vagy félenkség nem tarthat tovább. Az lehetetlen, hogy az angol nők továbbra is makacson ignoráljanak egy oly társadalmi bajt, a melylyel együtt járó betegség tönkre teszi erejét, és közvetve lerombolja életét a felnőtt férfi népesség egy nagy részének, — az ő fivéreknek, fiaiknak, férjeiknek, s a mely nyomorékká teszi kisdedeiket, születésük előtt és után egyaránt. Hiszszük, hogy a társadalmi illem és a valódi női gyöngédség mindig tiszteletben fognak tartatni; de van a gyöngédségnek egy hamis faja, mely egyaránt ellensége mind a szükséges physiologiai ismeretnek, mind a phisicai jóllétnek; mely az egészséges szervezetű lelkülettel megegyeztetetlen, s a melyet határozottan el kell vetni.

De nemcsak a mások érdekében hivatkozunk mi most az angol nők rokonszenvére, — ép úgy és még sürgetőbben az ő érdekük az, a mely itt most koczán forog. Ezren és ezren közülök, főként az alsóbb osztályokból, de részben a felsőbbekből is, ártatlan és védtelen áldozatai egy ragálynak, melynek csatornái oly titkosak és támadásai oly végzetesek, hogy senki sem érezheti magát biztosságban ellene. — Sok reményteljes leány, sugározva a boldogságtól, egészségtől és szépségtől, miután férjhez ment, igen hamar azt tapasztalja, hogy öröme gyászra fordult, egészsége betegséggé vált, s lehet, hogy még szépsége is meg van csufítva annak sorvasztó mérge által. Sok anya keservesen siratja ép úgy saját mint gyermeke constitutiójának megrontatását, kikrenézve az a mérég — mint oly számtalan esetben — végzetessé vált. Így a társadalmi betegség, a melyet vitatni szándékozunk, lényegesen érdekli a nőket; érdekli mint nőket és anyákat egyaránt; s a midőn megsemmisíti saját egészségüket, és azokét, kik szerelmök előtt legkedvesebbek, igen gyakran megöli magát a szerelmet is. A midőn szenvednek annak eredményei alatt, valjon vissza kell-e tartóztatniok magokat az elfogadott illem vagy saját finomabb érzéseik által is attól, hogy az iránti érdeklődésüket kimutassák, hogy működjenek a baj okainak elhárításán, hogy minden lehetőet elköveessenek arra, hogy magukat és övéiket veszélyen kívül helyezték? Ellenkezőleg mi azt hisszük, hogy épen ez a kérdés

az, a melyet a nőnek nagyon komolyan meg kell vizsgálni, önmagáért, kötelességből. S azt hisszük, hogy csak a nők elhatározott közreműködése és befolyása által lehető a kérdéses bajnak nagyobb és állandóbb kisebbitése. A mikéntet majd később fogjuk kifejteni.

A legelszomorítóbb és megdöbbentőbb vonása ezen rettenetes tárgy irodalmának az a kétségbeesés, a mely csaknem minden vele foglalkozott írónál nyilatkozik, s mely azon mértékben nagyobb, a mint az író ismerete szélesebb és pontosabb. A tan, hogy a prostitutio örökké elválaszthatatlan kísérője fog lenni a civilisatiónak, szilárd hitcikkelyé vált. Egy francia író következőleg fejezi ki belenyugvását abba, a mit ő a gondviselés rendelkezésének tart: „Ez az érzéki kereskedés kénytelenségből segéde a városi rendőrségnek; erkölcstelen őre a közerkölcseiségnek; szomorú és elengedhetetlen adója az emberek állati szenvedélyeinek.“ S hozzá teszi: „Nem hisszük, hogy valaha teljesen meg fog szünni. . . De azt bizonyára várhatjuk, hogy egykor el fogja rejteni magát a társadalom búvhelyei legmélyére, és nem fogja elszomorítani a tisztességes emberek tekintetét.“ (Pierre Dufour. Histoire de la Prostitution.) A felvilágosult és nemes szivű Duchatelet a következő reménytelen szavakat mondja: „Különböző formák alatt, melyek az éghajlat és nemzeti szokások szerint váltakoznak, a prostitutio állandóan meg fog maradni nagyobb tömegek együttélésénél;

egyike ez, s az is fog maradni, azon öröklő betegségeknek, a melyek ellen az orvosi tudomány kísérletei és rendszerei hiába küzdöttek, s melyeknek pusztításait most már csupán korlátozni igyekezünk.“ Mr. Acton, egyike a legtekintélyesebb angol íróknak erről a tárgyról következőleg fejezi ki meggyőződését: „Én úgy tekintem a prostitutiót, mint kikerülhetlen kísérőjét a polgárisodott, s különösen az egymás mellett sűrűn lakó népességnek. Midőn mindent elmondtunk és mindent megtettünk, még akkor is, azt hiszem, mindörökre kiirthatlan fog maradni.“ Dr. Sanger még határozottabban nyilvánítja, hogy „csupa képtelenség azt állítani, hogy a prostitutio valaha kiirtható lesz.“ Még egy csomó tekintély egyező véleményét idézhetnők, de fölösleges.

Ilyen következtetések, és épen olyan emberektől, kiket ismereteik és tapasztalataik feltehetőleg képesítenek arra, hogy minden másoknál helyesebben ítéljenek: megsemmisítéssel fenyegetik hitőket még azoknak is, kik a legerősebben hisznek az emberi faj erkölcsi előhaladásában. De a gyakorlati hitetlenség ellen, melyet ezen következtetés magában foglal, minden jobb érzésünk fellázad. Oly erősen visszaborzadunk ezen lesujtó és megbénító kételytől; oly rettenetes és leverő az a kép, hogy a megszámlálhatlan emberi nemzedékek örök folyamata az elsorvasztó bűn és szenvedés ugyanazon medrén menjen keresztül: hogy csak annál inkább ragaszkodunk

meggyőződésünkhöz, a mely átszöve levén gondolatvilágunk egész szövetével, az ösztön természetét veszi fel, miszerint előbb vagy utóbb az idő le fogja rontani a feljebb idézett itéletet, kitérülvén foltjait az erkölcsi és physical romlottságnak, mely most közöttünk forrong, és terjeszti átkos befolyását a mivelvált társadalmakban mindenfelé.

A prostitutiót jelen czélunkhoz képest úgy határozhatjuk meg, hogy az saját személyükkel való nyilvános, általános kereskedés, bizonyos nők által üzetve, nyereség szempontjából. Kiterjedése nagy számú és különböző okoktól függ, a melyek különböző időben különböző erővel működven, azon nők számát, kik ahhoz folyamodnak, folyvást váltakozóvá teszi. Természetes, hogy az olyan nők száma váltakozik legjobban, kik csak alkalomszerűleg folyamodnak a prostitutiohoz, hogy a megélhetés némi csekély eszközeit szerezzék meg, midőn másként nem volnának képesek létüket föntartani. Az ilyen nőkből, — magában foglalván a tejárusnőket, varrónőket, ruhakészítőket, és hely nélküli nőcselédet, — mindig nagy és erősen szenvedő tömeg van a nagy városokban. Ez a nagy, folytonosan változó osztály az, melynek egyénei ismeretlenek, de jelenléte felismertetik a rendőrség által, a mely okozta azon rendkívüli eltéréseket, melyek a londoni prostitúta számának különböző összeállításánál állottak elő, — eltéréseket, 6849 és 80,000 közt váltakozva. Azt hisszük, hogy a teljesen megbízható számok csu-

pán csak az elvettetett nők legalsó osztályát képviselik, az u. n. rendes prostitutákét, olyan nőket, kiket a rendőrség ismer, kiknek személyükkel való kereskedésük képezi főüzletüket, s kik az így nyert haszonból élnek, azzal együtt, a mit lopással szereznek. Ez az osztály Londonban egy 1839-iki hivatalos kimutatás szerint, akkor 6371 nőt foglalt magában. 1841-ig ez a szám 9409-re emelkedett. Egy 1857. májusról szóló kimutatás a prostituták teljes számát 8600-ra teszi; a fővárosi rendőrség által 1859-ben tett gondos kutatások azt tanúsították, hogy a közönséges prostituták száma abban az időben Londonban volt 6849, a míg ugyanazon közeg által a legujabban kiadott jelentés azt mondja, hogy e szám 1868. decemberig 6515-re esett le. 1859-ben összes számuk Angliában és Walesben 30,780 vala; s 1868-ban a rendőrség e számot 2020-al kevesebbnek találta, — oly tény, mely azt mutatja, hogy ha a rendőrség jobban ismerné azon alsóbb osztályú nők jellemét, kik bizonyos díjért hajlandók magukat prostituálni, azt a számot sokkal nagyobbra tenné, mint a mekkora az most. Bizonyos az, hogy az ezen rendőrségi adatokba foglalt nők nagy része a prostituta népség legeslegalsó osztályát képezi, a mit bizonyít az is, hogy közülök a nagyobb rész — 22,755 (73.8 percent) ellen bűnvádi kereset forgott fen, általuk elkövetett közönséges bűntények miatt. Skócziára és Irlandra nézve nincsenek határozott adataink, de ha ott is az Anglia és Wales népességének megfelelő arányt vesz-

szük fel, úgy az egyesült királyság r e n d e s prostitútainak összes számát 46,000-re tehetjük.

De ezen roppant tömegen kívül, mely a mint megmutattuk, a nőknek büntényeket elkövető osztályából áll, még van egy ennél sokkal nagyobb osztály, olyan nőkből állva, kik maguk árulása végett soha se jelennek meg az utcán, a tisztességes időn túl soha sem láthatók kint, tartózkodók modorukban, csendesek és ovakodók házaikban vagy lakásaikon, s kiknek általános magokviselete olyan, hogy a legéberebb rendőrség sem találhat ürügyet arra nézve, hogy létezésükről hivatalosan tudomást vegyen. Mr. Acton azt hiszi, hogy ha ezek is felszámoltatnának, a kijövő szám akkora lenne, hogy meghaladná még azokét is, kik azt állítják, hogy magában Londonban 80,000 prostituta van. Hogy a felsőbb osztályú prostituták száma tetemesen fölülmulja a rendőrség által felszámoltakét, világos a párisi prostitutorra vonatkozó adatokból.

Lefort Leo, ki az orvosi akadémiánál legközelebb olvasott egy értekezést „Páris prostitúciója, a venericus betegségek terjesztése“ czim alatt, állítja, hogy a hivatalos bordély-házak száma 233-ról 1840-ben, 156-re esett le 1857-ben; hogy az azokban lakó leányok száma 1976-ról 1857-ben, 1306-ra fogyott le 1867-ben; és hogy ez a fogyás kapcsolatban van a titkos prostitúciónak félelmes növekedésével, mely semmiféle egészségügyi felügyelet alatt nincs. Mr. Lecour, a „Bureau des Moeurs“ főnöke a

titkos prostituták számát Párisban 30,000-re becsüli; s erre nézve megbízhatóbb adatai vannak, mint bárkinek más fővárosokéra nézve. S megjegyzendő, hogy — a mint a párisi kísérletek sikerelensége megmutatta — e nőket lehetetlen akár-mely kényszerítő egészségügyi felügyelet alá vonni. Továbbá kitűnik az is, hogy a míg a rendes prostituták aránylag kis száma egyre fogy, e magasabb, és már a nélkül is nagy számu osztály egyre növekedik. Épen az imént említett tények mutatják ezen változás folyamatát Párisban; s a mi Londont illeti, ha a fővárosi rendőrség tudósításait 1857-ről és 1837-ről összehasonlítjuk, azt tapasztaljuk, hogy a legalsó osztályu s botrányos életü prostituták száma 281-el kevesebb 1857-ben, mint 37-ben volt; a míg a jól öltözött és a sétatéreken megjelenő prostituták száma a kérdéses időköz alatt 1994-ről 2616-ra szaporodott.

Egyik különösen szomorú és szánalmat keltő vonása e gyászos tárgynak, azok jelentékeny számának rendkívüli fiatalsága, kik többé-kevésbé a prostitutióból élnek: 2037 a 30,780 prostituta közül Angliában és Walesben alul van a 16 éven. Dr. Ryan mondja, hogy 8 év lefolyta alatt a londoni főkórházban 2700 beteget gyógyítottak a 11 és 14 év között, kik venericus bajokban szenvedtek. Még sokkal nagyobb szám utasítottatott vissza, — mondja — helyiség hiánya miatt. „Bizonyos részei Londonnak — mondja Mr. Acton — valósággal meg vannak szállva ilyen félgyermek nyomorultak által, kiknek tolakodásuk

sokkal visszataszítóbb, mint idősebb nővéreiké. E fiatal lények a népesség legalsó rétegéből erednek, s a mennyire én megismerhettem szokásaikat, elcsábíttatásuk, — ha ugyan csábításnak lehet azt nevezni — saját beleegyezésükkel történt, náluk nem idősebb fiuk által vitetve véghez. E fejlődni alig kezdő leánykák ép oly rendszeresen folyamodnak a prostitúcióhoz, mint hasonkoru fitestvéreik a lopáshoz vagy más ily gáztetthez, azért hogy éljenek.“ Alig lehet kétséges az a rettenetes tény, hogy sok szüle vagy felbátorítja gyermekét a prostitúció gyakorlására, vagy egyenesen maga vezeti rá. Mr. Tait a következő olyan eseteket számlálta meg, a hol az anyák együtt gyakorolták a prostitúciót leányaikkal: 2 anya 4 leánynyal mindenik; 5 anya, mindenik 3 leánynyal; 10 anya 2 leánynyal; 24 anya, mindenik 1 leánynyal. Ime itt látunk 41 anyát, a kik együtt gyakorolják 67 leányukkal ama rettenetes üzletet. Az is igen valószínű, hogy a fiatalabb prostituták igen gyakran nénjeik befolyása által lesznek olyanokká. Egy év alatt Mr. Tait a következő esetekkel találkozott: 1 esetben 6 nővér, 1-ben 5; 3-ban 4; 10-ben 3; s 18-ban 2, kik együtt éltek mint prostituták. Hasonló tényeket találunk Duchatelet összeállításában, mely 5183 Párisban bejegyzett prostitutát vesz vizsgálat alá. Ezek közül 164 eset volt a hol 2 nővér, 4 a hol 3, s 3 a hol 4 nővér gyakorolta együtt a prostitúciót. Ezenkívül volt 16 eset; a hol anya és leány; 4 a hol nagynéne és unoka-

hug, s 22 a hol unoka-nővérek gyakorolták együtt. Ime itt van 436 nő, kiknek rokonaik együtt üzték a prostitutiót velök.

Az idő-tartam, mely alatt ezen szerencsétlen nők gyakorolják foglalkozásukat, s az ő végök sok vitatkozásra és sok mesére szogáltatott alkalmat. S csak a legutóbbi kutatások folytán kezd az igazság a maga egyszerűségében kitűnni. Egész biztossággal s gyakran ismételve állították, hogy az angol prostituták gyorsan rohannak alá nyomorult életüknek egyik fokáról a másikra, folyvást lefelé, míg a nyomor és elaljasodás legalsó mélységét el nem érik; hogy csak rendkívül ritka és kivételes esetekben menekedhetnek ki megbélyegzett helyzetükből, és hogy azon időtől fogva, a hogy ráléptek végzetes pályájukra, ritkán élnek tovább 3—4 évnél. Mr. Tait mondja, hogy „3 év lefolyta után igen kevésre ismerhetnek rá régi ismerőseik, ha ugyan oly szerencsések, hogy ez időszakot keresztül élik.“ Ő azt hiszi, hogy minden 11 közül csak egy éli túl 25 ik évét, s „talán nem kevesebb mint egy ötöde vagy hatoda hal meg évenként azoknak, a kik prostitutákká lettek.“ Captain Miller mondja: a közép időtartam, a mely alatt a prostituták mint olyanok szerepelnek, 5 év, s azt állítja, hogy életüknek leggyakoribb bevégződése korai halál által történik. Dr. Ryan hasonló értelemben nyilatkozik. Dr. Sanger New-York prostitutáira vonatkozólag mondja: „A közép élet-tartam ezen nőknél nem terjed tovább mint 4 évig,

pályájuk kezdetétől számítva. Mint mindenben, vannak kivételek e szabály alól, de az meglehetősen elfogadott tény, hogy azon elhagyatott nőknek egy negyede hal meg évenként e városban.“

Duchatelet, a kit Mr. Acton is követett, e kérdést vizsgálat alá vette részrehajlatlanul, s az imént idézett tekintélyektől egészen eltérő következtetésekre jutott; s a mint nekünk látszik, minden hozzáférhető és megbízható adatok erősen támogatják az ő véleményét. Ő, valamint Mr. Acton is, annyiban megegyeznek amazokkal, a mennyiben megengedik, hogy egy, igen korlátolt számú részére nézve a legalsó osztálynak, a közép élet-tartam nem igen lehet több, mint a mennyit ők felvesznek. De ugyancsak Duchatelet kimutatja, hogy a prostituták nagy többsége jobb egészségnek örvend, mint azon osztály többi női, a melyből ők főként származtak; hogy a prostitutának lefelé való gyors rohanása és halála, mint azon foglalkozás következménye, kivételes eset; s hogy az utóljára is meghal, nem azon életmód tartama alatt, nem is venericus betegségben, hanem a rendes időben, s olyan betegségek folytán, melyek közösek az emberek tisztességes osztályával.

Elégge ismert dolog, hogy a prostituták felsőbb és közép osztálya mindig meglehetősen népes; ha már most ezen rangfokozatról, a számtalan közbeesőn keresztül, a legalsóig, olyan gyorsan rohannak le, a minőt rólok állítanak: az emberi lények ezen megromlott és megrontó folyamának vagy el kell áraszn-

tani és özönvizbe fullasztani minden nagy város alsó rétegét; vagy, miután végig mosta a társadalom minden fokozatát, akadálytalanul haladva, bele kell ömölnie a halálnak mindent befogadó oceánjába. S csodálatos dolog, hogy ezek közül egyik sem észlelhető. Mint már feljebb hivatkoztunk rá, a legaljasabb prostituták száma fogy, s a jól öltözötteké növekszik.

Kétségkívül bizonyos száma a féktelen és szilaj, vagy ostoba és gyámoltalan nőknek fokenként addig süllyed nyomorult pályáján, a míg eléri a mélység legfenekét, a meddig nő alásüllyedhet; s ugyan csak elhíhetjük azt is, hogy az ilyen legalsó osztályiak sokkal hamarabb elhalnak, mint felettök álló nővéreik. Kényelmetlenebbül laknak, rozszabbul táplálkoznak, jobban ki vannak téve az egyes évszakok hidegének, a míg ezek eredményének legkevésbé képesek ellenállani, s a mi legfontosabb, rendkívül élvezik a szeszes italokat. Ezek a halálnak hatalmas segítői és ágensei az emberi lények ezen legelsüllyedtebb és legszánandóbb osztálya között. De bármily fokig növekedjék is halandóságuk ezen tényezők következtében; ezek még sem ölik meg áldozataikat oly gyorsasággal, a mint szükséges volna, ha igaz lenne az állítás, hogy évenként egyegyedük vagy egy hatoduk hal meg azoknak, a kik prostitutákká lesznek, s hogy $\frac{10}{11}$ része pusztul el az egésznek, mielőtt azok huszonötödik évüket elérték volna.

Közönségesen azt tartják, hogy ezen nőknek nagy száma a prostitutióból származó betegségekben hal meg, azonban ez a vélemény sem állja ki a tények próbáját. Hivatalosan közlött adatokból kitűnik, hogy Londonban az 1846—7—8-ik években csupán 73 nő halt meg azon betegségben; hogy 1855-ben azon 468 nő közül, kik Angliában és Walesben syphilisben multak ki, 318 5 éven alóli gyermek volt; s következőleg hogy csak 150 volt azon koron felül. De még e számból is 9 10 éven alóli vala, s 13 fölül a 45-ön, úgy hogy az egész számból csak 128-an lehettek tényleges prostituták, s pusztulhattak el mint olyanok. E szám csak mintegy $1\frac{1}{2}$ százaléka a prostituták azon számának, kik a rendőrség szerint magában Londonban találatnak. A szent Lázár kórházban levő prostituták közt, Párisban csak 16 halál-eset fordult elő 1853-ban, s 17 1857-ben, s ezeknek is a halála nagy részt nem syphiliticus bajok által idéztetett elő.

A tény az, hogy a prostituták közép-halandsága — a mig mint olyanok élnek, — nem nagyobb, mint közönségesen hiszik, hanem valószínűleg kisebb, mint a saját rangjokbeli tisztességes nőké. Az a physikai szépségnek legvonzóbb neme, a mely eredménye és kifejezője egyszersmind egy jól kifejlett és teljesen egészséges szervezetnek; s épen az ilyen szervezettel bírók azok, kik legjobban ki vannak téve a csábító kísértéseinek, s a kik a legvalószínűbben előbb vagy utóbb oda kényszerítettnek, hogy prostitutákká

legyenek. Bárminő rettenetes legyen is az igazság, félünk, hogy elvitázhatlan, miszerint a mivelt társadalom ezen osztályának egyénei, igen nagy részben, saját osztályuk legderekabb női közül kerülnek ki, esábitás levén az eszköz, mely által a legegészségesebb és legszebbek kiválogattatnak. Azután henye életet élnek; idejük nagy részét a szabad légen töltik: rendesen jól öltözködnek és jól táplálkoznak, s így e pályán képesek ellenállni sok betegségnek, s könnyen hordani azok eredményeit: a mire tisztességesebb, de szegényebb és többet dolgozó nővéreik nem képesek. „Daczára dobzódásainak, (melyeknek légio a száma) — mondja Mr. Acton — a prostituta keresztül hatol kicsapongó pályájának égő kemenzében, a nélkül hogy jobban meg volna rongálva az élet által, mint férfi élvező társai.“ Duchatelet, a mig elismeri, hogy Párisban, valamint Londonban is, van egy kis töredéke e legalsóbb rendü prostitutáknak, melynek tagjai gyorsan halnak el, mégis a párisi prostituták egészségi állapotának kutatásából vett eredményeket a következőkben foglalja össze: „Mindaz, a mit mondtam a prostituták megbetegedési eshetőségeiről, megerősíti annak igazságát, a mit orvosok és más egyének, kik velök bánnak, előttem már gyakran elmondottak, hogy t. i. daczára a sok kicsapongásnak, a melyben elmerülnek, s a betegség tömérdek okainak, melyeknek ki vannak téve: egészségök jobban ellentáll a megtámadásoknak, mint egyre-másra véve azon nőké, kik-

nek gyermekeik vannak, vagy a kiknek rendes házi munkát kell végezniök; és ha valamelyikét azon betegségeknek, melyeknek mindnyájan alá vannak vetve, megkapják, az alatt semmivel sem szenvednek jobban, mint mások. Egy szóval, — mint nekem egyszer valaki mondá, — vas testök van, mely képes oly kihágásokat elbirni, a minök más nőket rövid időn tönkre tennének.“ Ez állítás közrebocsáttatott először 1836 ban, 1857-ben a fentebbi mű kiadói megerősítik az abban foglaltakat: „azon észleletek, melyeket mi tehattünk, megerősítik Duchatelet véleményét, hogy t. i. a prostituták nincsenek jobban kitéve a közönséges betegségeknek, mint más nők.“

Ha, mint a fentebbi tények mutatják, csak egy kis része hal meg e nőknek azalatt, míg a prostitutiót úzik; ha a prostituták legalsó osztályának népessége nem növekszik folytonosan a felsőbb fokozatokról lesülyedő nők száma által; s ha, — bár mindenik nap új áldozatokat ad ezen társadalmi elvetettek számához — mégis az egész szám nem növekszik Londonban: kell lenni valami utnak vagy útnak, melyek felől a legtöbb e tárgyról szóló író nem emlékezik, s a melyeken ezeknek nagy száma menekül ki évenként lealjasító foglalkozása alól. Mi lesz ezekből, az a kérdés? Minthogy Angliában a prostituták (kivéve legújában néhány várost) nincsenek rendőri felügyelet alá vetve, kénytelenek vagyunk e kérdés részletes megismerése végett az analogiához folya-

modni, mely ilyen esetekben rendszeren jónak szokott bizonyulni. A mi igaz a francia prostitutákról valószínű, hogy állani fog — mutatatis mutatanelis — az angol prostitutákról is. Hasonló okok működnek össze mindkét országban, s valószínűleg hasonló az eredmény is, a mit létre hoznak. Duchatelet nagy számú hiteles és igen érdekes tényeket gyűjtött össze, melyek a francia prostituták pályáját illusztrálják s feltüntetik, hogy mi azok nagy részének vég-sorsa. A párisi rendőrség prefecturájában van egy hivatal (la Bureau des mœurs), mely a közerkölességre ügyel fel. E hivatal-osztálynak egyetlen kötelessége a prostitutákra való felügyelés. Midőn ezek a foglalkozást el akarják kezdeni, vagy pedig annak gyakorlásán rajta érettek, kényszerítve vannak — elmúlt életük és állapotukra vonatkozó szigorú vizsgálat után — bizonyos szabályzatoknak, melyek az ő életmódjukra vonatkoznak: s így egészen a rendőrség felügyelete és ellenőrzése alá helyeztetnek.

Mindeniknek neve, kora, lakása s más rávonatkozó részletek feljegyeztetnek; mindenik köteles megjelenni, meghatározott időközökben, orvosi vizsgálat végett; következőleg hely-változtatásaik tudva vannak. 1854-ben a Párisban bejegyzettek száma haviaként 4177 és 4292 között váltakozott, az évi közép-szám lévén 4232. Ugyanazon évben a sorozatból kitörlött nevek száma volt 835; ez volt a kitörlések között a legkisebb szám, a megelőzőtt 10 év alatt. 1848- s 49-ben a kitörlöttek száma 1281, s illetőleg

1145 volt. Az 1845-től 1854-ig terjedő 10 év alatt a bejegyzett prostituták közép-száma volt 4237, a míg az évi kitörlések közép-száma 1001, vagyis közel egy negyede az egésznek. Ezekből világos, hogy a közép idő tartam, a mely alatt a prostituták folytonosan gyakorolják foglalkozásukat Párisban, a rendőrség felügyelete alatt, valamivel több mint 4 év, s hogy azon időköz alatt csaknem az egész tömeg eltűnik, és új elemeknek ad helyet.

A 10,013 nő közül, kiknek nevei a sorozatból az imént említett 10 év alatt kitörlöttek, a philanthropicus szerzők állítása szerint nagy résznek a halál által kellett elpusztulnia. A tény pedig az, hogy az egész összegből a halál csak 953 név kitörlését eszközölte a kérdéses időszak alatt. A következő hiteles kimutatás elmondja, hogy mi módon tűnt el az egész szám:

A sorozatból végleg kitörlöttek száma 10 év alatt:

Meghaltak	}	nagykorúak	870
		kiskorúak	83
Férjhez mentek	}	nagykorúak	233
		kiskorúak	8
Más életmódot találtak	}	nagykorúak	136
		kiskorúak	5
Szolgálatba állottak	}	nagykorúak	1050
		kiskorúak	41

Azon nők száma, kik csak egy időre törlöttek ki:

Utlevéllal távoztak	2,977
Megszüntek jelentkezni a Bureauban . . .	4,276
Törvényszékieleg elítéltettek	153
Szegények házába helyeztettek	89
Engedélyt nyertek bordélyház tartására . .	92
összesen	10,013

Mondottuk, hogy a közép idő-tartam, mely alatt a párisi bejegyzett nők folytonosan gyakorolják a prostitutiót, valamivel több a 4 évnél; de egy nagy száma azoknak, kiknek nevök egy időre kitöröltetett, s néhányan azok közül, kik végleg kitöröltettek, újra előkerülnek és újra bejegyeztetnek. A következő táblázat mutatja az újra bejegyzett nők számát 1845-től 1854-ig bezárólag:

Ujra be- jegyzett nők, a kik már egy- szer kitö- röltettek	}	saját kérelmükre	231
		utlevélleltörtént elutazás folytán	1,630
		megszülvén jelentkezni	2,445
		törvényszéki elítélés folytán	99
		javitóházba helyezés folytán	21
		bordélyháznyításra engedélyt kapván . .	81
		Összesen	4,507

A prostituták különösen szeretnek költözködni egyik városból a másikba, s természetes, hogy e táblázat nagy számát foglalja be azoknak, kik így elhagyták a várost egy időre, valamint azokét is, kik törekedtek kimenekedni lealázott helyzetükből, kiknek ez sikerült rövid időre, de a kik végre is kénytelenek voltak visszatérni az egyetlen kereset-forráshoz, mely számukra nyitva vala. Egy vagy több foly-

tatólagos kísérlet után kétség kívül ezek közül sokan végleg megmenekedtek; s a megmaradt rész azon gyámoltalan vagy javithatatlan teremtésekből áll, kik addig gyakorolják a prostitutiót, míg csak élhetnek belőle, kik fokenként lejjebb szállanak, míg nem eljutnak a kórházba vagy a börtönbe; s a kik végre a sokkal nagyobb részét képezik azoknak, kik a rendőrség gyűlölt felügyelete alól csak a halállal szabadulnak ki.

Azon nők közül, kik egyszer neveiket kitöröltetvén a sorozatból, nem engedik annak újra bejegyzését, körülbelül egy negyedrészt elhagyja Párist, és azután nem nyomozható; igen sokan tejárusnőkké, varrónőkké, mosonékká, boltosnőkké, gyümölcs-, csiga- s más ilyen dolgok árusaivá lesznek; néhánynak sikerült megtakarítani akkora özszeget, mely számukra független életet biztosít; kevesen állandó jövedelmet biztosítottak a maguk számára; sokan férjhez mennek; egy bizonyos szám gazdag emberekkel él mint feleség, a törvényes kapocs nélkül; egy sokkal nagyobb szám hasonló viszonyban él munkásokkal, főként agg-legényekkel vagy özvegyekkel, s ezeknek törvényes nejei gyanánt szerepelnek*); s egy jelentékeny részök házi cseléddé lesz, minden társadalmi osztályú családban, néhányan gyermek-

*) A párisi utcazaseprök felügyelője értesíti Duchatelet urat, hogy ezek kétharmada az általunk említett módon tesz szert feleségre. Ugy mondják, hogy a rongyszedők is ezek példáját követik.

dajkák, s néhányan úrnők szobaleányai. Így megszünvén prostitutaképen szerepelni, az által, hogy tisztességes életmódot kezdenek, azon nők, kik kevéssel azelőtt annyira leeljasult lényeknek tekintettek, hogy hozzájuk még szólni sem volt méltó: bebocsátatnak miveltebb osztályok házaikba, az anyák gondjukra bizzák gyermekeiket, belső cselédjévé, s igen gyakran megbizottjává lesznek a leányoknak, kik most kezdenek asszonynyá fejlteni; egy szóval, a családi élet minden részébe behatolva, egy vagy más időben rájuk van bízva a társadalom egy jelentékeny részének legfontosabb és legkényesebb érdeke.

Ha tekintetbe vesszük, hogy bár az egész bejegyzett prostituta népsége Párisnak ujjá válik valamivel több mint 4 év alatt, de 45%-a az ujonan bejegyzetteknek olyan nőkből áll, kiknek neveik már előbb be voltak jegyezve és azután kitoröltettek: elég helyesen következtethetjük, hogy mindössze körülbelül hat év azon időnek középtartama, a mely alatt a nők Párisban a prostitutiót gyakorolják.

A prostituáltak sorsa Kopenhágában igen közel megegyez a párisiakéval, s a mi különösen figyelemreméltó, a számarány, mely szerint keresztül mennek átmeneti állapotokon, mindkét fővárosban csaknem ugyanaz: emitt is négy év alatt akkora szám, a mennyi a bejegyzettek középszáma bármely időben, teljesen eltűnik. Az 1849-ben végződő hat év alatt, az évek kezdetén bejegyzett prostituáltak középszáma Kopenhágában volt 233; a sorozathoz

évenként utólagosan hozzáadottak középszáma 27; s a sorozatból évenként kitöröltek középszáma $57\frac{5}{6}$, a bejegyzett számnak évenként 31 százalékát tévén, a törteket nem számítva. A következő táblázat kimutatja, hogy hova lett az egész összeg:

Szolgálatba vagy dologba állott	101
A szegényekről gondoskodó bizottmánynak adatott át.	99
Börtönbe került	6
Férjhez ment	95
Elhagyta az országot	11
Meghalt	29
Öngyilkossá lett	6
összesen	347

Nem ismerhettük meg, hogy mekkora azon nők száma, a kik újra bejegyeztetnek Kopenhágában, de mivel közel egy harmada az évenként kitörölteknek férjhezmenetel folytán töröltetik ki, valószínű, hogy a másodszor bejegyzett nők számaránya kisebb Kopenhágában mint Párisban. Ennek folytán hajlandók vagyunk hinni, hogy a közép idő-tartam, mely alatt a nők Kopenhágában a prostitutiót gyakorolják, körülbelül 5 évre terjed.

Miután láttuk, hogy Párisban és Kopenhágában a prostitutió, azon nők nagy tömegére nézve, kik ahhoz folyamodnak, csak átmeneti állapot; hogy — mint Duchatelet mondja — nagy részök elhagyja azt az első év végével, s hogy csak igen kevesen maradnak meg e pályán életük végéig: vajjon fel

vagyunk-e jogositva annak kimondására, hogy a prostitutió Angliában is hasonló átmeneti állapot, hogy abból igen sokan, hasonló gyorsasággal kimenekülnek, s hogy igen nagy többsége azoknak, kik azt egykor gyakorolták, újra visszamerül a nagy társadalomba, hasonló állásokat foglalva el ott, mint nővéreik Franciaországban és Dániában? Azt hisszük, hogy némi qualificatio mellett e kérdésre igenlőleg felelhetünk. Az eredmény kétségkívül módosíthatni fog a nők jelleme, neveltetése és körülmények által mindenik országban. Nem látszik valószínűtlennek, hogy a természetes vigság és a társas gyönyörök kedvelése, mely a francziákat jellemzi, hatalmas befolyás gyanánt szerepel arra nézve, hogy az alsóbb osztályú franczia nőket rávegye a prostitutió gyakorlására; hogy a franczia eszmék a társadalmi erkölcsiségről, melyek az ágyastartást olyan fokig megengedik, mely Angliában ismeretlen, elkeskenyítvén az örvényt a tisztességes és a társadalmilag megvetett állapot között Franciaországban, megkönnyítik mind az első lépést azon keresztül, mind a másodikat azon vissza; hogy a franczia rendőrségnek útlevel-rendszere és inquisitori hatalma, mely képesíti a szülőket, hogy elszökött gyermekeiket felfedezzék, azt eredményezi, hogy a prostituták egy bizonyos száma haza kívántatik s új szállítmánynak ad helyet; s hogy az egészségügyi szabályzatok, melyeknek minden bejegyzett prostituta Párisban kénytelen magát alávetni, hosszabb életet biztosíta-

nak a prostituáltak legalsó osztályának, mint a megfelelő osztályé Angliában. Másfelől a komolyság igen erős eleme az angol népben; a csaknem vad szigorúság, melylyel ennek egy része a társadalmi törvények bárminő megtörését a nemi viszonyokra nézve büntetni szokta; kérlelhetlen üldöztetése az elesettnek, ki igen gyakran az első ballépésért úgy büntetetik, mint a legistentelenebb társadalmi gonosztevő; a csaknem átgázolhatatlan korlátok, melyek egy olyan leány elé merednek, ki az előtt tisztességes volt, s egyszer elesvén, küzd régi helyzetének visszanyeréséért; a kegyetlenség, a melylyel gyakran megfosztatik minden bátorságtól, hogy kísérletet tegyen arra nézve, éreztetvén vele, hogy ő reménytelenül el van veszve és tönkre téve; s hiánya azon hallgatólagos beleegyezésnek az ágyastársi együttélésbe, mely megvan Franciaországban: mindezek kétségkívül olyan körülmények, melyek arra szolgálnak, hogy mind a prostitúcióra való lépést megnehezítsék, mind az onnan való visszatérést. Mindezen befolyásokat tekintetbe véve, s igyekeztvén azokat valódi értékük szerint becsülni, mi azt hisszük, hogy a prostituta népségnek általános pályája s végsorsa lényegileg ugyanaz Londonban a mi Párisban; hogy a prostitúció Angliában is csak átmeneti állapot -- a kivételeket nem számítva, — csak hogy annak pházisain az áthaladás nem oly gyors mint Párisban; hogy az arra rálépők, valamint az onnan kimenekülők száma is egy bizonyos adott időszak alatt kisebb;

hogy azoknak száma, kik soha sem képesek megmenekülni, s kik ennél fogva mint prostituták halnak meg, talán nagyobb; s végre, hogy a mig — a kivételétől eltekintve — Kopenhágának összes prostituta-népessége eltűnik 5 év alatt, s Párisé 6 év alatt, s mindkét helyen egészen új réteg jó amazok helyére: addig e népesség eltűnésére és ujakkal való helyettesítésére Londonban talán mintegy hét év kívánatik.

Nem lehet felőle kétség, hogy midőn a prostituta életének rettenetes valódisága és még szörnyűbb jövője előtte tényleg világossá lesz, ez minden erejével küzdeni fog, a legtöbb esetben, a mig a remény végkép el nem hagyja, hogy kimenekedjék azon rettenetes ítélet alól, mely tudja, hogy utóléri mindazokat, kik azon a pályán megmaradtak, miután a szépség és az ifjuság búcsút mondtak nekik. A prostituták is emberi lények, emberi érzelmekkel és ösztönökkel bírnak. Hogy mi az, társadalmi eldobott lénynek lenni, elhagyatottan miliók között, otthon nélkül, barát nélkül, megvetve a rokonok, — megátkozva az apa által, s meg lévén tagadva a szenvedőnek legbiztosabb menhelye, az anyának szeretete — ők is tudják érezni, ép oly keservesen, mint szerencsésebb nővéreik. Ők is nők azért; s bár átadják magukat kedvelők csupa érzéki szenvedélyeinek a nyereségért, de azért sovárognak a valódi szeretet után, a gyermekek után, s mindazon házi örömök után, melyek oly kedvesek

nemök előtt. Továbbá sokan közülök fiatalabb korukban, vallásos neveltetésben részesültek, talán épen a kegyes édes anya ajkai által. Bár mélyen elrejtve sziveikben a keresztyén befolyás nem ritkán érezteti hatalmát, a bűn érzetét, és a bűnre váró büntetés súlyát költvén fel bennök. Törekedve magukat kiszabadítani lealázó helyzetükből, a siker szükségképen különböző lesz az akadályok szerint, a melyeket le kell küzdeniök. Már előbb okát adtuk a feltevésnek, hogy ez akadályok kisebbek, míg a kimenedhetés könnyüisége nagyobb Franciaországban mint Angliában. Amerikában a kísértés a prostituta élet elkezdésére, valamint az azt elhagyás eszközei még számosabbak, mint Franciaországban. Nagy számú leány érkezik meg folyvást New-York kikötőibe, mint kivándorlók és idegenek, a jó szerencsére bizván magukat. Behálózva gazemberek által, kik lesben állnak rájuk, s kényszerítve a szegénység által, igen sokan közülök a prostitúcióhoz folyamodnak, azért hogy élhessenek. Néhány hónapi tapasztalat undort költ bennök új életmódjuk iránt, figyelmezteti őket a veszélyre, ha azt folytatják, s ugyanakkor képesíti őket megismerésére azon számtalan életmódnak, melyeket Amerika nyújt mindazoknak, kik képesek és akarnak dolgozni, s így saját megváltásuk kivivására. S ők elég gyorsak is felhasználni az alkalmat, a mely kínálkozik, s innen van az, hogy a new-yorki prostituták közül oly roppant szám tűnik el évenként. Azoknak nagy többsége tölti be

sorait előbb a munkás népnek, s azután a nagy köz-
társaság polgárainak. Így az „átmeneti állapot“ leg-
rövidebb Amerikában; kevésbé rövid Franciaor-
szágban és Dániában, és legkevésbé Angliában. De
itt is csak átmeneti állapot, s a prostituáltak nagy ré-
sze kimenekszik belőle, miután egyszer bele lépett.
Mr. Acton mondja, hogy a prostituáltak jobb érzésű osz-
tálya, rendkívül meglepő és évről évre növekvő
mérvben, hites feleségeivé válik a legkülönbözőbb
társadalmi osztályú embereknek, a peerségtől fogva
a cselédházig. Egy nagy részök elhagyja a prostitu-
tiót, olyan viszonyt szövének, a mely a házassági kö-
tést kivéve, a házasság minden vonásával bir; so-
kan pénzübeli jövedelmet nyervén előbbi szeretőiktől,
ezért kapósakká lesznek és férjet kapnak; sokan
önmaguk fentartásában különböző apróbb üzletek
által segítettnek; sokan kivándorolnak az Egyesült
Államokba és a britt gyarmatokba; és igen sokan
— a kiknek jelentékeny számuk szintén férjhez
megy később — újra visszatérnek azon szolgálta-
ba, melyet egykor elhagytak.

Ime igyekeztünk kimutatni, hogy a prostitúció
leginkább csak átmeneti állapot, melyen a britt nők
ezrei folytonosan keresztül mennek, s tettük mind-
ezt azon czélből, hogy legközelebb kimutassuk, minő
nagy és fontos befolyása van ennek a ténynek a britt
nép egészségi állapotára.

II. A syphilisticus bajok természetéről.

A rendkívüli gyorsaság, a melylyel egy ragadós betegség, — az orvosok által közönségesen úgy nevezett *morbus gallicus* — elterjedt Európában a XV-ik század utolsó felében, s az iszonyatos pusztítás, melyet az véghez vitt, azt a hitet költötték az emberekben, hogy az egy új, eddig nem ismert járvány, mely most hirtelen kiütött. Ez öldöklő csapás forrása sok ideig titokban maradt, s három századon át folyvást vita tárgya volt. Legelőször Gonzalos Ferdinánd bizonyítja a tételt, hogy az Amerikából vette eredetét. Állítja, hogy a nyavalya ott-honos Szent-Domingó benszülöttei közt; s hogy az onnan hozatott át azon katonák és tengerészek által, kik Columbust második utjából visszakisérték; hogy ezeknek nagy része, Európába való visszatértök után Gonzalos de Cordova zászlója alá soroztatott be, hogy menjenek a francziák ellen, kik a nápolyi királyságot megtámadták; s hogy ezek közölték a betegséget a nápolyiakkal, kik így közvetlen forrásai levének az egyetemes elterjedésnek. Ez állítást széles körben hitték a XVI-ik és XVII-ik század-

ban; de valósággal a betegség három évvel előbb ütött ki Nápolyban, 1493-ban; s a párisi parlamentnek egy végzése 1496 vagy 97-ről úgy szól róla, mint a mely a megelőző két év alatt nagy előhaldást tett Franciaországban.

Hogy a XV. század utolsó felében egy rendkívül erőszakos ragadós betegség dühöngött Nápolyban, terjedve leginkább a nemi érintkezés kövekeztében, — oly rendkívüli erővel, hogy általános ijedelmet támasztott: hogy a betegség Franciaországba átvitetett és ott elterjedt a visszatérő francia katonák által: s hogy Európának főbb városai csakhamar megérezték a ragályt, sokkal ijesztőbb alakban, mint a minővel most bír, — ez elvitathatatlan. A kérdésben levő betegség mindenütt, a hol megjelent, pusztító járvány alakot vévén föl, egyetemes figyelem fordítottatott reá; előállása és természete állandó tanulmányozás tárgyává tétettek, s így annak rokonsága, ha nem teljes nygvanazonsága is, — lön kimutatva olyan betegségekkel, melyeket már a régi irók emlegetnek. Valóban, bár annak igazi jelleme és oka mindeddig ismeretlen, úgy látszik, hogy egy vagy más proteusi formájában minden korban ismeretes volt, a melyikről csak valamit tudunk.

Azon rendkívül vészes alakjai a syphilisnek, a minőkről a történet tanuskodik, ma már nem észlelhetők többé, s úgy látszik, hogy az emberiségnek nincs oka többé rettegnie egy olyan csapás-szerű járványtól, a minő Nápolyban váratlanul kitört, és

végig pusztítá Európát a XV-ik század vége felé. De azért ne higgyük, hogy a jelen és a jövő nemzedék biztos ezen pusztító ellenség támadásai ellen. Bár többé nem költ általános figyelmet rettenetes és szélesen kiterjedt pusztításai által, s nem tölti be a nagy városok lakóit váratlan ijedelemmel, de azért végzetes hatalmát folyvást gyakorolja hallgatagon és titokban, melynek eredményei megfoghatlanul elterjedettek és rombolók, épen azon eltitkolás miatt, a melylyel födöztetnek. Dúlása, nem úgy mint más járványoké, megszűnés nélküli, s következőleg áldozatainak száma sokkal nagyobb, mint mindazoké összevéve, a kiket valaha egy-egy olyan ijesztő járvány elsepert, mely időnként rettegéssel tölté be az emberiséget. Ez itt lakik közöttünk; áthatotta a társadalom minden rétegét; nyomai felismerhetők csaknem minden családban; örökké változó proteusi alakjai sokkal számosabbak, semhogy valamennyit számba venni lehetne, s gyakran elkerülik még a leggyakorlottabb szemek felfödözését is. Kiválóan a fiatal és erőteljeset támadja meg; a férfiuság erejét az élet tavaszában gyengességgé változtatja; a virágzó nőnek egészséges vérét, melynek a jövő nemzedéket erőteljes életre kellene táplálnia, megmérgezi; nyomorékká teszi a csecsemőt még az anyai méhben, s megfertőzteti a tejet, melyet a gyermek szí anyja emlőjéből. Nem tekint sem erényre, sem tisztaságra, sem ártatlanságra, melyek valamennyien védtelenek választást nem tevő romboló befolyása ellen.

A venericus mérég annyiban hasonlít a himlőhöz, hogy beoltás és érintkezés által ragad, de különbözik ettől annyiban, hogy támadásait ugyanazon egyénen ismételheti számtalanszor. A míg az egyén vére, ki ebben a betegségben valamikor szenvedett, annyira átalakul, hogy annak későbbi megtámadásai ellen biztosítva van, s ha mégis volna benne valami fogékonyság iránta, a megújuló betegség rendkívül szelid fogna lenni: addig a venericus mérég áldozata mindig ki van téve új meg új megtámadásoknak. Ezelőtt mintegy 25 évvel Mr. Auzias Turenne azon eszmére jött, hogy a syphiliticus mérget be kellene oltani, épen úgy, s némi módosítással ugyanazon okokból, mint a himlőt szokták az emberekbe. Próbát tévén az állatokon, igazolva találta magát e rettenetes és veszélyes eljárás ajánlásában, megelőzőjéül ép úgy mint orvosszeréül a syphilisnek. Egyéb orvosok is ügyvédkedtek mellette és gyakorolták azt. Hogy sok esetben az organismus annyira eltölthető a méreggel, hogy képtelen további betegség fölvételére a beoltás helyén, úgy látszik ez elismert dolog; de hogy ilyen esetekben is bizonyos idő eltelte után a mérég iránti fogékonyság visszatér, ép oly elismert tény. Mi részünkről nem ajánlanók ez eljárást senkinek.

Egy külön és biztos ellenmérég feltalálása annak ellen, még a jövő feladata. Physicai jelleméről annak, és igazi természetéről mit sem tudunk. Azon csodálatos jósdák, a *microscopium* és a *vegytan*, egyaránt

némák, ha a betegség csodás hatalmának okai után tudakozódunk nálok. Csupán eredményeiből ismerjük azt. Oly iszonyú ereje van neki, hogy egyetlen csepp genyedettség azon sebből, melyet szerez, egy pohár vízzel összekeverve, azon víz mindenik csepét mérgezővé teszi; s tartóssága olyan, hogy csövekben vagy üveglapok közt határtalan hosszú ideig eltartható, a nélkül, hogy ható erejét elvesztené. Mr. Ricord így tartotta 73 napon át, s akkor beoltván, meghozta a rendes betegséget. Hogy hatályos legyen, folyékony alakban kell alkalmazni, vagy folyékonyrá tenni azon rész nedvessége által, a melylyel érintkezésbe hozatott.

A francia miniszterium közegészségi osztálya felszólítá az orvosi akadémiát Párisban, adjon véleményt a felől, valjon az u. n. másod-fokú syphilis ragadós-e, s vajjon a gyermekeknél ez másként van-e mint a felnötteknél? Az akadémiának egy bizottmánya azt az előterjesztést tevő, hogy vannak a syphilisnek bizonyos formái, a melyek ragadósak, s hogy semmi ok nincs azon föltevésre, hogy ez már a csecsszopó gyermekeknél is ne úgy volna. Mr. Ricord megerősíti ez állítást, mondván, hogy egy nő, olyan nemű syphilissel, a mit többé nem tartanak ragadósnak, szülhet syphiliticus gyermekeket, kik a betegséget közlik szoptató-dajkáikkal, s ezek tovább plántálják azt családjukban. Mr. Paget állítja, hogy a másod-fokú syphilis formái legalább is huszszor visszajöhetnek, miután az illető egyén el-

bocsáttatott a kórházból, s mind a huszszor ragadósak.

Most már teljesen be van bizonyítva a tény, gondos vizsgálatok egész sokasága által, hogy egy férfi, ki a betegség minden symptomájától tiszta, de a kinek vére már meg van rontva a syphiliticus mérég által, annyira elronthatja uj nejét, hogy a baj lényeges eredményei meglátszanak néhány hónappal a házasság után, és hogy ezt egyetlen symptoma sem előzi meg; a mely a bekövetkező baj jöttéről adna tudósítást. Mr. Erasmus beszél el egy ilyen esetet, mely épen az ő kezelése alatt fordult elő. Egy uri ember a kérdéses betegségben szenvedett, s látzólag meggyógyított novemberben: a következő mártiusban megházasodott, miután előbb orvosa biztosította, hogy ő semmi okot nem lát ennek gátlására; s a következő júniusban neje constitutionalis syphilisben szenvedett. Férje továbbra is ment maradt a betegség minden jelenségeitől. „Nem lehet kétség -- mondja Mr. Vilson, -- a férj vérének mérgező hatékonyságáról a házasság idejében.”^a Egy másik uri ember esetéről is szól, a ki szintén márcziusban házasodott meg, két hónappal azután, hogy a betegségből kigyógyult, mely először mutatkozott rajta. A házasság idejében azt hívé, hogy egészen jól van, s neje egy szép egészséges fiatal asszony volt, kinek addig még a feje se fájt életében. Juliusban a nő egészsége lassanként romlani kezdett; augustusban rosszul lett, s októberben torok-fájás, bőrkiüté-

^a A prostitutio.

sek, a nyak-mirigyek feldagadása, rheumaticus fájdalom és más ily leverő betegségek ütöttek ki rajta, kétségtelen jelenségei a constitutionalis syphilisnek. Dr. Campbell, Edinburghból, egyebek közt a következő esetet beszéli el: Egy uri nő három gyermeket szült egymásután idő előtt; a két első hirtelen meghalt a születés után, a harmadik idétlen és rothadt vala. Mind a férj mind a nő teljesen egészségesnek látszott, de a férfi ismételve szenvedett syphilisben, melyek közül a legutóbbi huszonhárom évvel az előtt fordult elő, s tizenhét évvel a házasság előtt. Ez eset megdöbbenő bizonyítékul szolgálhat arra, hogy a betegség mily iszonyatos hosszasan megmaradhat a testben, megtartván mindazon hatalmát, melynél fogva ragadós és pusztító lehet. Sir W. Jenner egy jelentékeny hírvoros esetéről emlékezik, ki még tanuló korában megkapta a betegséget. De kigyógyult belőle, s öt évvel azután megházasodott, s első gyermeke constitutionalis syphilisben halt meg.

Hogy a mérgező ereje milyen tartós, s mily rendkívüli módon lappanghat éveken át az anyai vérben, a nélkül, hogy valamit tudnának róla vagy csak gyanítanak is, a két következő eset bizonyítja, melyeket Mr. Vidal tapasztalt és hoz fel. Egy nő férjhez ment egy olyan emberhez, kit a constitutionalis syphilis erősen [megtámadott; egy gyermeket szült, a ki meghalt azon betegség legvilágosabb jelenségei közt. Férje is csakhamar meghalt; s ő

maga, mint látszólag egészséges, újra férjhez ment egy teljesen egészséges emberhez; s mégis négy évvel előbbi házassága után a második házasság gyümölcse egy ép oly syphiliticus gyermek lön, mint a másik volt. A másik eset még rendkívülibb: egy özvegy asszony constitutionalis syphilisben szenvedett, a melyből látszólag kigyógyított; azután férjhez ment, két gyermeke lett, s mind a kettő syphilisben halt meg. Második férje csakhamar azután meghalt, a nélkül, hogy venericus betegségben valaha szenvedett volna. A nő harmadszor is férjhez ment, s e házasságból két iker-gyermeke lett, kik szintén syphilisben haltak meg. Azután lett neki egy negyedik gyermeke, ez is magával hozta a betegséget, de kigyógyult belőle. Egyike a gyermekeknek átvitte a betegséget dajkájára. Mindezen idő alatt, látszólagos meggyógyulásának napjától fogva, az anya — úgy látszott — folyvást jó egészségben volt.

Állatokkal tett kísérletek által eléggé be van bizonyítva, hogy ha a nőténynek két különböző himtől egymásután fiai vannak, a második párosulás sarja hasonlíthat az első himhez. Egy kanczának, zebra által megtermékenyítve, csikaja lett, a zebra jellemző jegyeivel: azután a zebrától elválasztották, s paripákkal párosították, s az eredmény lön három olyan csikó egymásután, melyek mindenikén felismerhető jegyei voltak meg azon zebrának, a melytől el lön választva. Ez a tény több hasonlókkal együtt,

melyek hitelesen bebizonyítottak, mutatja, hogy a főntebb előszámlált esetek, melyek első tekintetre kimagyarázhatatlanoknak látszanak, szoros összhangzatban vannak a természet törvényeivel, s jelezik, hogy mily rendkívül fontos és ünneplés dolog a házasság különösen a nőkre nézve. Mert ezek azt mutatják, hogy a nő anyává lévén, egész alkatát gyökeres és visszavonhatatlan változás lehetőségének teszi ki; hogy férje vér-rendszerének tulajdonai, — legyen az egészen elromolva, vagy egészen egészséges, vagy valamely közép állapotban, — az övére is rányomatnak gyermekének közvetítése által, hogy semmiféle törvényes elválás nem fogja képesíteni őt arra, hogy megsemmisítse a constitutionalis azonosulást, mely megtörtént, és hogy a míg élete tart, akár oly mértékben kapta legyen meg a betegséget, hogy az kitör vagy rajta vagy gyermekén, akár csak úgy, hogy a változás kijátsza a felismerést, — soha le nem rázhatja a végzetet, a melynek egyszer megadá magát.

Az anyai emlő teje is szolgálhat eszközül a betegség elragasztásában. Dr. Whitehead közléséből idézünk néhány példát. Egy uri nő első gyermekét szülte, szép egészséges leányt; s csakhamar felgyógyult. A gyermek három hónapos korában, akkor még csupa egészségesen, beoltatott. Tíz hónapos korában egyike volt a legszebb gyermekeknek, s az anya egészsége is kifogástalan volt. Ezen időben a férj első fokú syphilit kapott. Gyorsan kigyó-

gyult, s kereskedelmi ügyeinél fogva két hónapnál tovább távol volt nejétől azután, hogy a betegségnek minden külső jelensége elmúlt. S két hónappal később, midőn a gyermek 15 hónapos volt, s még mindig szopott, el lőn boritva syphiliticus kiütésekkel. Magán az anyán több gyanús jelenségek mutatkoztak. Szerencsés kezelés által mind az anya, mind a gyermek jobban lettek. De a leányka képtelen lévén szilárd táplálék megemésztésére, még mindig a mellen tápláltaték, s tizennyolcz hónapos korában újra kiütések jöttek elő rajta; a fül körül a mirigyek gyuladásba jöttek, más symptomák is mutatkoztak, s a fiatal leányka, szülőinek első gyermeke, husz hónapos korában meghalt. Néhány hónap mulva az anya is utána ment, mindketten áldozatai lévén egyazon könnyörületlen rombolónak. A férj másodszor is megházasodott; constitutionális betegsége újra előjött, elragadt nejére, s az azt átkölcsönzé gyermekére.

Hasonló eset a következő: G. R. harminczhét éves egészséges szülőktől származott és egészséges véralkatú nő, férjétől megkapta a syphilit, hat héttel azután, hogy a gyermekágyból fölkelte hatodik gyermekével. A mérreg áthatá egész véralkatát, s teje által megmérgezé gyermekét a kit szoptatott. Ez a gyilkos betegségben két éven át kinlódott, s azután meghalt.

Sok esetben az anyai tej elragasztja a betegséget a gyermekre, s ez által az az anyában rejtve

marad, s ő maga mentve van gyermekének árán. Mr. Wilson említ egy esetet, a hol egy gyermek megméztelyezettett anyjának teje által, kin magán a constitutionalis syphilisnek semmi jelei nem látszóttak, s hozzá teszi: e gyermek anyja kétségkívül a szoptatásnak köszönheti, hogy rajta a constionalis syphilis ki nem ütött.

Elég bizonyítéka van Mr. Wilson azon állításának is, hogy minden váladék át van hatva a méreg által egy olyan egyénnél, kinek constitutionalis syphilise van. Hogy a nyál- és a szájmirigyek nedveségei olyanok, rendkívül valószínű. Hogy syphiliticus gyermekek, néha fájós szájjal, s néha minden látszata nélkül ennek, megmérgezik szoptató-dajkájukat, bebizonyított tény. 1828-ban egy uri ember, másod-foku syphilis jelenségeivel, felkereste Dr. Priceot, s kifejezte előtte azon félelmét, hogy valószínűleg neje is — ki akkor már nagyon terhes volt — benne van a bajban. Midőn a gyermek megszületett, egy egészséges fiatal falusi asszonyt, ki azelőtt veszté el gyermekét s kit Dr. Price tisztességesnek ismert, béreltek ki dajkájául, hogy szoptassa. Rövid idő múlva gyanus kinézésű pattanás jelentkezett a nő mellén, s egyidejűleg észrevevé, hogy a gyermek fájós szájú, és hogy némi kellemetlen szaga van. Csakhamar kiütések boríták el a nőt, mind a két tenyeréről lement a bőr, fájdalmat érzett tagjaiban, és körmei romlani kezdtetek. 1830-ban egy fiú-gyermeket szült, ki hasonló betegségben volt, s meghalt

három hónapos korában. 1831. mártiusában egy halva született gyermeke lett, s egészsége, mely azelőtt kitűnő volt, naponként hanyatlott attól fogva, hogy azon gyermek által megméltelyezteték, a kit szoptatásra felvállalt. Mintegy hat héttel azután, hogy a pattanást mellén észrevette, s annak következtében a gyermeket visszaadta szülőinek, egy másik tisztességes, férjes asszony, ki amannak a helyét a szoptatásban elfoglalta, fordult Dr. Pricehoz, egy nagy pattanás lévén egyik csecs-bimbóján, réz-szinű kiütés a bőrön, és fekélyek mind a két torokmondolán. Dr. Price meggyőződést szerzett magának, hogy férje teljesen tiszta volt minden venericus betegségtől. A nőnek magának is lévén gyermeke, hogy mindegyik egyenlő mértékben kapja a táplálékot, gondosan vigyázott rá, hogy mind a két gyermek a külön neki adott emlőt kapja mindég. Mindamellett saját gyermeke is elkapta a syphilist, beszíván a mérget az anya tejével, s nem sokára meghalt bele. Az asszony azután ismét két syphilisticus gyermeket szült; az egyik meghalt hat hetes korában, rémitő nyomorékon, a másik, bár kiütésekkel fődve s körmeit elhullatva, kilábolt a betegségből. Hogy az inficiálás ezen körútját teljessé tegyük: e gyermekek anyja elragasztá a betegséget férjére. Ime, tizenegy példa a constitutionalis syphilisre, négy halállal végződven, s valamennyi visszavihető azon egy forrásra, az első gyermekre, a ki a két dajkát elrontotta.

Van még sok más, kevésbé határozott, de ép oly végzetes módja a betegség elragadásának. Egy a Hôpital du Midibe felvétetett nő a következő vallomást tévé „Én a vidéken lakom, 10 mértföldre Páristól. Négy gyermekem van, a kik apjokkal és velem együtt mindig jó egészségnek örvendeztek. Nyolcz hónapja egy körülbelöl két éves talált gyermeket vettem a házhoz, nyomorult kinézésü gyermek volt, pörsenések voltak testén és fájós torka. Megengedtük neki, hogy ehessék ugyanazon kanallakkal, mint mi, s hogy igyék ugyanabból a pohárból. Nem sokára egyik leányom erős torokfájásról panaszkodott; a baj növekedett s a leány meghalt körülbelül hat hét alatt. Meghalt a talált gyermek is. Nem sokkal ezután magam is szenvedni kezdék torokfájásban, ép ugy, mint a két gyermek; apjuk nem érzett semmit, s ez ideig egészséges.“

Egy kis leány, kinek syphilisticus pattanásai voltak szájában, elvétetvén dajkájától, egyikébe helyezettett a cseestöl elválasztó házaknak Páris környékén. Ezen intézetben csak egy kis czin-pohár volt hat kis leány számára. Négyen a gyermekek közül, kik előbb egészségesek voltak, megkapták a pattanásokat, melyekkel az újonjött szenvedett.

Egy asszonynak, kinek az volt az életmódja, hogy a gyermekágyas nők melléből a tejet kivegye, vagy kiszopja, venericus kelés volt szájában, a mit ő eltitkolt, nehogy foglalkozását elveszítse. S ez által elrontott igen sok asszonyt a jobbmódú osztályból

egész a nyomorúságig ; nem csak, hanem ezek közötték a syph. mérget férjeikkel is.

M. Cullerier beszél el egy esetet egy előkelő kisasszonyról, ki a betegséget úgy kapta el, hogy egy katonatisztet megcsókolt. Négy vagy öt hónappal ezen eset után tüzes pattanás támadt ajakán. A vizsgálat és a gyógyítás után kisült, hogy az syphilitikus seb volt, s a fiatal nő állítá, hogy soha semmi nemü férfival érintkezése nem volt azon az egy csókon kívül.

Dr. Waller, Prágából, számos kísérletekkel bizonyítja, hogy egy a betegségben levő egyén vére egy egészségesen levő sebre alkalmazva, ennek egész vérrendszerét megrontja. Ebből érthető, hogy a himlőoltás hogyan lehet a mérget terjesztő processussá. Dr. Whitehead maga beszél el egy esetet, a mikor öntudatlanul ő közölte a mérget egy egészséges gyermekkel, egy inficiált gyermekről történt beoltás által. A gyermek meghalt fél éves korában, constitutionalis syphilisben. A míg szopott, megmérgezte anyjának egész vérrendszerét az emlőn keresztül, s a nő meghalt 38 éves korában, körülbelül három évvel azután, hogy a beoltás általi szerencsétlenség történt. Dr. Whitehead több ily esetet számol el, s azt hisszük, nem volna nehéz még többet gyűjteni.

Nem kevésbé nevezetes e nyavalyának hosszú megmaradása a testben. Az kétségtelenül igaz, hogy

ügyes gyógymód által a syphilis jelenségei megsemmisíthetők vagy kiirtathatnak, de a betegséget magát semmiféle gyógyítás ki nem irtja. A legjobb esetben lappangóvá lehet azt tenni, de nincs ellene semmi biztosság, hogy újra ki ne törjön, sőt hogy egy másra is el ne ragadjon, a ki az inficiált egyénnel szoros összeköttetésben van.

A syphilisre alkalmazható különösen és a legnagyobb mértékben a rettenetes mondás: az apák bűnei meglátogattnak gyermekeikben, harmad- és negyediziglen. Temérdek esetben a gyermek meg van romolva már az anyai méhben; időelőtti szülés, időtlen vagy holt gyermek szülése, s más ilyen természetű dolgok, a legtöbbször eredményei, s a nőnél a legbiztosabb jelenségei a const. syphalisknek. A legszomorúbb része a kérdés ezen oldalának a gyakoriság, a melylyel a baj ismétlődik ugyanazon betegben. Dr. Barnes, a St. Thomas's Hospital szülész-orvosa mondja, hogy egyáltalában nem ritka eset, hogy egy nő ötször, hatszor, sőt tizszer szenved gyermek-vesztésben vagy időelőtti szülésben, és nincs neki egyetlen egészséges gyermeke. Továbbá a sok syphiliticus gyermek közül, kik a rendes időben születnek s életben maradnak, igen sok meghal néhány hónap alatt a születés után. A hivatalos feljegyzések 1866-ról 408 syphilisből származó halálesetet jelentenek arról az évről. Ezeknek nagy többsége gyermekekből áll. E szám azonban még igen távol áll a valótól.

Igen sok esetben az öröklött syphilis nem teszi tönkre egyenesen a gyermeket, hanem működik benne egész életén át, mint organismusában fészkelő s hatalmasan degeneráló elem. A betegség eredményei, s a formák, melyeket az felvesz, szinte megszámlálhatatlanok. Az organismus minden része ki van téve a megromlásnak, az agy különösen, s az egész idegrendszer. Az ismert eredmények közül megemlíthetjük a bárgyuságot egész az esztelenségig s a paralysisnek különböző nemeit, magában foglalván a vakságot, siketséget, s a szaglász és izlés elvesztését.

Kimutattuk, hogy a prostituták nagy többsége abba hagyja életmódját, miután azt rövid ideig gyakorolta, s visszatér a rendes életbe, — sokan közülök a házasság által, sokan mint eselédek, kik később részben férjhez mennek, s hogy egymásra véve hét év alatt valószínűleg az egyesült királyság összes prostituta népségét új tömeg váltja fel. Ha azokra, a kik meghalnak, vagy tovább is üzik a prostitutiót, leszámítunk egy negyedrészt, ott marad 276,000 prostituta, kik visszamerülnek a társadalomba minden 7 év alatt. Ebből egy évre esik 39,430. A rendes prostituták közül nagyon kevés kerül el a betegséget pályájának egy vagy más pontján. A magasabb osztályú nőkről, kik e számban szintén bent foglaltatnak, kevesebbet tudunk, de kétségtelen, hogy azok közül is igen sok inficiáltatik. Ha ezen már megromlott nők számához hozzá-

adjuk azon férfiakét, a kik évenként inficiáltak, lesz némi fogalmunk azon organicus mérgezésről, mely évenként folyamat' an van. A midőn ezen évről évre történő folyamatnak összehalmozódó eredményeit vizsgáljuk, legalább el tudjuk képzelni, hogy minő megdőbbentő mérvben van társadalmunk saturálva a venericus mérég által.

Bárminő hosszú idő sem képes az egyszer syphilis által megrontott emberi organismust visszaállítani az erő és egészség azon állapotába, a melyet az különben élvezett volna. A míg, ha az a test a productio által tovább él, megváltozott constitutiójának nyomai mindig meglesznek a sarjadékban, igaz, hogy mind gyengébben és gyengébben, a mint az idő nagyobbul, de az eredményeket azért kitörölni lehetetlen.

Ha a föntebbi állítások igazak, a melyeknek igazságát egyetlen, az állítások alapjául szolgáló tényekkel ismerős ember sem fogja tagadni, szorosán folyik belőlök azon következtetés, hogy a syphilis előmozdítja a közönséges betegségek csaknem minden fájának terjedését; hogy az közvetlenül vagy közvetve roppant arányu betegséget szül; hogy a midőn ezen betegségek nem a syphilis folytán állanak is elő, azaz olyan egyéneken, kiknek vérök azzal saturálva van, lényegesen módosítja a betegség jellemét, gyakran növeli annak erejét és kiterjedését, s rendesen veszélyesebbé és hosszabbá teszi. Egy tekintet a syphilis és a különböző vérbetegsé-

gek közti viszonyra, meggyőzhet bennünket erről; (de a fejtegetés ezen részét, mint inkább orvosi tárgyút, itt elmellőzzük).

Felmutattuk olvasónk előtt a kettős betegséget: a prostitutiót, és az abból eredő phisikai nyavalyákat. Feladatunk lenne most valamely tervet adni elő, a mely által e rettenetes bajok kisebbítettének, ha végleg nem lennének is megszüntethetők. A prostitúciónak mint nyavalyának, két oldala van: az egyik társadalmi, a másik physikai. S innen két kérdés vár megoldásra: először, hogyan lehetne magát a prostitutiót kiirtani? — s a mig ez nincs, hogyan lehetne az abból eredő betegséget a lehető legcsekélyebb kiterjedésre szorítani. A mi az első kérdés alaposabb vitatását illeti, ahhoz oly sok nemü ismeret, s a társadalom és a két nem közti viszonyoknak olyan széles, és sok oldalú felfogása kívántatnék, a milyenre korunkban igen kevés ember van képesítve. A második kérdés, a mennyiben csak eredményekkel bánik, sokkal egyszerűbb és könnyebben megfejthető; s legközelebb ennek vizsgálatát adjuk elő, igyekezőn bebizonyítani olvasóink előtt, hogy a kérdéssel gyakorlatilag kell, és lehet is bánni.

III. A kormányok különböző eljárása a prostitutióval szemben.

A rendszabályokat, melyeket a különböző országokban alkalmaztak a prostitutióval szemben, hogy az ezzel együtt járó physikai vagy erkölcsi bajokat megelőzzék, vagy legalább azok terjedését korlátozzák, két osztályba sorozhatjuk: az egyik, a melyik kezdetben általánosan használtatott, s melyet az elnyomás politikájának nevezhetünk; s a másik, melyhez újabb időben a legtöbb állam folyamodott, s a melyet most alkalmazni készülnek az egyesült britt királyságban is, a kényszerítő kormányi felügyelet és szabályozás politikája. Némely országokban mindig, s valamenynyi országban egy-egy időre, fenn volt még a közönnyőség és *laisser-faire* politikája is; de bár ezen rendszabályok mindenike újra és újra meg lőn kísértve, s utoljára fel kellett adni mindeniket mint czélhoz nem vezetőt és haszontalant: mégis eddig egyetlen országnak sem jutott eszébe, hogy próbát tegyen az igazság és józan ész politikájával. Mi sorra vesszük és gondosan megvizsgál-

juk a tapasztalás világánál mind a három eddig használtatni szokott eljárást; s miután megmutattuk, a mint azt kénytelenek leszünk tenni — hogy egyik sem tölté be, és soha sem is fogja betölteni a feladatot a melyért van, ki fogjuk fejteni, hogy mit értünk mi az igazság és józan ész politikája alatt, a mely — miként mi hiszszük — egyedül képes kiirtani, vagy jelentékenyen kisebbiteni azon physikai pestist, mely most titokban rombolja az emberi nem egészségét és életerejét.

A közönyösség és *laissez-faire* politikájának teljes és hosszú próbája volt az egyesült britt királyságban. Az *experimentatio* itt teljesebben és kitartóbban hajtaték végre, mint bárhol egyebütt. Azon okok között, melyek ezen eredményt előidéztek, kettő különösen előtérben áll: keresztyén purismus, és az angolnál olyan erős féltékenység az egyéni szabadságra. Bármely törekvés a prostitutió-
nak az állam általi elismertetése, szabályoztatása s egészségi felügyelet alá vétele felé, az előbbi által következetesen és egész eddig ellenálhatatlanul elfojtatott, a mig a másik nem kevésbé makacsul és sikeresen állott ellent eddig minden törekvésnek, a melynek czélja lett volna, a két nem közötti tiltott kereskedést a kormány kényszerítő hatalma által elnyomni. S így lőn, hogy a sziget-ország minden részeiben a prostitutió egész 1864-ig egyfelől teljesen fékezetlenül, s minden kormányi felügyelettől szabadon hagyatott, másfelől pedig lényegénél fogva

visszataszító levén minden keresztyén hívő s az úgynevezett „tisztességes emberek“ nagy részének érzelmeire nézve: hagyták hogy évődjék azon rothasztó betegségekben, melyeket az termel; egyetlen segítő kéz sem nyújtván ki a szenvedők legszerencsétlenebbjei felé még azok által sem, a kik különben életüket a keresztyéni szeretet gyakorlásában tölték, de a kik, midőn azzal találkoztak, egyszerűen ránéztek az azzal együttjáró nyomorra, és gyorsan az út másik oldalára mentek át. A jó Samaritanust sokáig kelle várni, s fájdalom még most is kell, mind hiába. A főváros kórházai, melyek a betegség minden más nemében szenvedők számára nyitva vannak, vagy teljesen visszautasítják azokat, kik a kérdéses betegségben szenvednek, vagy oly szűk ajtót nyitnak számukra, hogy a bebocsáttatást kérő ezereknek csak igen kevés része nyer bebocsáttatást. Hogy a kórházak igazgatói ilyen állást foglalnak el azon szerencsétlenekkel szemben, azon alig lehet csodálkozni, a midőn nem rég egy előkelő és befolyásos orvos, az orvosok társulatának gyűlése előtt úgy nyilatkozott, hogy „ő távol attól, hogy a syphilit mint csapást tekintené, ellenkezőleg áldás gyanánt tekinti azt mely a mindenhatótól azért bocsáttatott az emberekre, hogy őket visszatartsa a rossz szenvedélyekben való elmerüléstől. Ha a betegséget ki lehetne irtani, a mit ő nem hisz hogy lehessen, a paráznság rendkívüli kiterjedést venne az egész földön.“ A midőn olyan miveltségű és tapasztalású emberek, mint az illető

orvos, ki London egyik fő kórházában működik, ilyen csodálatos tanokat vallanak nyilvánosan, hogyan várhatnók, hogy a „vallásos nép“ nagy tömege más-ként tegyen, minthogy egyszerűen elfordul az emberi lények ezreitől, a kik gyakran teljesen önhibájokon kívül egy oly betegségben szenvednek s pusztítottatnak el általa, mely rájuk a mindenható által jótékony büntetés gyanánt bocsáttaték.

Azonban — a mint mondók — a *laisser-faire* politikájának teljes és kedvező virágzása volt Angliában egész a legközelebbi időkig, s az minden tekintetben rosznak bizonyult be. Nem rég kimutattuk (a Westminster Rev. 1869. júliusi számában) annak eredményeit Anglia polgári népessége közt, s kimutattuk, hogy az eredmények a legvégzetesebbek. Ami a katonaságot illeti, arra nézve elég egyszerűen azt felhoznunk, hogy 1865-ben, a midőn az itthoni hadsereg 73,000 emberből állt, ebből 68,600 került kórházba, s közülök 20,600 *venericus* betegség miatt. Mind azon tények, a melyeket leirtunk, eléggé bizonyítják, hogy a *laisser-faire* rendszabály rendkívüli mértékben megrontja a nemzet egészségét az által, hogy megengedi, miszerint ezrek és ezrek szenvedjenek mindkét nemből évenként egy ragadós betegségben, a mely szükségképen nagymennyiségű nyomort eredményez, s ugyanakkor áldozatainak nagy számát kora sirba fekteti.

Az elnyomás politikája meglehetősen kiterjedésben gyakoroltatott, vagy legalább megkísér-

tetett a kontinensen, s gyakoroltatik ma is egész erővel a szent atya birtokaiban. Az egyéni szabadságnak erőteljes kifejlődése és szilárd fentartása, mely az angol politikai életet jellemzé, nem mutatkozott hasonló erőben a kontinensen, s épen azért az az erős ellenállás minden elnyomási rendszabályljal szemben, mely Angliában megköté a keresztyén purismus kezeit, nem volt lehető a kontinens többi országaiban, hol a különböző államokban az egyházi és politikai organismus, érdekeiknél fogva egymás gyámolítására utasítva, s gyakran egymás kezére játszva, képesek voltak az egyháztanácsnak teljesen érvényt szerezni. S a mig a hit, hogy a prostitutio elválaszthatlan eleme az emberi társadalomnak, az e tárgyról írók legnagyobb része által hirdettetik, mégis ugy látszik, hogy az azzal ellenkező erős meggyőződés, bár többé-kevésbé lappangva, van elterjedve a keresztyén világban. Mert másként nem tehetjük fel, hogy a különböző kormányok, a melyek felváltva vagy egyidejüleg igyekeztek a prostitutiónak erőszakkal való eltörlésén, s az azzal együtt járó betegség megsemmisítésén, tették volna ezt, ha elfogadták volna a tant, hogy az szükséges és kikerülhetetlen része társadalmi szervezetünknek. Azonban vessünk egy pillantást az elnyomás politikájának történetére és annak eredményeire.

„Rómában és Byzantiumban — mondja Duchatelet — Constantin, I. és II. Theodosius s Justinian uralkodása alatt szigorú törvények hozattak a nyil-

vános prostitutió fékezésére. Mindezen törvények tilalmazók voltak, rendkívüli büntetésekkel és óriás pénzbírsággal. A végrehajtás azon kezdődött, hogy a butorzat, a ruhák, s a ház lefoglaltattak. A vétkek megkorbácsoltatásra, száműzetésre, a bányákban való dolgozásra, vagy épen halálra ítéltettek. Nagy Károly törvényei szolgáltatják az első példát ezen rendkívüli szigorúságra: fogság, megkorbácsolás, a szegyenpadra való kitévés, voltak a büntetések, melyek a prostitutákatsazoknak gazdait érték; gyakran ez utóbbiaknak kellett amazokat hátukon a vásártérre vinniök, hogy ott a büntetést elszenvedjék.“ De ezen törvények végrehajtását úgy látszik csakhamar feladták mint gyakorlatiatlant vagy haszontalant, mert a következő négy század alatt a kéjhölgyek bő számmal voltak mindenütt, s a legnagyobb erkölcs-telenség uralkodott a társadalom mindenosztályaiban.

1254. decemberében, szent Lajos, miután a szentföldről visszatért, egy határozatot hirdettetett ki, hogy a nyilvános nők mind a városokból, mind a vidéki helyekről kiüzessenek, s a ki tudva lakást ad valamely ilyen asszonynak, az elveszítse azt. E határozatot egy másik követé 1256-ról, amazt megerősítvén és az elnyomás iránt új rendszabályokat állapítván meg; s 1269. juniusában a király megerősíti az 1254-iki rendeletet, hozzátevén, hogy a nyilvános prostitutáktól, kik a becsületes népet bemocskolják, valamint minden másnemű gonosztevéktől országát megtisztítani szándékozik.

A prostituták ellen hozott rendelet szigorú végrehajtása csakhamar bebizonyította, hogy az csak nővelé a bajt, a melyet gyógyítani kívánt, és hogy a prostitutióknak teljes eltörlése kivihetetlen munka. A prostituták a kimenekülés és rászédés minden neméhez folyamodtak: elveték rendes ruhájokat s a tisztességes asszonyokéban jártak, a kik ennél fogva gyakran amazok gyanánt tekintetvén, ki lőnek téve a kicsapongók soknemű bántalmainak. Rövid idő alatt a baj oly nagygyá lőn, hogy Lajos kötelességének ismerte megengedni azt, hogy a prostituták a városban maradjanak és üzzék foglalkozásukat, csakhogy bizonyos helyeken, a melyek számukra ki lőnek jelölve. A prostitutióknak ezen eltürése szent Lajos által, miután előbb ugyanő a legnagyobb erélyvel megkísérté annak kiirtását, igen nevezetes bizonyíték e kísérlet hiábavaló volta felől; mert a királynak erős akarata volt, s ő nem csak intézményei és éleslátásáról nevezetes, hanem kegyességéről is, a melyért őt az egyház szentjei közé helyezte. S méltó okunk van hinni, hogy ő mint az egyháznak kegyes és buzgó fia, s mint hatalmas kényúr, mindent megtett, a mi csak előtte lehetőnek látszott a prostitutio kiirtására, és mégis munkája sikertelen volt.

Közel három század alatt a föntebb említett elnyomó rendszabály hatályon kívül volt, azonban 1560-ban a meggátlásra új szigorú rendszabályokkal tétetett kísérlet. Azon évben egy parancs bocsáttatott ki Orleansban, rendelvén, hogy az egész Francia-

országban mindenütt a prostitutió fészkei eltöröltesenek. Párizsban ezen rendelet végrehajtása nagy és tartós ellenállásra talált bizonyos utcák részéről, a melyekben laktak főként a prostituták, mig nem öt esztendő multával minden „rosz házak“ végleg bezárattak azokban az utcákban, miután csaknem 300 esztendőn át ott volt a prostituták lakóhelye. Ezen küzdelem előadásában el van ismerve, hogy bár a hatóságnak sikerült is szigorú rendszabályok által megsemmisíteni sok rossz helyet, de azok helyén a titkos menhelyek egész sokasága támadt, a melyek sokkal veszedelmesebbek voltak, mint a bezárottak. Mindazáltal ezen elnyomási rendszabály — vegyülve mégis olykor a türelemnek időről időre nagyobbodó mértékével — csaknem egész a XVIII-ik század végeig tartott. Az 1560-iki rendelet megújított 1619-ben, a midőn a prostitutáknak el kellett hagyniok foglalkozásukat 24 óra alatt, vagy elhagyni a várost azonnal; s 1687. martiusban egy másik rendelet bocsáttatott ki, melynél fogva mindazon közös nők, a kik Versaillesben vagy környékén két mértföldnyire találtattak, füleik levágattatására ítéltettek.

A XVIII. század elején az igazság és józan ész szelleme, melyet IX. Lajos saját tapasztalatai folytán, bár vonakodva, mégis kénytelen volt alkalmazni, de a melyet 1560-ban ismét teljesen föladtak, újra gyengén láthatóvá lön. Egy 1713-iki rendelet által megtiltatott az, hogy „a leányok vagy asszo-

nyok nyilvános paráznasága vagy botrányos élete következtében“ azokra pénzbírság vettessék, vagy butorzataik kiszórással a kövezetre, vagy a köz-kórház szegényei számára lefoglaltassanak a nélkül, hogy először a szomszédok eskü alatt bizonytságot nem tettek volna ezen nők életéről, s ne szembesítettek volna vádlóikkal, a hol a vádakát megczáfolták. Ha azonban a vádak igazaknak találtattak, a bűnösök nemcsak javaik elkobzásával s hazulról való elűzetéssel büntetettek, hanem azon kívül alá voltak vetve 200-tól 500 livreig terjedő pénzbírságnak, hajuk levágatásának, a bebörtönzésnek, megkorbácsoltatásnak és a városból való kiűzetésnek.

De ezen törvényes formák és elővigyázatok csak azon nők számára tartattak fen, a kik mint rendes családtagok szerepeltek, s élvezték a polgárnő jogait, ezekhez csatoltatván még azon egyének is, kik házaikban helyet adtak a kicsapongásnak; de nem terjesztettek ki azon prostitutákra, kiknek nem volt nevök, kiknek kicsapongásaik az utca-kóborlók által szemléltettek, kiknek sem tűzhelyök, sem otthonjuk nem lévén, egyik helyről a másikra kóboroltak, s kiknek nyomoruságuk fölért megvettetésükkel. Nincs rá adatunk, hogy a XVIII-ik század első felében a rendőrség szigorubbán lépett volna fel ezen utóbbi osztályú nők ellen, kivévén, hogy olykor-olykor összefogdostatta őket tömegesen, midőn egy helyen igen nagy számban voltak, vagy midőn valamely feltűnő zavart vagy botrányt

okoztak. Ezek üldöztettek, mint a vadállatok üldöztetnek, a midőn igen nagy számban közelednek az emberi hajlékokhoz. Sokan megmenekültek; jaj volt azoknak, kik elhagyták magukat fogatni: vigyázatlanságukért több hónapi fogsággal bünhődtek. Hogy ezen elnyomási rendszabályok mily tökéletesen megbuktak a kivánt czél elérésében, kitetszik azon rendelet előszavából, melyet a híres rendőr-főnök Lenoir bocsátott ki, 1778-ban. Ezen előszó szükségesnek nyilatkoztatja ki, „a régi rendeletek“ felújítását a kicsapongó leányok és asszonyok ellen, kiknek kicsapongásaik és botránys életük egyaránt veszedelmesek ugy a köz csendre, mint az erkölcsiség fentartására nézve; ezen feslettség most olyan fokig üzetik, hogy ezek a világ leányai és asszonyai, a helyett hogy eltitkolnák istentelen kereskedésüket, elég szemérmetlenek arra, hogy nappal ablakaikban mutassák magukat, a honnan integetnek az ott elmenőknek, hogy azokat becsalják, s este ajtaikba kiállanak, sőt kimennek sétálni az utcákra, a hol megszólítanak minden rangú és korú embereket. Ily rendetlenségek — folytatja az előszó — csak azon szigorú rendszabályok alkalmazása által szüntethetők meg, melyek a régi statutumokban meghozattak. Azután a rendszabályok egy sorozata következik, a melyek, a míg egyfelől a régi törvényeket visszaállítani látszanak, mégis a türelem és szabályozás szelleméből annyit foglalnak magukban, hogy tulajdonkép ezen rendelet keltétől számíthatjuk azon régime élet-

beléptét, a mely a prostitutákra nézve Franciaországban ma is fönnáll.

A prostitutio története Spanyolországban az elnyomás politikája szempontjából, rendkívül hasonlít ahhoz, a melyikről épen most szólottunk, s hasonló leczkére tanít. A spanyolországi visigóthok katolikuskirályának Recarednek egy rendelete (586—601) föltétlenül megtiltja a prostitutiót. A szabad szülöktől származott leányok és asszonyok, ha akár a prostitutio gyakorlásának, akár a kicsapongásra való csábításnak bűnében találtattak, első izbeni kihágásért megkorbácsoltattak (300 korbácsütéssel) s a városból gyalázatosan kiűzettek. Ha ujólag ugyanazon bűnben találtattak, újra meg lettek korbácsolva, s azután egy bizonyos távolságú helyre transportáltattak, szolgai és keserves munkában alkalmazva, s egyszersmind megfosztva a lehetőségtől, hogy a városban megjelenjenek. A szülők, kik leányaik prostitutioját, vagy a gazdák, kik rabszolgáikét elnézték, szintén szigorun büntettettek. Egy rabszolganő, a ki magát prostituálta, megborotvált fővel küldetett vissza urához, azon utasítással, hogy a városból eltávolittassék, vagy olyan helyen alkalmaztassék munkában, a melyet ne hagyhasson el. Azon birák, a kik elnézésen vagy megvesztegethetőségen kapattak a prostitutionális esetek megítélésében, 100 korbácsütésre és 30 „sous“ pénzbírságra büntettettek. Ez az ulolsó pont maga elég annak bebizonyítására, hogy mennyire lehetetlennek kellett lenni ezen törvények

végrehajtásának, a melyek az arabok invasiójával csakugyan végleg is megszűntek.

Elég okunk van hinni, hogy a középkorban a különböző municipialis kormányok által az előbbihez hasonló szigoru törvények hozattak Spanyolországban a prostituták ellen; miután a XV-ik századbeli municipális rendeletek, a melyek leginkább csak reproductióji voltak az előbbi törvényhozásnak, szintén föltétlenül tiltják a prostitutiót, s szigoru büntetéseket szabnak nemcsak a nőkre magukra, hanem mindazon személyekre, a kik azt elősegítik. Huesca régi rendeletei, összegyűjtve és kiadva Madridban 1641-ben, egy külön tisztviselői osztályról tesznek említést, a melynek fő functiója volt, hogy a közerkölcsiség felett őrködjék, a kicsapongást meggátolja minden alakban, s a feslett életü nők kiüzetését a városból eszközölje. A municipális bíróságoknak joguk volt hasonló hatalmat gyakorolni. Még a házasságon kivüli együttélések is pörbe fogattak és hasonló módon büntettettek. Azok, kik ilyen „tökéletlen házasságban“ éltek, önkéntes büntetéseknek voltak alávetve, melyeket — kivéve a halált, megcsonkítást és két éven túl terjedő számüzetést — a rendes hatóságnak volt joga rájuk szabni. De ezen szigorú rendszabályok, a mig azon kor nagy és általános feslettségéről szólnak, teljesen sikertelenek voltak a kivánt czél elérésében: mint orvosság rosszabbak voltak a betegségnél, a melyre alkalmaztattak, mert tényleg növelék azt, s a mig a legszem-

beötlőbb symptomákat eltörölték, magára a betegségre nézve azt eszközölték, hogy az még mélyebbé, a társadalomban még szélesebben gyökerezővé, s még kiirthatatlanabbá lön. A nyilvános feslettséget magán kicsapongás helyettesíté, s a titkos prostitutio rendkívüli kiterjedést vett. A kéjenczek nyilvános vásárlása gyalázatos kereskedéssé lön, kerítők és a megrontás szolgái által üzetve. Ez volt az aranykora a kerítők- és kerítőnőknek, s ezen nemtelen lények alakja ott szerepel a régi dalok, románczok és drámai költemények nagy részében. Az egyház ép oly kérlelhetetlen volt, mint a törvény azon végzetes ágensekkel szemben, s gyakran megtagadta tőlük a kiengesztelődést még a halálos ágyon is. De sem az egyházi, sem a polgári büntetés nem használt semmit. Sem a megbecstelenítés, sem az örökös száműzés, sem a vagyonlefoglalás, még maga a halálos büntetés sem volt képes megszüntetni az említett nyereséget és gyalázatos kereskedést. 1469-ben IV. Henrik castiliai királynak egy speciális rendelete bocsáttatott ki az azt üzö férfiak ellen, kik mint kerítők szerepelvén, az asszonyokhoz csatlakoztak s gazoknak neveztettek; ha valahol egy ilyen megkaptak, az első kihágásért 100 korbácsütéssel büntették; a másodikért élethossziglan száműzték őket, a harmadikért felakasztották. Hogy ezen rendelet eredménye csekély és semmitérő volt, bizonyítja a tény, hogy 1552-ben egy másik bocsáttatott ki V. Károly által „a gazok büntetésének nagyobbítása“

czimmel. A hozzá adott büntetés a köz gyalázatnak való kitevésben, és egy bizonyos ideig vagy élet-hosszig a gályákon való dolgozásban állt. Ezen új törvény megerősítettett II. Filep által 1566-ban. De bár az erély, a melylyel a kicsapongás ágensei üldöz-tettek, számukat látszólag leapasztotta is a XVI-ik század vége felé, de valódilag egyáltalában nem vol-tak megsemmisítve. Csupán átalakították: a keritőnő bizonyos, alig észrevehető átalakuláson ment át, s megjelent a duena alakjában, a midőn az általa eszközölt romlottság sokkal nagyobb volt mint előbb. A duena leggyakrabban egy neme volt a házi keritőnőnek, a ki jól meg lévén fizetve, ügyesen kaput tárt az esendő erény gyengeségeinek, a melynek vé-delme épen az ő gondjára volt bízva. Más részről a kerítő apróddá leve, s kicsapongó nők szolgálatába állott. A kéjtelgés ezen ágensei így alakítva a legbuz-góbb szolgálivá és segédeivé lőnek a titkos prostitu-tionak, annak legrettenetesebb alakjában. Maga a papság sem menekedheték az uralkodó feslettség ra-gályától, hanem utánozta a mórokat az érzéki kéjtel-gésben, magát a sok-nejüséget sem véve ki. Maguk a zárdák, mind a férfiaké, mind a nőké, inficiálva voltak az általános romlottság által, a kerítőnők egyenlő könnyüséggel hatoltak be ép úgy a magán-házak belsejébe, mint a czellák rejtekeibe, s a tény nagyon is tudva van, hogy a barátok elég foglalko-zást adtak nekik. Sem a római törvényhozás szel-leme, mely szélesen el volt terjedve a félszigeten, sem

a keresztyénség befolyása nem volt képes megállítani az áramlatot, bár mind a kettő megkísérté. Annak titkos rombolásai sokkal rettenetesebbek voltak, mint a nyilvános kicsapongás botránya is.

A midőn a titkos prostitutio rettenetes előhaldást tett; a midőn a bűn otthagya a kéjhölgyet, hogy titkon a családokba csúszszék, midőn attól lehetett félni, hogy a romlás mindenkire elterjed és általánossá lesz, az emberek kezdették megérteni, hogy a prostitutio teljes kiirtásának vagy még szigorú elnyomásának rendszere is egészen ellenkező eredményt hozott létre, mint a mire törekedtek, és hogy a törvényhozás működése ezen a téren inkább veszélyes volt, mint üdvös és hasznos. A roppant kiterjedés, a melyet a titkos prostitutió vett, az általános demoralizatió, a melyet az eredményezett, és az elnyomási rendszernek teljes sikertelensége, erős reactiót hoztak létre. A baj, mely ellen a törvényhozás régotha és hiában küzdött, szükségesnek, vagy legalább kikerülhetetlennek ismertetett el, és azon hír kezdte erőre kapni, hogy a legbölesebb út a vele való bánásban, ha azt eltűrik és szabályozzák, azért hogy annak terjedését megakadályozhassák. Csakugyan már a XV-ik század utolsó harmadában az eltérés politikája fogadtatott el, s jelentékeny buzgalommal és értelemmel vitetett keresztül. A nyilvános prostitutió, a hatóság által organizálva és szabályozva, határozott törvények által ellenőriztetett, a mely törvények több mint másfél századon át érvényben voltak, mignem IV. Filep azokat, a jezsuiták

nyomása alatt 1623-ban eltörölte. Ekkor a papi párt került fölyül, melynek czélja volt a prostitutió kiirtása, azonban látniok kellett, hogy sokkal könnyebb rendeleteket eszközölni ki a prostituták ellen, mint azokat végrehajtani. A XVII. század végén a józan és megpróbálta kisebbíteni a bajt, melyet a keresztyn purismus elnyomási politikájával létre hozott, s javítani azon nyomorult nők állapotát, kik a prostitutió miatt Madrid börtöneiben sinlödtek. De a purista párt el volt határozva, hogy a „rendet“ fenn fogja tartani, s 1704-ben a tanács ujra azt határozta, hogy a világ női, kik a nyilvános sétatéreket ellepik s botránynak és rendetlenségnek okai, összefogassanak és bebörtönöztessenek. Az így fentartott „rend“ azonban csak felületes volt, s a mig némileg elrejté a nyilvánosság elől a roppant nemi kicsapongást, a melyet semmiféle kormányhatalom nem volt képes elnyomni, a purismus elvének erőszakos alkalmazása csak mélyité és jobban elterjeszté a társadalmi élet legbensőbb köreiben a titkos prostitutió ágenseinek finom és mérgező befolyását. A mint kikerülhetetlen volt, ezen erőszakosan elnyomó rendszer reactiót támasztott, s a XVIII. század elejétől egész 1865 végeig, a midön a hatósági felügyelet ujra visszaállítatott, minden törvényes elnyomást, sőt még korlátozását is megszüntették a prostitutióknak egész Spanyolországban, s tényleg a *laisser-faire* politika uralkodott egész korlátlanságban.

A syphilis első kitörésének idejétől fogva Európában azon időig, midőn Spanyolországban a prostitutió szoros kormányi felügyelet alá helyezteték, s ismét azon 200 évnvi időköz alatt, 1622-től fogva, midőn IV. Filip elrendelte a prostitutió kiirtását egész Spanyolországban, a XVIII. század elejéig, a midőn az elnyomás politikája végleg fel lőn adva: a syphilis kiterjedéséről a spanyol prostituták közt — a mennyire mi tudjuk — semmiféle statistikai följegyzések nincsenek. Valóban ilyen megbízható följegyzések nem is történhettek, miután a prostitutió és a prostituták hivatalosan ignoráltattak: a nők, kik azt űzték, bebörtönöztettek, vagy másképen lőnek megbüntetve, s így a dolog természeténél fogva, statistikai adatok arra nézve, hogy a repressiv politika mennyiben mozdítá elő vagy gátolá a syphilis elterjedését, nem szerezhethők. A legszembeötlőbb tanúság, a mely a föntebbi vázlatokból az elnyomás politikájára nézve merithető, az, hogy e politika, a míg elrejtí a prostitutiót a közönség szemei elől, s megbünteti a prostitutákat azokért a „vétkékért“, melyeket nem csak ők maguk, hanem a férfiak velők együtt követnek el: ugyanakkor rendkívül hatalmas ösztönt ád a titkos prostitutiónak, roppant mérvben elősegíti a nők elcsábítását és lealjasítását a társadalom csaknem minden osztályában, s egészben az erkölcsi disorganizatió sokkal nagyobb mértékét teremti meg s tartja fenn, mint bármely más rendszabály, a melynek a nemek közti viszony alá volt vetve.

mivelt társadalmakban. A későbbiekben be fogjuk bizonyítani, hogy a syphilis terjedését eszközöl minden okok között a titkos prostitúció az, a mely a leg-hatalmasabb, legtevékenyebb, a legkevesbé ellenőrizhető, s a legnehezebben kiirtható; és hogy ugyanakkor a titkos prostitutáknak, s az ezek által inficiált egyéneknek syphilisticus bajai azok, a melyek rendszeren a legkomolyabbak és legkifejtettebbek, s a melyeknek megorvoslására a leghosszabb idő kívánatik. Ha ezen állítások igazak, a következmény szükségképen foly, hogy az elnyomás politikája, tekintve a népnek mind erkölcsi, mind physikai életére tett hatását, nem csak hogy a kitüzött célt teljességgel el nem éri, hanem mindkettőre nézve végzetes eredményű.

Berlinben egy legujabb időben tett s nagyon figyelemre méltó experimentum a legvilágosabban kimutatta a föntebbi következmény igazságát; de mielőtt erről szólanánk, vessünk egy tekintetet a repressiv politika történetére ebben a városban is, a mikor az alkalmazásban volt. A középkoron át a berlini nyilvános nők, *demoiselles de la ville* név alatt eltürettek, speciális utcákra és házakra voltak szorítva, meg volt nekik hagyva, hogy bizonyos megkülönböztető öltözetet viseljenek, s tényleg hatósági felügyeletnek voltak alávetve. De a reformáció nagy változást idézett elő a prostitúciót űző nők életmódjában. Bizonyos vallásos szigor kárhóztatólag támadott fel az ellen, a mi eddig elnézetett.

A közvélemény annyira ment, hogy még a nőtlenséget is bűnül tekintette, s azt hitték, hogy ha a kicsapongásra minden módot megsemmisítenek, az agglégények rákényszerülnek a házasságra. A számüzésnek egy bizonyos neme hozatott alkalmazásba a prostituták és feslett nők irányában, s nem sokára a város egészen kitisztított tőlök. Ezen puritanismus következményei — mondja Dr. Behrend — a mely dicséretes pusztán erkölcsi szempontból, de a társadalmi élet létező viszonyaival kevésbé egyezik meg, csakhamar érezhetőkké váltak. A gyermek-elöléseknek, gyermek-kitevéseknek s a házasságtöréseknek rendkívül megsokasodása még azokat is, a kik a legszigorubb elveket vallották, csakhamar mérsékeltebb nézetekre térítették. Nemcsak hogy a dolgok régi állapota vissza lön állítva, hanem hivatalosan elismertetett, hogy a prostituták száma kevés levén a népesség részére, szükséges többről gondoskodni.

A syphilis végig dühöngvén Európát a XVI. és XVII. századokban, a ragály meggátlása végett 1700-ban először tétetett kísérlet a prostitutió törvényes felügyelet alá helyezésére. 1796-ban megpróbálták a prostituták számát kevesbiteni, de mint mindig történni szokott, a titkos prostitutió szembe-tűnőleg növekedett, s a venerikus bajok gyakoriabbakká levének. A represiv politikának ezen kis rövid ideig tartó alkalmazását kivéve, a kormányi felügyelet és szabályozás rendszere már 1700-ban elkezdődött, s tartott 1845-ig. Azonban már ezen idő előtt

több évvel a bordélyházak lassanként, s az erkölcsi nyomás befolyása alatt mind jobban közeledtek egymáshoz, s végre csaknem valamennyi ugyanazon egy utczába került. 1840-ben a szomszéd házak tulajdonosai ezen „eltürt házak“ bezáratását kérelmezték, s daczára a rendőrség tiltakozásának és okadatolásának, a kormány 1844-ben elrendelése házak bezáratását, s a rendelet a következő év végén végrehajtatott, a leányok haza küldetvén, vagy olyan helyre, a mely kívül volt a porosz területen. Az eredménylön a titkos prostitúciónak s a demoralizáció más formáinak rendkívüli elterjedése, a melyek még ártalmasabbak és lealjasítóbbak voltak, mint maga a prostitúció. Továbbá, miután a férjes nők a titkos prostitútiót a felfedezés kevesebb veszélyével gyakorolhatták, mint a férjetlenek: tömérdek házasság kötött csupán azon czélból, hogy az a prostituálás biztos gyakorlását megkönnyítse. A mint várni lehetett, a törvénytelen gyermekek száma felettébb megnövekedett. De a mi a legnagyobb baj volt, a kormány rendelete a syphilisnek sokkal nagyobb és általánosabb elterjedést adott, mint a minő az előtt volt. A kórházak kimutatásai bizonyítják mind a syphilisticus betegek számának folytonos növekedését ezen idő alatt, mind azt, hogy gyógyításuk több időt vett igénybe mint az előtt, a régi állapotban lévén ez 37 nap közép számmal, s a bordélyházak eltörlése után 49 nap. A berlini katonai helyőrség között is feltűnően elszaporodott a venericus betegség, s a baj rövid időn

olyan terjedelmet vett fel, hogy Wrangel tábornok, miután a tény okával megismerkedett, kérelmezte a belügyministert, hogy a bordélyházakat állíttassa vissza. Ez megtörtént 1854-ben, a midőn egy a köz-erkölcsiségre felügyelő bizottmány állíttatott fel, s a prostituták új szervezete állapíttatott meg, mely Berlinben ma is érvényben van.

Bezárjuk az elnyomás politikájának rövid rajzát annak működésével az „örök városban.“

A római egyház a nemi viszonyok felőli tant Pál apostol szigorú tanrendszeréből kölcsönözte, a ki a házasságot csak mint a testi gyengeségnek tett engedményt tekinté. A nemi tisztaság eszménye volt az, a miért az egyház küzdött folytonosan. A papnőtlenség tana, a tömérdek kolostorok és zárdák mind e mellett tanuskodnak. Egy ilyen egyház hogy ismerhette volna el, és hogy tűrhette volna a prostitutiót bármely alakban? S csakugyan Rómában a prostitutio a törvény által ignoráltatik, a mennyiben semmiféle rendelet nem létezik annak akár szabályozására, akár elnyomására. A szent atya határozottan vonakodik tudomást venni egy oly elemről, mely az egyház által védett eszménynek oly egyenes tagadása, s behunyja a szemét előtte. Azonban a baj meg nem látása által nem semmisítjük meg azt; s bár a prostituták a törvény előtt ismeretlenek Rómában, de azért nem kevésbé bőségesen találhatók a szent városban. Épen, mivel az egyház a házasságot szent-ségnek és feloldhatatlannak tekinti, a katolikus or-

szágok népessége az elválást és az együttélésbeni házasságot sokkal nagyobb kiterjedésben üzi, mint bármely protestáns ország. Egészen így, mivel az egyház törvényileg ignorálja a prostitutiót, az Rómában nem csak a nép alsó, hanem a társadalom minden osztályában el van terjedve. Nemcsak, hanem a prostitutio „bűnös voltának“ érzete oly gyenge, hogy egy parányi kísértés elég rávenni a nőt annak gyakorlására. Róma, s tulajdonkép az egész Olaszország, mely csaknem egészen alatta volt a katolikus hit és pápai befolyásnak, régóta híressé lett a nemi kicsapongás egy módja, az ugynevezett cicisbeismus által, mely nem egyéb mint házassági prostitúció, gyakorolva a nő, s elnézve a férj által. S bár a rendes bordélyházak ismeretlenek Rómában, de a találkozási helyek, — a francziául ugynevezett *m a i s o n s d e p a s s e* — számosak, és ugy tekinthetők, mint titkos laboratoriumok, a melyekben a syphilis megörökítettik és tovább fejtetik, s a hova a tapasztalatlan leánykák becsalatnak, hogy elcsábittassanak. A háznak egy másik osztálya is létezik Rómában, félig a *m a i s o n d e p a s s e* félig a *m a i s o n t o l e r é e* jellemével, a hol a nők csak nappal szoktak összejönni s nemcsak leányok, hanem jelentékeny számban férjes asszonyok is. Ezen intézetek mind titokban vezetettek, s természetes, hogy az ott megforduló nők semmiféle egészségi felügyeletnek nincsenek alávetve. A rendőrség néha értesítettvén létezésükről, sokszor háborítatlanul hagyja őket, ha a

szomszédok nem panaszkodnak, s a midőn semmi botrány nincs a mi megtorlást követelne. De tulajdonkép egész biztonságuk a legalsóbb rendőrhatálosok tetszésétől függ, a kinek hallgatását illendően meg kell fizetniök, s ha nem, készen lehetnek a kiméletlen szigorra. Azon tulajdonosok, kik a rendőrrel nem igen akarnak törődni, az által segítnek magukon, hogy lakásaikat igen gyakran változtatják.

A titkos prostitutiót még a nők más három osztálya gyakorolja Rómában. 1) Azok, kik idegeneknek vagy a városban állandón lakozóknak maitresseivé lesznek, s kik egyik kézből a másikba menvén, igen hatályos ágensei a syphilis terjedésének. 2) Azok a nők, kik mint rendes prostituták szerepelnek, de magán lakásuk van. 3) A nők egy számos és figyelemre méltó osztálya, kik a sok-férjűség egy nemét gyakorolják. Mindeniknek megvannak a maga cliensei, vagy használói, rendesen a társadalom ugyanazon osztályából, s ajtaik zárvaik mindazok előtt, kiknek a belépésre szabadalmuk nincs, vagy a kik be nem mutattattak. Ez a szokás, a mely nem ismeretlen Londonban, gyakoroltatik kevesek által Párizsban is, oly nagy mérvben gyakoroltatik Rómában, hogy azt úgy tekinthetjük mint a keresztyénség fővárosa prostitutiójának jellemző vonását. S hogy miért ez ott oly elterjedett, az oka nagyon egyszerű. Ez a methodus egy felől igen biztos oltalom a rendőrség ellen, a melynek igen nehéz ürügyet találni arra, hogy az ilyen nők lakására betörjön; s másfelől ez

az elérhető legbiztosabb szer a betegség ellen, a mely a repressiv rendszer alatt rendkívüli gyorsassággal terjedvén, a vegyes prostitutio gyakorlatát veszedelmesebbé teszi Rómában mint egyebütt.

Mondottuk, hogy a prostitutio jobban áthatja a római társadalmat, s annak bűnös volta kevésbé éreztetik, mint akármely más városában Európának. Valóban a prostitutio kevésbé lealázó ott a lakosok szemei előtt, s ezért bizonyos értelemben tisztességesebb, vagy kevésbé aljas foglalkozás mint egyebütt. A minek a gyakorlati következménye az, hogy az ugynevezett házi prostitutio egyik igen jelentékeny vonása a római élet általános feslettségének. Az alsóbb osztályu családokban az igen gyakran a szülők szeme előtt gyakoroltatik, mint megengedett foglalkozás; gyakran az anya mutatja be a látogatót leányának, a kis leány, ki várja a maga sorát, vezetvén azt idősebb nővéréhez, s a kis fiútestvér világitván elébe a lépesőkön. Sőt a mi több, sok esetben a szegény családoknál Rómában, egy olyan ország fővárosában, a mely tevékenység, szorgalom és földmivelés nélkül van, a nő és anya szerzi meg a csekély jövedelmet az által, hogy eladja magát, s a midőn visszatér férjéhez a paráznaság ágyáról, elég szívesen fogadtatik, ha keresetéből élni valót visz haza a hét végén. Ha a cicisbeismus úgy látszik, hogy megszűnt az előkelő és vagyonos házaknál, a hova csak a henyeség és erkölestelenség vitte be azt, a szükség igen olyanforma szokást vitt be a közép és

különösen az alsóbb osztályokba. Az ezen osztályhoz tartozó nők a kereskedésnek azt a nemét gyakorolják, hogy eljárnak a *maisons de passe*-ba. Továbbá vannak kerítőnők, a kik mind az idegenekhez, mind a város rendes lakosaihoz elküldik azokat a nőket, kiket ezek az utcán kijelöltek az ágensek előtt. Ezen demoralizatio oka nem annyira az igazi szegénységben, mint inkább a fényűzés és pompázás utáni vágyban fekszik, a mely olyan erős Dél-európa népei közt, a kis birtokosok, vagyon nélküli nemes-ség és azok között, kik jövedelmeikből élnek, s a kik mindenek felett azt tartván szem előtt, hogy „rangjukhoz“ méltóan éljenek, sokkal többet költenek mint a mennyit a család rendes jövedelme megbir. A nép között inkább a szegénység az, s bizonyos fokig az a vágy, hogy egy bérlett kocsiban végig hajtassanak a Corson vasárnap, a mi a prostitutiót oly elterjedetté teszi. Egy kétlovas fogat a római úrnők előtt parancsoló szükségesség, s igen sokszor lovaik mellé fogják becületöket is. Mindazáltal ugyanazok az asszonyok, a kik prostituálják magukat szép ráháért vagy egy fogatért, azt mondják, hogy igen gyakran jó családanyák, s emberek, a kik elég mélyen ismerősek a római szokások és viszonyokkal, állítják, hogy e nőknél kecsaiknek eladása egyáltalában nem zárja ki erős ragaszkodásukat, sőt valódi szeretetüket férjeik iránt.

Azt mondhatná valaki, hogy a római társadalmat jellemző rendkívüli és nagyon elterjedett feslett-

ség nem annyira az elnyomási rendszer működésének, mint inkább a meleg olasz égalj ingerlő befolyásának tulajdonítandó; azonban a rendkívüli nemi erkölcstelenségnek hasonló kifejlődését találjuk az elnyomás politikájával kapcsolatban olyan városokban, a melyekre ez az ellenvetés épen nem alkalmazható. Így például B é c s b e n a prostitutio, mint foglalkozás, el lön tiltva az 1852. martius 27-kén kiadott törvények által, s természetesen a prostitutáknak hivatalos számbavételéről szó sincs. Wild, Ausztria intézményeiről irott munkájában mondja: „nyilvános bordélyházak nem türetnek el a hatóság által, s a prostituták javítóházba küldetnek. Mindazon személyek, kik gyanús jelleműeknek látszanak, s egy bizonyos meghatározott órán túl találatnak az utcákon, a rendőrhivatalra vitetnek.“ S daczára annak, hogy a mint a hivatalos iratok mondák, az erkölcsiség jelen állapotában olyan személyekre nincs szükség Ausztriában jelenleg, mégis a legalsóbb számítás szerint az önmagukat prostituáló nők száma magában a fővárosban mintegy 15,000, a míg az összes népesség 546,000, tehát kevesebb mint London népességének egy ötöde. Ugyanazon városban a törvénytelen gyermekek számánál csak épen hogy nagyobb a törvényeseké, miután minden ötre amazokból, csupán hat ésik ez utóbbiak közül. S ismét a nagy bécsi kórházakban 600 ágy van syphiliticus betegek által elfoglalva, 200 a férfi, és 400 a női betegek által. Ha London hasonló arányban

gondoskodnék a syphilisticus betegekről, mintegy 3 és 4 ezer ágy közt kellene állítani számukra magában a fővárosban.

Azonban hogy a törvény jelleme és nem az égalj hozza magával azon nagymérvű feslettséget, mely Rómában uralkodik, még szembetűnőbben bizonyítja ugyanazon törvény működése Stockholmban; ott nincsenek eltűrt bordélyházak, s a város scandalizálva volna még csak a gondolatára is, hogy egyet engedélyezzen. Néhány évvel ezelőtt kettőt felállítottak, s a tény alig jutott tudomásra, midőn egy erényes népcsoport feltámadott s erőszakosan lerontá őket. „És mégis — mondja Taylor Bayard — Stockholmot tartják a legfeslettebb városnak Európában, s én azt hiszem teljes igazsággal. „Bécs fölmulhatja a házastársi hűtlenség mennyiségében, de bizonyára nem az általános kicsapongásban. Igen közel fele a hivatalosan bejegyzett szülötteknek törvénytelen, nem szólva semmit a házasságban született törvénytelen gyermekekről. A városban levő szolgálók, boltos-leányok és varrónők közül, nagyon bizton állithatjuk, hogy száz közül alig tiz a ki szűz; a míg — mint fiatal svéd kéjenczek hidegen értesítének — sok tisztességes szülőktől származott leány a középosztályból, nem sokkal jobb azoknál. A férfiak természetesen sokkal rosszabbak mint a nők, s magában Párisban kevesebb physical jelét láthatn a rendkívüli kicsapongásnak. Itt a korán letört fiatal embereknek és a szemérem nélküli vén bűnösök-

nek a száma megdöbbentő. Soha, sehol nem láttam, hogy a kicsapongás oly nyílt és bevallott lett volna, s a hol mégis a látszólagos erkölcsösségnek sallangjai úgy megtartattak volna. Az éttermekben fiatal kéjenczek a pinczérnöket átölelve rendelik meg ebédjeiket, míg vén emberek pirulás nélkül teszik kezőket a leányok emlőire. Az ember nem csodálkozhatik ha hallja, hogy fiatal emberek, kik épen keresztül járták Berlinnek és Párizsnak ordaliáit, végre Stockholmba jutva, tönkre tették magukat.“

Fönnebbi átnézete a prostitutio különböző formáinak Rómában, kétségenkivülivé teszi, hogy a prostitutiónak erőszakkal való elnyomása vagy akadályozása, mely álhatatosan gyakoroltáték eddig a pápai kormány által, minden tekintetben sikertelen és káros; s ez, és hasonló kísérletek Spanyolországban, Ausztriában, Bajorországban, Párisban, Berlinben és Stockholmban bizonyítják, hogy a keresztyén purismusnak erőszakkal kiirtani akaró elve nem az az elv, a mely szerint a prostitutióval bánni lehet.

Kormányi számbavétel és szabályozás. Miután átnéztük mind a *laisser faire* mind az elnyomás politikájának hosszas kísérleteit, s miután kimutattuk, hogy a mig az egyik legalább is könnyítette a venerikus betegségek elterjedését, s egyáltalában semmit nem tett megakadályozására azon fizikai elkorcsosodásnak, melyet a syphilis eredményez: ugyanakkor a másik a helyett, hogy gátolta volna, hatalmasan előmozdítá annak terjedését:

most még azon tényleges törekvések módszerét és eredményét kell megvizsgálnunk, melyek eddig a prostitutio ellenőrzésére, s az azzal kapcsolatban levő betegségek kiirtására, vagy legalább gyengítésére tétettek.

Már föntebb említettük, hogy a XIII-ik században Szent Lajos megengedte a prostitutiót Párizsban, miután hiába törekedett azt megsemmisíteni; de bár meg volt engedve, nincs rá bizonyságunk, hogy bármilyen kórnányi felügyeletnek is alá lett volna vetve, kivéve azt, hogy a nők kényszerítve voltak foglalkozásuknak egy számukra kijelölt helyen való gyakorlására, és hogy e helyek csak nappal voltak nyitva. Este hat órakor bezárattak, „miután azt tapasztalták, hogy sok nő, a ki nem volt prostituta, oda ment éjjel, a mikor nem ismerték meg.“ A szent Lajos által engedélyezett toleratio, időről időre módosítatva, föntartaték három századon keresztül. Fő czélja volt a prostitutio gyakorlását bizonyos meghatározott helyekre szorítani, s kényszeríteni a prostitutákat, hogy bizonyos megszabott és felismertető öltözetet hordjanak. Azt gondolták, hogy ha a prostitutiót bizonyos határozott helyekre beszorítják, ez a társadalmi csapás, ha meg nem szűnik is, a lehető legkisebb botránkoztatására lesz a „tisztességes népnek“, melynek vallásos hitét azoknak pusztalétezése is már bántotta; s viszont az által, ha azokat a nőket kényszerítik, hogy törvényesen megszabott módok szerint öltözködjenek, éles elválasztó vonal lesz

húzva köztük és becsületesebb nővéreik közt, egy olyan vonal, mely nyilvánosan kitüntetvén, hogy kik legyenek prostituták, ezeket megbüntette a társadalmi megvettetés ezen külső jele által, s ugyanakkor erős fékül szolgáljon azon nők kicsapongó hajlamai ellen, kik szívesen rávehetők volnának a prostitutióra, ha azt titokban gyakorolhatnák.

Szent Lajosnak kísérlete, hogy a prostitutákat bizonyos számukra kijelölt helyekre szorítsa, a melyek egészen külön voltak a magán lakoktól, úgy látszik hamar meghiusított, miután 1367-ben új rendelet bocsáttaték ki, ismét bizonyos utcákat jelölvén ki a prostituták számára, kik a főváros minden részeiben elterjedtek, s a mely utcákra való visszatérésüket testi büntetés fenyegetése mellett követelte. De, a mint Duchatelet helyesen megjegyzi, a prostituták jelleme és alárendeltséget nem tűrő szelleme felőli teljes tudatlanságukat árulják el azok, kik azt hiszik, hogy őket ilyen egyszerű szabályzat által fékezni lehet. Ebben a tekintetben ép' azok voltak a XIV-ik században, a mik ma. Ujabb és újabb rendeletek szükségessé létele bizonyítja, hogy a törvény által kiszabott rendszabályokat rendszeren mindig áthágták.

Ez az eljárás, hogy a nőket bizonyos meghatározott lakhelyekre szorították, úgy látszik általános volt Európában a syphilis rettenetes járványa előtt a XV-ik század végén. I. Johanna, Nápoly királynője 1347-ben elrendelte, hogy Avignon valamennyi pro-

stitutái egy számukra kijelölt helyre, az ugynevezett közös kiesapongás helyére vonuljanak, mely az augustinus szerzetesek conventjéhez közel jelöltetett ki. A le lieu public-be egyszer elhelyezett nőknek nem volt szabad onnat a városba bemenni. Azok, a kik nem engedelmeskedtek, első izben megkorbácsoltattak, másod izben pedig megkorbácsoltatás után száműzettek. Az épület egy kapus által őrizteték, ki a királynő rendeletéből a kaput zárva tartá, hogy senki be ne mehessen a főnöknő engedelmé nélkül, ki évenként a tanácsosok által választott. Az akkori keresztyénség, mely a böjt és ünnepnapok megülésében, s a zsidók gyűlölésében állott, illendően gyakoroltaték még ezen intézetnél is. A királynő érdekes rendeletének két pontja a következő: „6. Nagy Pénteken vagy Husvét napján a felügyelőnőnek nem szabad senkit az épületbe bocsátani, különben megkorbácsoltatik és bezáratik.“ „9. a felügyelőnő egyetlen zsidót is az épületbe ne bocsásson; s ha esetleg egy azok közül csalárdság útján bejutott, és paráználkodék valamelyik leánnyal, az az ember bebörtönöztetik, hogy azután a város főterein megkorbácsoltassék.“

Hasonnemű külön intézet létezett Toulouseban is, IV-dik Károly által engedélyezve 1389-ben, s megerősítve VII-ik Károly által, ki egy külön törvényt hozatott azon háznak visszaállítása és rendezése tárgyában, indittatva erre a toulousei jó polgárok kérelme által. Ezek ugyanis panaszkodtak, hogy

bizonyos rossz alattvalók az épületet hozzájárulhatatlanná tették azon zavargások által, melyeket ott csináltak; s következőleg a jövedelem; melyet a város az ezen bordélyházban lakó nők, valamint az őket látogató férfiaktól kapott, s mely a város javára költeték, megszűnt. Ő felsége hallgatott kérésökre, és a házat ismét rendbe hozta. Narbonne városának tanácsa és lakosai hasonlóképen gyakorolták azon jogot, hogy egy *rue chaude* ot jelöljenek ki, mint a prostitutio lakhelyét. Berlinben is a közép koron át hasonló rendszer volt elfogadva; a nők bizonyos meghatározott utcákra és helyekre voltak szorítva. Az első *maison de joie*, a melyről tudomásunk van, a XV-ik századból való, s az a hatóság által engedélyezteték, mint a melynek egyik jövedelmi forrását képezte.

Mindezen intézmények között a legkiterjedettebbek, s rendszeresebbek voltak az ugynevezett *mancebiák*, melyek Spanyolországban a XV-ik század második felében kezdtek szerveztetni, mindenestre Amerika felfedezése és a mókrok végleges kiűzetése előtt. Hatósági rendeletek bizonyítják, hogy a nyilvános prostitutio rendezése régi dátumú és általános volt Andalusiában; *mancebiák* léteztek nem csak az arab Spanyolország két fővárosában, hanem több más nevezetes városokban is, a milyenek Malaga, Loja, Ronda, Alhama és Marbella. Malaga elfoglalása után 1487-ben, a katolikus királyok a *mancebiákat* a fentnevezett városok-

ban, mint értékes vagyont Alonzo Janez Fajardónak adományozták, növelvén később az ajándékot az azután elfoglalt városok mancebiáival. A szerencsés kegyencz egyszersmind felhatalmaztatott, hogy hasonló intézeteket állítson a királyság különböző részeiben, „a nélkül hogy bármely hatóságnak jogában állna őt ezen privilegium használatában gátolni“. Mint Toulouseban, Narbonneban és Berlinben is, az ezen intézetben lakó nőknek fizetniök kellett azért, hogy foglalkozásukat ott gyakorolhatták. A prostitutio szabályozásának ezen rendszere csakhamar kiterjeszteték déli Spanyolország városaira, valamint a partvárosokra is. A legtöbb az ilyen épületek közül a városon kívül volt; azonban a Fajardónak adott engedély után, volt egy 100 nőt magában foglaló hiresebb ház, a város falain belül.

A mancebiák igazgatását rendesen egy férfi vitte, ki a ház atyjának nevezteték, a hatóság vagy a tulajdonos által neveztetett ki, s meg kellett esküdni hivatalosan a mancebiákra vonatkozó rendeletek megtartására, melyek a nőket meglehetősen protegálták. Az igazgató állomás úgy látszik jövedelmes volt, és többen concurráltak érte. Mindenik nő, mielőtt az épületbe felvétetett volna, gondos orvosi vizsgálaton ment át, s később is, midőn szükséges vala. A salamankai mancebiákban egy a városi tanács által alkalmazott sebész vizsgálta meg a nőket minden héten. Ezen mancebiák igen nevezetes intézvények voltak, semmit sem hasonlítva más egyéb, a

prostitutio végett felállított intézetekhez. Egy francia, Antoine de Lalang, ki 1501-ben Spanyolországban járt, meglátogatta a valenciai mancebiát, és egy sajátságos érdekes képet hagyott fenn a helyről, a mely egy egész kis gyarmat volt. Mint az avignoniak, ennek is csak egy bejárata volt, egy kapus által őrizve. Az épületnek három vagy négy utcája volt, tele kis házakkal, melyekben a prostituták laktak, kik gazdagon öltözve éltek ott, s voltak vagy két-három százan. Hozzá tehetjük, hogy a régi gyakorlat módja szerint „a papság megkövetelte a maga tizedét még a kicsapongástól is. Az egyház nem feledé el régi előjogát, és a clerus semmit sem vesztett ezen sajátságos conventek alkotása által.“

Nézzük most már mi eredménye lett azon törekvéseknek, melyek a prostitutiót meghatározott helyekre szorítani, és rendes szabályozás alá vetni igyekeztek. Láttuk, hogy Párizsban a szent Lajos által behozott toleratio kezdetétől a XV-ik század második feléig, a terv, melyet ő és utódai elfogadtak a prostitutáknak egy helyen való tartására, újra és újra legyőzetett, úgy a hogy a kísérlet, hogy azt keresztül vigyék, nem eredményezett egyebet, mint állandó küzdelmet a rendőség és a prostituták közt, a mely küzdelemben bár ez utóbbiak sok hányattást, nyomort, inséget szenvedtek, de az azért semmit sem tehetett arra nézve, hogy akár a prostitutio terjedését fékezze, akár azt meggátolja, hogy a párizsiak a prostitutákkal ne találkozzanak a város min-

den részében. A nők folytonosan keresztül törtek a számukra megszabott határokon, és a titkos prostitutio kijátszá a rendőrség minden hatalmát a megsemmisítésben.

Midőn a XV-ik század végén a syphilis egy rettenetes és gyorsan terjedő ragály alakjában meglátogató Európát, a párizsi parlament tagjai annyira megrémültek, hogy e miatt szintén eszüket veszték. Egy rendelet adatott ki 1496. vagy 97-ben, hogy mindazok, akár férfiak, akár nők, kik nem állandó lakosok Párizsban, s a betegséget megkapták, a várost 24 óra alatt elhagyják és haza menjenek; hogy a város mindazon lakosai, kiknek ott lakásuk van és a betegségben szenvednek, lakásaikba vonuljanak 24 óra alatt, és a házból se éjjel, se nappal ki ne lépjenek; hogy azok, kiknek lakásuk nincs, forduljanak a hatósághoz, s az gondoskodni fog elkülönítésükről; hogy senki, ki a betegségben szenved, ne merjen társalogni vagy érintkezni másokkal a városban stb. Az engedelmeskedés mindezen és más hasonnemű parancsoknak, súlyos büntetés terhe alatt meg lőn hagyva; de miután eredményök még se lett, a párizsi prefectus 1498. junius 25-én egy új rendeletet adott ki, lényegileg az előbbit ismételvén és súlyos büntetéssel fenyegetvén a nem engedelmeskedőket. Ezen elnyomási rendszabályok, vonatkozással a rettenetes betegségre, mely most a prostitutióval kapcsolatban tekintetett, félretéteték a régi rendszabályokat annak ellenőrzésére vonatkozólag,

mig végre egy királyi rendelet által 1560-ban a toleratio felfüggesztetett, s a prostitutió minden helyei egész Franciaországban betiltattak. Hogy mik voltak indirect eredményei a prostitutionális helyek fölállításának és azok szabályozásának Toulouseban, Avignonban, Narbonneban és más francia városokban, nincsenek rá adataink, de mint más helyeken, úgy itt is igen valószínű, hogy az a rendszer hatalmasan közremunkált az annak alávetett nők lealjasodásának megszilárdítására és megörökítésére, s hogy ugyanakkor előmozdítá a titkos prostitutió különböző módjainak kifejlését. Hogy ez volt az eset Berlinben, azon állítás bizonyítja, hogy a mig a városi hatóság protegálta azon nőket, kik felügyelet alatt voltak, s a kik a jövedelmet szaporították, ugyanakkor a legnagyobb szigorral üldözte a titkos prostitutiót, tekintet nélkül az abba belekeveredett nők társadalmi helyzetére. „A fürdő-házak, melyek ez időszakban nagy számmal voltak Berlinben, gyakran átkutatattak a hatóság által. Ezek voltak a gazdag és előkelő osztályok kéjenczeinek s a gyanús hírnevű nőknek találkozó-helyei, hol a kicsapongást élvezték. Időről-időre, addig becsületes hírvű nők lőnek ott letartóztatva; s ha bebizonyított, vagy ha csak gyanús volt is, hogy prostitutiót gyakorolnak, megbüntettettek és a városból kiűzetek. A házasságon kívüli együttélés is úgy tekintetett mint közönséges prostitutió, és határozottan tiltva volt. Egy törvény kijelenté, hogy azon személyek, kik az egy-

ház kötése nélkül élnek együtt, Berlinből kiüzesenek.“

Spanyolországban a mancebiák felállítása után mind a közerkölcsiség követelése, mind a hatóságok érdeke, kik jövedelmet huztak azon intézetekből, mind ez egyes intézetek a tyáié, kik rendszeren jelentékeny befolyású egyének voltak — közreműködtek arra nézve, hogy a titkos prostitúció a lehető legnagyobb szigorral kiirtassék. „Sevillának rendeletei határozott kifejezésekben nyilatkoztatják, hogy csak közös nők gyakorolhatják a prostitúció helyeit. Ez eléggé bizonyítja, ha különben tények nem bizonyítanak is, hogy a nyilvános prostitúció rendezése után is még mindig voltak egyes helyek, a hol a titkos prostitúció gyakoroltaték. Tényleg be van bizonyítva, hogy voltak találkozási helyek, úgy nevezett kolostorok (monasteries), a hol a fesslett életű nők összegyűltek. A hely tulajdonosnője az abbásnő nevet vette fel, és díjazásban részesült conventjének látogatóitól. Ezen titkos házak voltak találkozási helyei a férjes nőknek és a fiatal leányoknak. Ezek voltak templomai az eltitkolt kicsapongásnak s legbiztosasb menhelyei a kerítőnőknek.“ Hozzá tehetjük, hogy ezek a helyek oly számosan voltak, hogy szükségesnek találtatott külön büntetéseket szabni mindazokra, kiké az üzlet volt, mind azokra, kik annak fentartására közreműködtek. „Minden leány vagy férjes asszony, a kit valamelyikén az ilyen gyanús helyeknek ott kaptak,

sulyos pénzbírságot fizetett s két korbács-ütésben részesült nyilvánosan. Az abbásnő 50 korbács-ütést kapott az első alkalommal; százat másodszer; és ha harmadszor is rajta kapatott volna, orra levágták, és így megesonkítva a városból csufosan kiüzetett.“

Már fentebb említettük, hogy a prostituták felügyeleti módjának egyik fő-vonása volt, hogy kényszerítették őket miszerint bizonyos meghatározott színű és alaku ruhát s ékességeket viseljenek, miut a mely egyfelől megbélyegzé őket közmegvetéssel, s másfelől megkülönbözteté más tisztességes asszonyoktól. Az azonban üres képzelet volt, hogy az ilyen jegyek viselésére való kényszerítés vissza fog tartani sok „tisztességes“ nőt a kísértés széleitől; hogy a nők kik azon széleket a jegyek nélkül átlépték, azonnal fel fognak fedeztetni; s hogy a prostituták kibélyegzett állatokká tétetvén, ez által egyfelől méltó büntetésben részesülnek, másfelől ugyanaz valami csodálatos uton elő fogja mozdítani a közerkölcsiséget. Az avignoni szabályozásnál 1347-ben Johanna királynő rendeli, hogy „azon czélből miszerint a prostituták felismerhetők legyenek, egy aigülettet (szalag a kar körül) viseljenek; és ha valamely leány, ki már egyszer bünbe esett, ohajtja folytatni gonosz életmódját, a rendőrszolga megfogván őt kezénél fogva, keresztül vezet a városon dob-szó mellett, a veres aigülettal vállán s azután elhelyezi ott-hon, a kicsapongás nyilvános helyén.“ 1360-ban Páris szabad életű nőinek megtiltatott, hogy bizonyos

megnevezett öltözéki czikkeket viseljenek, oda szá-
 mittatván az ékszeres és gazdag ruhák is; 1420-ban
 ezen tilalom megújították; 1389-ben VI. Károly fel-
 hatalmazta Toulousenak örömléányait, hogy ugy
 öltözhetnek, a hogy nekik tetszik, oly föltétellel,
 hogy egyik karjuk körül a ruhájokétól különböző
 színű szalagot viseljenek. 1426-ban a párisi parlia-
 mentnek egy új határozata megtiltja, hogy a pros-
 tituták szalagokat, vagy más olyan diszjtményeket
 viseljenek, a minöket akkor a nemesség leányai vi-
 selének. A hatóság által kijelölt megkülönböztető
 jelmez a különböző idökben különböző vala. IV.
 Henrik uralkodása alatt az egy aranyozott ércz de-
 rék-övből állt. Sevilla rendeletei (1526-ban kiadva)
 a következő szabályzatot tartalmazzák: „Minden
 ágyasnak, a papokénak különösen, továbbá a gya-
 nús vagy botránnyos életü nőknek tiltva van hosszú
 ruhát, fátyolt, vagy bármely olyan ékességet viselni,
 a minöt becsületes nők hordanak.“ Ugyanezen rend-
 szabály van kiterjesztve azon közös nőkre „qui cou-
 rent le monde.“ Böles Alfonz törvényei előbb egy
 sáfrány-színü fej-éket rendelték a prostitutáknak
 számára, mint megkülönböztető jelt, de miután ez
 elégtelennek találtatott, meghagyták, hogy fejükön
 tündöklő toll-bokrétát viseljenek, ruháik elkobzásá-
 nak és 50 maravedi fizetésének büntetés-terhe
 alatt. Ugyancsak meg volt nekik tiltva, hogy arany
 ékszereket, gyöngyöket és selyem ruhát viseljenek,
 s hogy általában ugy öltözködjenek, mint a maga-

sabb osztályú nők. Továbbá a szabad életet gyakorló nőknek meg volt tiltva, hogy magukat közkecsikban vagy hintókban mutassák, vagy hogy a templomban a térdepeléseknél váncosokat vagy szőnyeget használjanak. A mancebia lakóinak öltözete Salamancában sárga köpeny volt a derék fölött. Azok, kik másként öltöztek, 300 maravedi fizetésének és ruháik elkobzásának voltak alávetve.

Minden a prostitutákra vonatkozó határozatok közt — jegyzi meg Duchatelet — azok, a melyek öltözetükre, ékességeikre és az őket megkülönböztető jelvényekre vonatkoztak, hajtottak végre legszigorubbán. Egy sajtóságes árverelési sorozat van följegyezve Párisban 1427-ből, azokról a tárgyakról, a melyek lefoglaltattak az öltözéki tilalmat áthágó prostituták lakásán. A sorozat említést tesz selyem ruhákról, ékszerekről, övekről, arany és ezüst gombokról, prémekről stb.

Minden azt látszik mutatni, hogy ezen kényszerítő törvény sokáig érvényben volt, miután hasonló eladások történtek 1746-ban, 1754-ben, 1758-ban, 1760-ban, 61-ben, 62-ben és 64-ben. És mégis mily hiábavalók voltak mindezen törekvések, mily gyümölcstelének mindazon fosztogatások, bántalmak és szenvedések, a melyeket okoztak! A gyakoriság a melylyel ezen nők öltözetére vonatkozó rendeletek megújítottak, eldöntőleg bizonyítja, hogy azok soha sem tartattak meg, tehát nem lehetett őket végrehajtani. S hogy ez az eredmény nem a rendőrség

hanyagságának tulajdonítandó be, azt eléggé bizonyítják a gyakori eladások. A valódi ok benső lehetetlenségében rejlik annak, hogy oly rendeletek megtartására szorítsanak nőket, a melyek egyenesen megtámadják néhányát azon igen erős érzelmeknek, és ösztönöknek melyek a nőt lelkesítik, akármi legyen annak foglalkozása vagy társadalmi helyzete. Innen, a míg a kísérlet ezen rendeletek végrehajtására, azokkal együtt, a melyek igyekeztek a nőket bizonyos helyiségekre szorítani, Berlinben, Párisban és a főbb spanyol városokban mindig megghiúsult, az ugyanakkor rendkívüli lökést adott a titkos prostitúciónak és hasonló eredményeket hozott létre azokhoz, a melyek Rómában tapasztalhatók, azzal a különbséggel, hogy mivel amazoknál az alkalmazott elnyomás kisebb erejű és kevésbé állandó vala mint az örök városban, ez eredmény is kevésbé rettenetes.

Azon szabályzatoknak, melyeket eddig áttekin-ténk, főként két céljuk volt: a prostitúció gyakorlatát meghatározott bizonyos helyre korlátozni és a prostitutákat törvény által meghatározott öltözet viselésére kényszeríteni. Bár ezen szabályzatok sokkal kevésbé sértették meg a nőknek érzelmeit, mint azok, melyek most a continensen divatban vannak, mégis, a mint láttuk, azoknak folyvást és sikeresen ellenálltak. Mennyivel nagyobbak kell lenni most az ellenállásnak, olyan kényszerítő szabályokkal szemközt, a melyek nemcsak bántóbbak és gyűlöletesebbek, de a melyekre valóságos iszony-

nyal tekintenek azok, kik azoknak erőszakkal alávetvék.

A prostitutákra vonatkozó mai rendszabályoknak főként az a céljuk, hogy a syphilis terjedését gátolják vagy kevesbitsék, és azon prostitutákat, kik betegeknek találtnak, orvosi ápolás alá vegyék. Azon rendszabályoknak, a melyek szigoruan gyakorlatban vannak Párizsban, Berlinben, Brüsszelben és egyéb kontinensi városokban, főbb jellemvonásaik lényegileg ugyanazok; s így egyszeruen elégnek tartjuk, ha a párisi rendszert ismertetjük meg.

Egy külön hivatali osztálynak, az ugynevezett Bureau des mœursnek a kötelessége a prostitutióra vonatkozó rendszabályok végrehajtása. Ezen hivattal összeköttetésben van egy rendőrségi testület, az ugynevezett „felügyelők“ vagy „cselekvő hivatalnokok“, állván 24 felügyelőből, három magasabb tisztviselő vezetése alatt. Ezen testületnek kizárólagos kötelessége felügyelni a prostitutió helyeire Párisban és a külvárosokban, s ugyanakkor kikutatni a titkos prostitutiót gyakorló asszonyokat, valamint azokat is, kik a titkos prostitutióra segédkezet nyujtanak. A rendtelenségek elnyomása, melyeket a prostitutió nyilvános helyeken idéz elő, egy más hatóság körébe tartozik, s abban ezek ritkán segédkeznek.

A bureauval összeköttetésben álló egészségügyi osztály, mely 1828-ban szerveztetett ugy, a hogy most áll, ügyel fel a nők egészségére s e célból egy 10 gyakorló orvost és 10 segédet magában foglaló

orvosi kart használ. Ez uraknak kötelessége orvosilag megvizsgálni valamennyi felügyelet alatt álló nőt. A nők jelentékeny része közvetlenül a letartóztatás után vizsgáltatik meg a rendőrség hivatalos helyiségében. Mindazok, a kik betegeknek találtak, azonnal a Szent-Lázár kórházba küldetnek s ott fogatnak gyógyítás végett. Ha kigyógyultak, újra elkezdhetik foglalkozásukat, az alább említendő feltételek teljesítésével.

Minden, a rendőrség és egészségügyi felügyelet alatt álló prostituták, ha a 16-ik évet elérték, a *Bureau des mœurs* nál bejegyeztetnek. Azok, a kik rendes bordélyházakban laknak, *filles des maisons*-nak neveztetnek s orvosi vizsgálaton kell keresztül menniök, hetenként egyszer, abban a házban a melyikben laknak. Azok a kik önmaguk által ellátott lakásban élnek, vagy a rendőrség engedelmével bérelt butorozott helyen laknak, *filles à carte*-nak neveztetnek, s tartoznak magukat jelenteni a felmentő hivatalnál minden 15 napban, orvosi vizsgálat végett. Ezen nők mindenikének van egy *carte* ja (kártyajegy), a melyet magával visz, smely a vizsgáló orvos által minden alkalommal láttamoztatik, s mely ennél fogva mintegy egészségügyi bizonyítvány gyanánt szolgál. A kártya hátuljára vannak nyomva a következő szabályzatok, a melyekhez ő alkalmazkodni tartozik.

A kártyával ellátott közös nők tartoznak jelenteni magukat a felmentő hivatalnál vizsgálat végett legalább is minden 15 napban egyszer.

Tartoznak előmutatni kártyájukat a rendőr tisz-

tek és hivatalnokok felszólítására minden alkommal. — Nem szabad nekik a kicsapongásra nappal csábitniok, vagy a főbb utcákon sétálniok, csak félórával azután, hogy a lámpák meggyújtattak, vagy az év bármely szakában 7 óra előtt, vagy 11 óra után este.

Egyszerűen és illedelmesen legyenek öltözködve, hogy a figyelmet magukra ne vonják ruháik gazdagsága, felüő színe, vagy különös divata által.

A hajnak mesterséges ékesgetése tiltva van.

Szorosan tilalmaztatnak nőkkel vagy gyermekkel levő férfit megszólítani, vagy hangos és sürgető megszólítást intézni akárkihez.

Semmiféle ürügy alatt nem szabad magukat ablakjaiknál mutogatniok, melyeknek örökké csukva és függönyökkel ellátva kell lenniök.

Szorosan meg van nekik tiltva, hogy a gyalogjárdán álldogáljanak, csoportokat képezzenek vagy csoportban sétáljanak, vagy föl és alá kis helyen, vagy hogy megengedjék, miszerint férfiak csatlakozzanak hozzájuk vagy őket kövessék.

A templomok és kápolnák melléke, 25 yardnyi távolságban, a fasorok s a Palais Royal; Tuillieriak s Luxembourg kertjei és bejáratai továbbá a Jardin des Plantes nekik tiltva vannak.

A Champs Elysées, az Invalid Terrace, a Boulevardok külső része, a rakpartok, hidak s a kevésbé látogatott és sötétebb helyek szintén tiltva vannak.

S különösen tiltva van nekik nyilvános épületeket vagy magánházakat meglátogatni, a hol a titkos

prostitutió könnyítették, vagy tables-d' hotében részt venni, kosztos házaknál lakni vagy látogatásaikat az általuk lakott város-résznel kiebb terjeszteni.

Hasonlókép, szorosan meg van nekik tiltva lakásukat valamely nőcseléddel vagy más leánynyal megosztani, vagy ellátott lakást birni engedély nélkül.

Az ilyen közös nők tartoznak ovakodni mindentől, a mi által szomszédjaiknak vagy az elmenőknek panaszra adhatnának okot.

Azok, a kik a fentebbi szabályzatokat áthágják, a hatóság szolgálainak ellenállnak, vagy hamis neveket és czimzeteket dictálnak be, a büntény súlyához mért büntetésnek teszik ki magokat.

Azt hisszük, akárki, ha áttanulmányozza ezen szabályzatokat, hajlandó lesz előre feltenni, hogy az azoknak alávetett nők minden hatalmukban lévő eszközökkel igyekezni fognak azokat kijátszani és azoknak ellenállni. Akár egészségesek, akár betegek kénytelenek magukat alávetni meghatározott időközönként egy oly vizsgálatnak, a mely a legtöbb esetben annyira lealázó és visszataszító, hogy a mint a rendszernek nagy vedelmezője maga Duchâtelet állítja, igen sok nő a felmentő hivatalhoz a legbensőbb iszonymnak bizonyos nemével közelit. Ehhez legközelebb állónak tartjuk kihívó voltában azon rendeletet, mely megtiltja a fille á cartenak, hogy a table d' hotében részt vegyen, s azt alig kevésbé zsarnokinak, mely azt tilalmazza, hogy egy nőcseléddel vagy más leánynyal lakását megosztssa. Hogy

mennyire hajlandók a prostituták öltözetüket rendőri szabályzat szerint alakítani, láttuk már föntebb; s miután láttuk azt is, hogy mily sokáig és mily határozottan ellenállottak mindazon törekvéseknek, melyek őket Párisnak meghatározott helyeire igyekeztek szorítani, könnyen érthetjük érzelmeiket és elhatározásukat azon rendszabályokkal szemben, melyek megtiltják nekik a közeledést a leglátogatottabb sétahelyekhez, magát a Jardin des Plantest is oda számítva. Hogy bizonyosan küzdeni fognak, a mint csak erejükben áll, ezen gyűlölt rendszabályok kijátszására, azt elég biztosan meg lehet előre mondani; hogy csakugyan küzdenek s olyan mértékben, a mely ezen rendszabályokat a fölöslegesnél is rosszabbá teszi, a hiteles tények egész sorozatából bizonyítható be, a melyek közül néhányat idézni fogunk.

A prostituták, kik a rendőrséget kijátszani igyekeznek, két osztályból állanak: azokból a kik titkos prostitutiót gyakorolnak s a kiket a rendőrség még nem tudott rajta csipni; s azokból, kik már egyszer bejegyezve levén, nem tartják meg a szabályzatokat. Ezen mindkét osztálybeli nőket a rendőrség folytonosan kutatja, vágyván őket rajta érni a csábítás valamely tényén vagy más egyeben, a mely elég jog-igényt adna letartóztatásukra. A leányok, valamint azok is, kik elősegítik őket foglalkozásukban, minden lehető mesterséghez folyamodnak, hogy kijátszák üldözőiket. Nevöket gyakran változtatják; a gyengének és elnyomottnak legközöséesebb

fegyverei, a hazugság és kétértelműség, bőven használtatnak. Van a nőknek egy a cselben és ravaszságban kitűnő osztálya, — az u. n. les marcheuses — a kiket méltán nevezhetünk két lábon járó hazugságoknak, s kik épen azon rendszer által teremtettek, a melynek ledöntésén munkálkodnak. Ezek a nők többféle functiót végeznek, s azok közt a duennáét is. Karjukra veszik a legifjabb és legszebb leányokat s egyenesen felajánlják őket a járókelőknek, a míg a lakás közelében sétálgatnak. Minél szigorubb és követelőbb a rendőrség, e nők annál jobban nyerne fontosságban; s így, mint a tapasztalás mutatja, számuk gyorsan növekedik.

Ha a közös nőknek megtiltják ma, hogy a Boulevard bizonyos részén vagy valamely látogatott sétahelyen megjelenjenek, holnap bizonyos hogy ott fognak lenni valamelyik marcheuse-nek a karján, feltűnővé tevén magukat komoly és szemérmes külsőjük által. A prostituták alsóbb osztályainak megvan a magok methodusok az elrejtődzésre, nevezetesen azok a nők, kik a Párisba szállásolt katonákat követik, egy vagy két napot hetenkint valamely mosónőnél vagy a gyárakban dolgozva töltenek. Duchâtelet mondja, hogy egy bizonyos házban több ízben gyanus rendetlenség fordult elő, melyet a rendőrség többször igyekezett elnyomni, de az ott levő leányok mindig ügyesen eltűntek, a mint észrevették, hogy jönnek értök; egy alkalommal a rendőrség a

„cselekvő hivatalnokokkal“ együtt körülfogta a házat, hogy minden kifelé történő menekülést meggátoljon s még se ment semmire. Mindazáltal a leányok megtaláltattak, egy ingben, a kert különböző részeiben számukra elkészített lyukakból leselkedve ki, melyeknek nyílásuk fa-ágakkal, karókkal és szalma-kévékkel volt betakarva. A 16 éven alóli leányok vagy a még fiatalabbak különösen sok bajt adnak a hatóságnak. Ezek igen nagy gonddal elkerülik a prostitúció rendes házait, a hol a cselekvő hivatalnokok igen könnyen rájuk bukkannának, hanem a titkos házakat keresik fel, melyeknek kezelők ezer utat találnak arra, hogy üzletük valódi természetét elrejtsek s oltalmazhassák magukat a rendőrség ellen. Ezek mint tejárulókat, ruhakészítőket vagy varrónőket fogadják ezen fiatal kicsapongókat, prostituáltatják őket valamely zártabb helyen, vagy pedig egy vagy más ürügygel, egy kis skatulyával a hónuk alatt, elküldik azokhoz, a kiktől rendelést kaptak rájuk nézvé. Egyik legerősebb indok a titkos prostitúcióra az a törekvés, hogy a rendőrség elől elrejtessenek fiatal leányokat, kik még alig nőttek túl a gyöngge gyermekségen, s a kik ennél fogva nagy áron adatnak el azon romlott lényeknek, kik őket keresik. Meggondolván törvényeink szigorát — mondja Duchâtelet — azok ellen, kik megfertőztetnek egy leányt, mielőtt az a választás korát elérte volna, s az azokra szabott szigorú büntetéseket, kik az ilyen idő előtti kicsapongást előmozdít-

ják, az olvasó könnyen fogja érteni, hogy a titoktartás egyaránt mindeniknek érdekében állván, a vétek rájuk bizonyítása, hogy az elég meggyőző legyen, egy nyilvános törvényszékre nézve, szinte lehetetlen, s innen, a mint Duchatelet méltán panaszkodik, ezen fiatal teremtések a legnagyobb rombolói a közérkölciségnek és egészségnek. S ismét a nők más két osztályára, az u. n. *femmes galantes* és *femmes à parties-ra* vonatkozva, ugyanazon szerző mondja: „Senki sem fogja tagadni, hogy ezen nők valószínűleg prostituták; gyakorolják azt a foglalkozást; több komoly betegséget és végzetes gyengeségeket terjesztenek, mint a többiek mind; vagyont és egészséget pusztítanak, s úgy tekinthetők mint a társadalom legveszélyesebb lényei. S mégis a rendőrség nem foghatja el őket s nem bánhat úgy velök mint prostitutákkal. Valamennyinek saját lakása van; adót fizetnek; külsőleg az illem minden szabályát megtartják; minden politikai jogaikat gyakorolják; lehetetlen megtagadni tőlök azt a tekintetet és ovakodást, melyben a tisztességes magán nők részesülnek; s következőleg nem csak a rendőrség keze, hanem minden egészségi felügyelet alól kimenekülnek“.

Valóban a ruse és csalás minden képzelhető neme gyakorlatban van, hogy a titkos prostitutiot felfödöttetés nélkül gyakorolhassák. A következő, egy év lefolyása alatt észlelt adatok nagyon erősen bizonyítják ez állítást. Két nő kiadta magát bábának, lakást vettek maguknak Páris különböző részeiben

s azt mondván, hogy házaikban a szülésből üdülő nők laknak a megerősödés idejéig, ezen álarcz alatt folytatták nyereséges keresetöket a titkos prostitutióval. Az ezek által szolgáltatott egyik fiatal áldozatnak az ára 500 frank volt. Egy másik nő foghúzónak hirdeté magát s dicsekedett vele, hogy a legnagyobb fájdalmat, mintha csak varázslattal, megszünteti. Mindig csak ezen hivatalos nevével keresték meg, s a fiatal áldozatok, valamint az amateur-ök is, sohasementek hozzá a nélkül, hogy állkapczájuk erősen felkötve s arczuk igen nagy szenvedést kifejező lett volna. Egy vén asszony kegyes, jótékony nőnek öltözve, kezüknél fogva vezetett két vagy három szerényen öltözött kis leányt, kik nyílt modoruk, kecsük és gyöngéd nemességük által mindazokat érdekelték, a kik csak őket látták. Azon ürügy alatt, hogy segélyt kér számukra, ezen gonosztevő magán-vendéglőkbe vezette őket s különösen oda, hol gazdag angolok laktak, kiknek hajlamait ő ismeré. Üzletét oly jól el tudta rejteni, hogy mindazok tisztelték, a kik csak látták. Két más ilyen személyt azt állította, hogy felfogadási hivatalt tart mindkétnemű cselédek számára. A nyomozóknak, ha jöttek, azt mondták, hogy a fiatal leányok, kiket ott találtak, „femmes de chambre“ (szobaleányok), kik szolgálati helyeikre csak néhány nap mulva mehetnek és addig e nők házaiban maradtak. Egy maison tolérée tulajdonosnője, midőn visszavonult, vendéglőt nyitott, melyben table d'hôte volt, a hová csak

bizonyos habituék (rendes vendégek) fogadtattak; ez uton elpalástolta, hogy ez tulajdonképen nem volt egyéb mint prostituáló hely, melynek létezéséről senkinek sem volt a legkisebb gyanuja sem. „De a leggyakrabban az által kerülük ki a rendőrség figyelmét a titkos prostitutiót előmozdító nők, hogy engedélyt nyernek különböző foglalatosságok folytatására; p. o. egyszerűen a harisnyakötő, női szabó, divatárus, mosónő stb. czimeket veszik fel. Sokan nem fogadnak el férfiakat házaiknál, hanem egy vagy más ürügy alatt a fiatal lányokat küldik azok lakására, kik kívánják. Kevés kivétellel a toilette cikkekkel kereskedők mind ügyes keritőnők és a titkos prostitutió tevékenyebb előmozdítókat nem talál. Nem lehet elég gyakran ismételni, hogy jelenleg nem a maisons tolerées-ben rontatnak el a leányok, hanem a maisons clandestines-ben (titkos házakban), hová cselszövény vagy erőszak által vonattak be, csábítatnak el, készítettnek és képeztetnek a kicsapongás- és prostitutióra.“

A nagy feladat, melyet a prostitutió ellenőrzésének megkísérlésével foglalkozó francia hivatalnokok mindenen felett elérni kívánnak, abból áll, hogy az elismert bordélyházak számát növeljék és a prostitutió gyakorlását csupán e házakra szorítsák; de e dolog kivitele éppen az, minek a prostituták leghatározottabban ellenállanak. Duchâtelet egy érdekes fejezetben. „A prostitutiónak bizonyos eltűrt házakra (vagy épületerészekre) való szorításá“-ról, történetét

adja a rendőrség sokszor ismételt és mindig megkísértett kísérleteinek a célból, hogy megakadályozza miszerint prostituták ilyen magánházakban lakjanak. Mindazon okok, melyek befolyhatnak arra, hogy a tisztességes nők szeretik a szabadságot és függetlenséget, a prostitutákat is lelkesítik; sőt ezen okok ő nálók hatalmason erősíttetnek oly mellékokok által melyek kizárólag ő reájok tartoznak. A gyűlölet, melyet az eltört házak tartói iránt éreznek, azon lehetőség, hogy — ha magánlakásuk van, — betegségük esetében kivonhatják magukat a kormány örökös és felügyelete alól; a remény azok által táplálva, kik egészségesek, hogy könnyebben kicusszanhatnak a büntetés alól, melynek kiteszik magukat azáltal, hogy nem vetik alá magukat a gyűlölt orvosi vizsgálatnak; azon lehetőség, hogy elfogadhatják vagy visszautasíthatják azt, a ki hozzájuk közeledik, és a kiváló oltalom, melyben házigazdái és gazdasszonyaiktól részesülnek, kik gyakran lakással, étellel, sőt még ruházattal is ellátják őket hitelben: mindezek együtt véve igen hatalmas okok, melyek arra ösztönzik e nőket, hogy végtelenül fölebb becsüljék az *u. n. maisons garnies* ban való éleést, daczára a roppant nagy árnak, melyet fizetniök kell, mintsem alárendeljük magukat az eltört házak tulajdonosnője önző uralmának, s a rendőrség és orvosok rendszeres felügyeletének, mely alól ezen házakban kimenekülni lehetetlen. Hogy megvilágosítsuk a rendőrség által a végre tett kísér-

letek sikertelenségét, hogy a prostitutákat a maisons toleré-e-k lakóivá tegyék: két vagy három feltűnő esetet említünk meg. Miután többszörös kísérlet tétetett, s mindannyiszor sikertelenül, arra nézve, hogy a maison garnie-kat a prostitutáktól kitisztítsák, a rendőrség 1823-ban egy kétségbeesett erőfeszítést tett, melynek jelentékeny eredménye lön: tönkre tett sok kisebb magánlakok bérbeadóját s komolyan elkészerített közülök igen sokat. Ezek egy erélyes kérvényt adtak be, követelvén a jogot, hogy szobáikat „kisasszonyoknak“ kiadhas-sák, s az izgatottság, melyet az egész dolog szült, rövid időn lecsillapodván, a dolgok kényszerítő ereje a rendőrség buzgalmát sikertelenné tette, s a maisons garnie-k újra megnépesültek lakókkal, csak ugy mint annakelőtte.

1828-ban egy új préfect, ki igen buzgó barátja volt a rendnek, megtiltotta a prostitutáknak, hogy a Palais-Royalba menjenek vagy az utcákon sétáljanak. Tilalma nagy mértékben kivivta az engedelmességet, s ezen siker által felbátorítva felélesztette a Lenoir által 1778-ban kiadott rendelet 5-ik cikkelyét. E cikkely, mely határozottan megtiltja a vendéglők és bérházak tartóinak, hogy prostitutáknak szobát adjanak ki, és fenyegeti e törvény áthágóit, hogy 500 livre büntetés alá esnek, igen szigoruan hajtattott végre, és az volt az eredmény, hogy mindazon leányok, kiket háziasszonyaik nem tudtak elrejtteni, vagy a kik maguk nem tudták jól

eltitkolni valódi jellemüket, a házakból kiűzetvén, az utczára jutottak és kényszerítve voltak arra, hogy a corps-de-gards-nál keressenek menhelyet, ha már előbb oda nem vitettek az őrcsapatok által, kik felszedték őket a kapuk alatt vagy a középületek folyosóin. Miután így a rendőrség teljesen felült, először az által, hogy a prostitutákat elűzte az utczákról, másodsor olyan rendszabályokat fogadván el, melyek ismét az utczákra hajták őket, a tilalmazó rendeletek végrehajtása felőn egy óra függesztve, a végből, — hogy mint mondták — legyen e nőknek idejük a maisons tolerées-be való elhelyezkedésre. Alatta értették, hogy a hó letelte után a kiltó eljárás ismét kezdetét veendi, de ekkor sem azonnal, hanem fokonként, először csak a legrosszabb hirben álló házakon kezdvén a dolgot. Tényleg azonban eléggé világos, hogy igazában semmit sem tettek, mert a következő évben az új préfet úgy igyekezett a bajon segíteni, hogy a prostituták által rendesen lakott maisons garnie-k birtokosainak azon alternatívát adta eléjük: vagy tagadják meg azok befogadását, vagy változtassák lakjaikat maisons tolerées jellegüekké. De ez a kísérlet is épen úgy meghiusult, és a mint Duchatelet megjegyzi, egy tekintet azon tapasztalatokra, melyeket a rendőrség gyűjtött, teljesen megszilárdítja azon meggyőződést, hogy haszontalan az administratiónak minden intézkedése arra nézve, hogy meggátolja a prostitutákat a maisons garnie-k-ban való lakásban,

vagy abban, hogy ott ép úgy bujálkodjanak, mint a maisons tolerées-ben. Hozzá teszi: úgy látszik, hogy bebizonyul, miszerint a prostituták használatára berendezett maisons garnie-k ép oly kikerülhetlenek egy oly városban mint Páris, mint maguk a prostituták.“ Valóban oly nagy a leányok vonakodása az eltürt házakba való belépéstől, hogy sokan az ilyenek tulajdonosai közül, nem lévén többé képesek leányokat találni, kik hozzájuk menjenek és házaikat üresen látva, nem tehettek, egyebet mint hogy engedélyt kértek, miszerint lakásaikat ők is maisons garnie-k gyanánt adhassák ki.

Azon ténynyel szemben, hogy Páris népessége az utóbbi 50 év alatt az előbbinek kétszeresénél is jobban megszaporodott: az alább következő statisztikai adatok, melyek folytonos és már is nagy csökkenést mutatnak a maisons tolerées számában oly fontossággal bírnak, melyet nem lehet figyelmen kívül hagyni.

A Duchatelet által gyűjtött adatok szerint eházak száma Párisban és külvárosaiban a következő volt:

Évek	1842.	1847.	1852.	1854.
Az ilynemű házak				
száma Párisban .	193	177	152	140
A külvárosokban: .	36	53	65	64
Összesen	229	230	217	204

Lecour ur, a Bureau des Moeurs jelenlegi főnöke, a következő adatokat közli Páris- és külvárosairól együtt véve: 1840-től 1845-ig 233; 1851-től 1855-ig 212 és 1867-ben csak 165. 1857-ben

1976 leány volt a maisons tolerées-ben; de 1867-ben csak 1302. Azon tények, melyeket a párisi felügyelet alatt álló prostitutákra vonatkozó hivatalos iratok tárnak elének, még szembeötlőbben bizonyítják az általunk vitatott igazságot. Egy hivatalos sorozat vezetett 1812. óta rendszeren, de mi csak az 1867-et közvetlenül megelőzőt 22 év alatt lajstromba beíratott prostituták számára fordítjuk figyelmünket. 1845-től 1849-ig bezárólag az átlagos szám volt 4171. 1850-től 1854-ig 4304; de 1867-ben e szám 3853-ra apadt. 1820-ban, midőn Páris népessége 713, 766 volt, a lajstromba bevezetett prostituták száma 2746 vala, Páris mostani népessége 1.825,000, és ha a lajstromba bevezetett prostituták száma a népességgel egy arányban emelkedett volna, most körülbelül 7000-nek kellene a bejegyzett prostituták számának lenni, a tényleges 3850 helyett.

Ezenfelül azon nők nagy száma, kik folytonosan kisiklanak a rendőrség örökös alól, kiknek nevei következésképp kitöröltettek a lajstromból, és a kik közül ismét sokat újra megkerítették és lajstromoztak, hogy ismét küzdjenek szabadságukért, míg újra kimenekedhetnek és eltűnhetnek: a sok bizonyíték között egy új bizonyíték a mellett, hogy milyen siker nélküli, reménytelen és ok nélkül való azon küzdelem, melyet folytatnak szünetlen a rendőrség azon tagjai, kik „Active Service“ (tettleles szolgálat) név alatt szerepelnek.

Az 1845-től—1854-ig bezárólag a lajstromból kitorölt prostituta-
ták száma:

1845	1846	1847	1848	1849	1850	1851	1852	1853	1854
331	361	303	276	297	328	304	281	261	263
Utlevéllal távoztak el									
Vizsgálati hivatalban									
többé nem jelentek									
meg	312	316	309	695	531	457	434	375	363
Összesen:	615	677	632	971	828	785	715	636	626

Az utlevéllel eltávoztak közül:

Az ellenőrzés alá vizsgál-
szakerültek, miután

nevök a lajstromból

kitoröltetett.

170	183	205	143	147	190	172	100	132	138
A vizsgáló hivatalban többé meg nem jelentek közül:									
225	105	191	289	308	295	238	266	245	223

Összesen: 395 348 396 432 457 495 410 416 377 361

Összes száma azoknak, kik a kezünk alatti tiz évben eltűntek, 7453, vagy is évenként 745; míg az ellenőrzés alá visszakerültek összes száma, ugyanazon időszak alatt, 4087, vagy évenként 409; úgy hogy ugyanez időszak alatt 3366, vagy évenként 336, teljesen és állandóan kimenekült minden rendőrségi felvigyázat alól. Így, úgy látszik, a felvigyázat alatt álló prostituták összes számának körülbelül egy ötöde csak egy időre, tizenkettő részre pedig állandóan kisiklék a rendőrség gyűlöletes örködése és a még sokkal gyűlöletesebb, mert kényszerített, vizsgálata alól az orvosoknak.

És mindezen erőlködések és küzködések, a lelki nyugtalanságok és ezekkel járó nyomoruság, a szenvedések és fenyítékek daczára, miket a különösen prostituták megbüntetésére szánt Szent-Lázár fogházban kell kiállniok a rendszabályok áthágóinak, a despotikus és nem felelős francia rendőrségnek nem sikerült Páris prostitutáinak még hetedrészét sem ellenőrzés és következőleg egészségi felügyelet alá vonni! Az ilyeneknek száma Lecour ur becslése szerint — ki feje a Bureau des Moeurs osztálynak, és azért különösen szavahihető tekintély, mert igen könnyű volt neki a tényeket tanulmányoznia — nem kevesebb mint 30,000 és ezekből kevesebb mint 4000 van csak bejegyezve és egészségi felügyelet alá véve. Most már nézzük, hogy minő befolyással van Párisban a syphilis terjedésére vagy fogyására azon körülmény, hogy a prostituták ösz-

szes számának igen csekély, csak egy hetedrészre áll orvosi felügyelet alatt.

Párisban a venerikus bajok orvoslása csupán három kórházra van szorítva. Az egyik a Szent-Lázár kórháznak egy osztályát képezi, mely a rendőrségi főnökség igazgatása alatt áll és a mely körülbelöl 1300 prostitutának ad helyet, kik három osztályba vannak sorozva; az elsőben vannak oly foglyok, kiknek ügye még nincs eldöntve, vagy a kik már el vannak ítélve; a másodikban kórházi betegek vannak, kik nem csak azért foglyok, mert bajuk van, hanem azért is, mert valami büntetésre méltó kihágást követtek el; a harmadikat oly fiatal leányok töltik be, kik vagy a büntetőtörvénykönyv 66. és 67. cikkelyei értelmé szerint fosztattak meg szabadságuktól, vagy pedig szüleik kérelmére. S ebből úgy látszik, hogy a Párisban bejegyezve levő nők számának mintegy negyed része van bezárva a Szent-Lázár-kórházban.

A venerikus betegek száma ezen kórházban rendszeren körülbelöl 200-ra megy. Van még egy kórház — l'hospital de Lourcine — az oly venerikus nőbetegek befogadására szánva, kik nem elismert prostituták. De közülök még is sokan titkos prostituták; és néhányan tisztos férjes nők, gyakran családanyák, férjeik rossz magaviseletének áldozatai. Van még itt tekintélyes száma az inficiált gyermekeket szoptató anyák- és az igen fiatal leányoknak, kik korai és rendkívüli romlottságukról hírhedtek. E

kórházban 276 ágy van, melyeknek elfoglalóit tizenkét irgalmas apácza és bizonyos számú segédek ápolják. S végezetre van még a l'hospital du Midi mely kizárólag férfi venericus betegek számára van fentartva, s ebben 336 ágy van. Az ágyak összes száma tehát az említett három kórházban 812. De e szám, bármekkora is az, korán sem teszi azon ágyak összes számát, melyeket Páris kórházaiban rendszeren a venerikus betegek elfoglalnak. Daczára annak, hogy szabályok tilalmazzák, még is igen jelentékeny számnak, különösen női-betegeknek, sikerül befogadtatást és ápolást nyerni a rendes kórházakban. E befogadtatások csaknem mindig a hatóság engedélye nélkül, többnyire sürgető szükség alakjában történnek magában a kórházban, vagy az orvosok által egyenesen a jelentkezés alkalmával, vagy a nap folyamán szolgáló orvos- gyakorlatok (internes) eszközlése által. Minthogy e betegek jelenléte kivételt képez a törvény alól, sőt épen annak egyenes áthágása: az ilyenek felvételését megengedő iraton nincs bevallva a betegség valódi természete, mert az egyenes visszautasítást vonna maga után az igazgatók részéről. A baj rendszeren láznak van nevezve; e jelzés utján minden beteg nehézség nélkül felvehető és a nélkül, hogy az igazgató hatóság figyelmét felköltené. Az indokok, melyek e szabályellenes engedélyek alapját képezik, különfélék. Az orvosi egyének többékevésbé azon vannak, hogy szolgálataik alatt mindennemű bajokkal foglalkozzanak. Erre gyakran az

orvos-gyakornokok is sürgetik őket, kik nem szándékoznak a du Midi és de Lourcine kórházakon keresztülmenni, jogszerűen kívánhatják, hogy azon kórházakban, melyekben foglalkoznak, avattassanak be a syphilitikus betegségekkel való bánásba is, hogy így orvosi képeztetésük lehetőleg teljes legyen. Beteget, majdnem mindig a nő nemből, nem nehéz találni. Ezek különösen azon számos fiatal leányok közül kerülnek ki, kik grisette név alatt ismeretesek, kik önként kérnek tanácsot az orvosgyakornokoktól, mert tőlük ingyenes és önzetlen gondozásban részesülnek; vagy pedig azok közül, kik rendesen egy részét képezik a jogászok és orvosnövendékek ménage de garçon-jának. A szóban forgó betegek sokkal inkább szeretik a rendes kórházakat, mivel ott több szabadságot élveznek, barátaik és ismerőseik által meglátogattnak és különös gondban és figyelemben részesülnek. Minden megkülönböztetés nélkül össze lévén vegyítve a többi betegekkel, eltitkolhatják bajuk természetét a kórházon kívül eső egyének előtt és így kikerülik az erkölcsi megbélyegzést, mely a Lourcine-ban való hosszszasabb vagy rövidebb tartózkodás nyomán hárul az illetőkre, hová a bemenetel is szigoruan van őrizve, és szabályai sokkal szigorubbak. A St. Louis kórházban mindig van jelentékeny számu venerikus beteg és a Maison de Santé-ban is a betegek ez osztályának viszonylagos száma szintén nagy. Felismervén annak lehetetlenségét, hogy megbízható

adatokat nyerjen, melyekre a Páris összes kórházai-
ban található venerikus betegek száma iránt számi-
tását alapíthatná, mivel az ily kórházak lajstromai nem
nevezik meg a bajt saját nevén, Duchatelet mégis
megkísérlé megközelítőleg felbecsülni az ilyen betegek
számát és így nyilatkozik: „Azt hiszem, hogy igazam
van, midőn állítom, hogy a bujasenyves betegek számá-
nak egy ötöde más kórházakban részesül gyógykeze-
lésben mint Loourcine-ben és a Midi-ben.

Ebből kitetszik, hogy a venerikus betegek által
elfoglalt ágyak összes száma Páris külön e czélra
alapított és a közönséges kórházaiban együttvéve
kereken 1000-re megy, és mindez az egészség-
ügyi örökös ama fáradságos, költséges és zsarnoki
gépezete daczára történik, melyet leirtunk, mely
a legkedvezőbb körülmények közt működött és
háta mögött egy despotikus kormány teljes
ereje állt!

De ez még nem minden; ámbár az említett tiz
év alatt a Loourcine kórházban levő betegek száma
— általunk meg nem fejthető okokból — 2338-czal
volt kevesebb mint az azelőtti tiz évi időszak alatt,
mégis az 1851—1855 bezárólag lefolyt öt év alatt
folytonos növekedés állott be e kórházban gyógyítás
alatt levő betegek évi számában. És ugyanazon öt
év alatt a Midi kórház férfi betegek évenkénti szá-
mában is a növekedés még figyelemreméltóbb. Ez
időszak alatt az említett két kórházba felvett bete-
gek száma következőleg áll:

Évek.	Lourcine.	Midi.
1851.	1,102.	3,019.
1852.	1,114.	3,367.
1853.	1,274.	3,660.
1854.	1,358.	3,425.
1855.	1,384.	3,632.

A megelőzőt tiz év egyikében sem ment a Midi kórházba történt felvételek száma 3000-re, ezen felül, hogy ha azon napok száma, a meddig a beteg a kórházban marad, bizonyít a baj komoly volta mellett (és e körülményt rendszeren így veszik fel), jogositva vagyunk azon következtetésre, hogy a bujasenyvek Párisban az utóbbi években épen nem lettek kevésbé komoly mérvűek. A következő statisztikai kimutatás az e tárgyban tett tényleges tapasztalatokat tünteti ki:

Korszak	A kórházban töltött napok száma	
	Férfiak napok	Nők napok
1835—1844	32·23	47·29
1845—1854	33·46	57·20

E számok bizonyítják, hogy minden férfi beteg körülbelül egy és egynegyed nappal, és minden női beteg körülbelül tiz nappal maradt hosszasabban a kórházban az utóbbi, mint az első időszak alatt.

A következő táblázat a betegség viszonylagos mértékét mutatja a lajstromozót prostituták említett három osztályában és a nem lajstromozott prostituták legalsóbb osztályában, kiket a rendörség kezített kézre.

A Párisban és külvárosaiban élő lajstromozott és nem lajstromozott prostituáltak közötti syphilis évenkénti átlagos aránya.

Év	Bordélyházakban élő lajstromba felvett prostituáltak.	Detto a külvárosokban	Detto magánházakban (Maisons garnies.)	Lajstromba be nem iktatott prostituáltak
1845	1:142*)	1:59	1:261.42	1:6.04
1846	1:151.72	1:53.17	1:183	1:6.37
1847	1:154.33	1:51.94	1:360.68	1:6.46
1848	1:125.74	1:37.41	1:181.78	1:5.66
1849	1:128.26	1:44.34	1:200.56	1:5.76
1850	1:148	1:47	1:142	1:5.31
1851	1:198.75	1:60	1:180	1:5.47
1852	1:184.41	1:75.83	1:349.24	1:5.64
1853	1:183.33	1:122.75	1:302	1:5.12
1854	1:176.41	1:102.36	1:376.53	1:4.26

Tehát e táblázat első rovatában megnevezett nők közül évi közép száma azoknak, kik az említett utolsó öt év alatt bujasenyves kórba estek, volt 1:178.18-ban; és a második rovatban jelzett és szintén ez idő alatt syphilisben szenvedő nők évi közép száma

*) 1 beteg esik minden 142-re; 1 minden 59-re; 1 minden 261 és töredékre, 1 minden 6-ra és némi töredékre és így tovább

1:81.78-ban, és ha összeadjuk az 1:178.18 és 1:81.78 számokat, úgy találjuk, hogy a Párisban és külvárosokban rendes bordélyházakban élő nők közül közép számmal évenként 2 minden 259 közül kapta meg a syphilitikus betegséget. De 1851. óta, mely év e táblán utolsónak van téve, a syphilis elterjedése a Páris és külvárosokban rendes bordélyházakban levő nők között annyira megnövekedett, hogy 1867-ben minden 100 nőből k e t t ő volt beteg. Továbbá a harmadik rovatban megnevezett s az említett öt év alatt syphilisbe esett nők évi középszáma volt. 1: minden 289.79 ben, de Lacour ur szerint, e nők között is annyira növekedett a betegség eseteinek száma 1867-ben, hogy minden 200-ból e g y megkapta a bajt. És végre e tábla utolsó rovatába i g t a t o t t nők között a betegség évi átlagos arányszáma az említett első öt évben volt 1: minden 6.13-ban, az utolsó öt év alatt pedig 1:5.16; és ugyanezen osztály alá eső nők közt az 1857-től 1866-ig bezárólag terjedő időszak alatt a betegek évi arányszáma lett 1:4. Tehát minden 4 nőre esett egy beteg.

Az 1857-től bezárólag 1861-ig terjedő öt év alatt a Párisban letartóztatott titkos prostituták évi középszáma volt 1553; de a következő öt év alatt bezárólag 1866-ig ugyanezeknek évi középszáma 2299-re rúgott. Ha a rendőrség e két korszak mind-egyikében egyforma tevékenységet fejtett ki (és nincs okunk az ellenkező feltevésre), jogosítva vagyunk azon következtetésre, hogy a kérdés alatti tíz év

folytán a betegséggel nagyon eltelt prostituták száma Párisban növekedett és minden esetre meg lehet állapítani a következő tényeket: 1. hogy sokkal nagyobb számu ilyen prostitutát fedeztek fel és tartóztattak le a kérdésben levő második, mint az első öt év alatt; 2. hogy, míg az első öt évben letartóztatott prostituták 20 per cent-je volt beteg, a második öt évben már 25 találtatott szenvedő állapotban.

A fentebb leirt tények összegét a következőkbe foglalhatjuk össze: a párisi kórházakban mindig 1000 ágy van igénybe véve venerikus betegek által; azon utolsó öt év alatt, melyekre nézve e tárgyban adataink vannak, fokozatos és nagy növekedés volt a Lourcine ét Midi-be fogadott betegek számában; a bajok természete is komolyabb lön; a rendes bordélyházakban lakó, syphilisben szenvedő nők száma is növekedett; a saját házuknál lakó bejegyzett nők aránya, kik betegek lettek, szintén növekedett; az évenként letartóztatott titkos prostituták, valamint a köztük szenvedő állapotban levők száma szintén növekedett; és végre a betegek számaránya a rendes bordélyházak lakói közt, hová a rendörök Páris összes prostitutáit belekényszeríteni szerették volna, sokkal nagyobb, mint azon betegek számaránya, kik a bejegyzett nők közül a *maisons garnies*-ban éltek.

Valjon a fölhozott eredmények igazolják-e azt a mit szépitve „megtürés rendszerének“ neveznek,

de a mely terveiben és céljaiban nem egyéb, mint a prostitúció törvényesítése, a mely Párisban most gyakorlatban van. Mi azt hisszük, hogy bárki is, a ki szenvedély nélkül, részrehajlatlanul és lelkiismeretesen tekintetbe vesszi a tényeket, melyeket felhoztunk, kényszerítve érzi magát e kérdésre tagadólag felelni. De ha aztán az észlelő kénytelen elismerni az ezen rendszer által előidézett előnyök csekély voltát, s tovább megy és tudomást szerez magának a pozitív veszedelmek természetéről és kiterjedéséről, a minőket az illető rendszer hoz magával, azt hisszük teljesen meg lesz győződve, hogy oly rendszernek meghonosítása ebben az országban, melynek a legkevesebb hasonlatossága is van a kérdésben forgóhoz, egyik legnagyobb calamitás lenne, a mely az angol népet érhetné.

Talán azt veti valaki ellen, hogy azon titkos prostituták nagy száma, kikről állítottuk, hogy Párisban évenként letartóztatnak, és a betegség ropant tömege, a melyben a szerencsétlenek szenvednek, nem a megtűrés rendszerének eredményeként tekinthetők; hanem hogy éppen ellenkezőleg ezen veszedelmeket szándékozik az illető rendszer megszüntetni a minthogy folytonosan ellene is működik!

Mi szívesen elismerjük, hogy ama bajok nem egyenes következményei eme rendszernek, és hogy ha minden prostituta rávétethetnék, hogy magát annak alávesse, a bujakóros bajok mindenesetre csakhamar a minimumra szállíttatnának alá. De szerencsét-

lenségre, a meddig az emberi természet olyan marad a milyen most, e rendszerben soha sem lesz meg az a mit védelmezői talán becsületes sikernek neveznek, és legyen bár a gépezet maga bármily tökéletes, de olyan körülmények közt hozatván működésbe, melyekhez soha sem volt és soha sem lehetett szabva, nem eredményezhet egyebet, mint hogy nem hozza létre a várt jó eredményt, és ne legyünk meglepetve, ha a mellett nagyon sok kárt okoz. Tény az, hogy bámulatosan lehet e rendszert alkalmazni oly rabszolgák társaságában, kiknek elaljasulásuk akkora, hogy ők soha sem álmodnak szabad akaratról; de ha szabad nők társaságában lép az alkalmazásba, és főleg oly nőkkel szemben, kiknél a szabadság becsülése és szeretete oly erős, milyen a prostituták lelkében, bizonyára mindenféle összeütközés és szerencsétlenség áll elő, és oly gyakran, hogy összevéve sokkal nagyobb a vele járó hátrány, mint az a kevés jó, melyet e gép legügyesebb működése, a legeszélyesebb vezetés alatt és a lehető legkedvezőbb körülmények között képes létrehozni. Ily véleményben levén a „felügyelet“ rendszeréről és annak emberi lények közötti alkalmazhatatlanságáról, ha csak ez emberek nem a legalávalóbb jellegű rabszolgák, nem habozunk, hogy eme rendszer alapítóit és végrehajtóit tegyük felelősekké azon nagymérvű testi, társadalmi és erkölcsi kórjelenségek miatt, melyek a continensen és különösen Párisban eredtek abból a forrásból, mit ott titkos prostitutióknak hívnak.

Olyan nők, kik nyiltan adoptálták a prostitutiót mint hivatást vagy életmódot, oly magasra becsülik személyes szabadságukat, hogy, ha csak nincsenek kényszerítve rá, határozottan visszautasítják annak felcserélését azon kérdéses előnyökkel, melyeket a Bureau des Moeurs cserében nyújt; de az olyan nők, kik a prostitutiót nem mint hivatást adoptálták, bár gyakorolják azt többé-kevésbé folytonosan, s éljenek bár egészen abból a mesterségből, a mellett, hogy ép oly kérlelhetetlenül vonakodnak szabadságukat föláldozni és a Bureau által elébök szabott uralomnak magukat alávetni, mint a professzionatus prostituták, ezenfölül még a lehető legerősebb mellékokok kényszeritik őket ezen uralom iránti engedelmeskedés visszautasítására. Ha ezt tennék, s következésképp betegeknek találtatván erőszakosan hurezoltatnának el és záratnának be a kórházba, ez megváltoztatná egész életmódjukat és egész életso-rukát; a viszonyoknak, melyeket oly férfiakkal szö-
hettek, kik őket kiválasztották vagy azért, mert azt hitték, hogy ezek kizárólag csak hozzájuk ragasz-
kodnak, vagy hogy viszonyaik köre szük és váloga-
tott, félbe kellene szakadniok; pipereárusok, nősza-
bók, fodrásznők, szobaleányok stb., kik a Lourcine
betegeinek nagy részét képezik, és a kik alkalom-
szerüleg prostituálják magokat, vagy hogy biztosabbá
tegyék bizonytalan életfentartásukat, vagy hogy
fényelgő vágyaikat öltözetek, ékszerek stb. alakjá-
ban kielégítsék, egyszerre csak elvesztenék jövedel-

mező összeköttetéseiket, vagy ha már bizonyos állásba jutottak, attól elesnének; és a bizonytalan állásu nőcselédek nagy száma, kik, midőn hely nélkül vannak, néha-néha úgy tartják fenn magokat, hogy alkalomszerűleg prostitucióra vetemednek, egész jellemöket visszavonhatatlanul elvesztenék, következőkép egyszersmind azon lehetőséget is elzárnák magok elől, hogy valaha is visszanyerhessék előbbi állásukat. Mert mindezen nőkre nézve a Bureau des Moeurs-nél való bejegyeztetés egyjelentésű a társadalmi lealjasitással; rájuk a becstelenség bélyegét sűti; kényszeríti őket, hogy magukat teljesen a kicsapongó életre, mint önfentartási eszközre adják, míg azelőtt ők csak annak szélén álltak és még hatalmokban lett volna visszalépni; ez jóra valóbb ismeretségeik s régen szeretett barátaik elvesztését eredményezi, s a mi a legrosszabb, igen gyakran arra vezet, hogy eltaszittassanak rokonaiktól, kitagadtassanak és elutasittassanak apjuktól és anyjuktól, és így erkölcsileg tétessék nekik lehetetlenné valaha meglátogatni gyermek- s ifjúkori otthonukat. Egy még be nem jegyzett nőnek, a ki „elbukott“, vagy a ki kisértetbe hozatott az annyiféle ok valamelyike által, melyek a nőt a prostitucióra ösztönzik, mindig hatalmában áll megtérni és rendes állását visszanyerni a társadalomban, a melyben mozog, ha némelykor lelkiismerete okos tanácsára hallgat, a mint valószínű, hogy olykor hallgat; de a megtérhetés a bejegyeztetés által ezerszeresen meg lőn nehe-

zítve: s ezért a prostituáltak száma, mely folytonosan növekszik az ujonnan elcsábítottakból, és nem kevesbedett megfelelő arányban ugyanannyinak visszavonulása által, folytonosan nagyobb-nagyobb lesz ott, hol a megtérés rendszere uralkodik.

És hogy megelőzzünk egy ezen állításra tehető ellenvetést, megjegyezhetjük, hogy annak igazságát nem teszi kétségesé azon tény, miszerint a Párisban lajstromozott prostituáltak száma ujabban nem növekedett, sőt ellenkezőleg, apadt; mert ha nem történnék az, hogy a lajstromozott nők nagy száma folytonosan küzd szabadsága visszanyeréséért, és hogy bár ezek közül a legtöbbnek kísérlete csak ideiglenesen sikerül, mindazonáltal sok kisiklik a rendőrség felügyelete alól, és járfasabbá lévén kijátszásában, később a legtöbb esetben a titkos prostitúció sorainak szaporítására foly be: a lajstromozott nők száma ropant nagy volna. És ne feledjük azt, hogy bár azon nők közül jelentékeny szám menekül ki évenként a rendőri felügyelet alól, kiknek nevei a lajstromba voltak bevezetve, és titkos prostitutává lesz, mégis *caeteris paribus*, ha ezen nők fel akarnának hagyni erkölestelen életükkel és magukat tiszteletre méltó tagokul akarnák visszahelyezni a társadalomba: épen azért, mert egyszer már ismertek és lajstromozottak voltak, mint nyilvános prostituáltak, sokkal számosabb és nagyobb akadályra találnának, mint azon nők, kik soha sem voltak lajstromba iktatva, ha ezek hasonló kísérletet tennének. E mellett

a nők élénken érzik azt a tényt, hogy a férfiak szemében vonzerejük azon arányban kisebbül, a melyben könnyen hozzáférhetőknek ismertetnek, és ezért a mennyiben a lajstromozás úgy bélyegzi meg őket, mint a kiket bármely férfi birhat, ki kész az általuk kívánt pénz letételére: semmi sem ronthatja inkább a kérdéses szempontból folyó vonzerőt és következőleg semmi sem kisebbíti úgy árértéküket, mint annak tudása, hogy ők közönséges prostituták gyanánt vannak lajstromozva és kezelve a Bureau des Moeurs által. Így, az előbb felhozott számos erős indok mellett, melyek a nőket függetlenségük érdekében küzdelemre ösztönzik, azon igen alapos meggyőződés, hogy így kell tenniök, ha magán a prostitutió pályáján is sikerrel akarnak előrehaladni, mint a leghatalmasabb indokok egyike hat arra, hogy minden kigondolható mesterkedésre és csalásra vete-medjenek valódi jellemük eltitkolására, és maguknak azon gyűlöletes ellenőrzés alól való megszabadítására, melyre különben örökre kárhoztatva lennének.

Figyelembe véve különböző nagy számát és kényszerítő erejét azon számos indokoknak, melyek a nőt arra ösztönzik, hogy küzdjön szabadságáért és féltékenyen őrizze azt, továbbá nem feledve el a történelmi tények hosszú sorát, melyeket szemlénkben felhoztunk, s melyek mind azt bizonyítják, hogy minden kormány alatt a kormányintézkedések rájuk vonatkozó szabályaival szemben e nők mindig így tettek, nem lephetünk meg azon tanuság által, hogy

ők inkább elszenvedik a bujakóros ragály bajait, úgy keresvén — kétséges természetű — gyógyszert, a mint fudnak, -mintsem a párisi kórházakhoz folyamodjanak gyógyittatás végett, a hol el kellene árulniok egyszersmind tényleges állásukat és helyzetüket is. A különösen csak prostituták befogadására szánt kórháznál, pld. a St. L a z a r e -ban, a lajstromba való iktatás a felvétel elkerülhetetlen feltétele, és bár a L o u r c i n e kórházba számos vidékről jövő és ismeretlen nő nyer felvételi engedélyt, de a hiuzszemű rendőrség nagyon ügyel arra, hogy igen kevés, Párisban titkos prostitutiót üző leány fogadtassék be e kórházba. Egyetlen eshetőség tehát ezekre nézve, a közönséges kórházakba juthatni be, a már fentebb leirt módon láz vagy más, nem venericus betegség ürügye alatt. De jóllehet ez uton valami kétszáz ágy van elfoglalva venericus betegek által az ilyen kórházakban, e szám mégis nyomorult kevés a Párisban levő titkos prostituták mérhetetlen nagy számának szükségeihez képest. Hogy mennyire nem állnak arányban e számmal az ágyak, azon tényből következtethető, hogy a mintegy négyezer lajstromozott prostituta közül, kiknél a betegségek a folytonos felügyelet és vizsgálat folytán a minimumra vannak leszállítva, ezek mégis a St. Lazare kórházban mindig kétszáz ágyat tartanak elfoglalva; Páris titkos prostitutái a Bureau de Moeurs főnöke által körülbelől 25,000-re becsültetvén, ha csak azon mérvhen fordulnának is elő ezeknél a betegségek, melyet

a lajstromozott nőknél láttunk, legalább az említett ágyak ötszörösét vennék igénybe, azaz 1,000 ágyat. De minthogy a titkos prostituták között a syphiliticus bajok sokkal gyakoribbak és sokkal komolyabb természetűek, mint a lajstromozott nők között, tényleg 1,000 ágynál sokkal többre volna szükség, hogyha az előbbieket igényeinek is meg akarnának felelni úgy, a mint tevék azt már az utóbbiaknál.

Igy tehát világos, hogy mivel egyfelől a Bureau des Moeurs egy beteget sem akar befogadni a St. Lazare kórházba addig, míg az nem lesz bejegyzett prostitutává, és mivel másfelől a közönséges kórházak igazgatói egy nőt sem akarnak befogadni, ki venericus bajban szenved, ha csak vagy ő vagy más valaki az ő érdekében nem folyamodik a csalárdság egy neméhez, befogadtatását kieszközlendő: a párisi prostituták roppant nagy száma, kik a bejegyeztetésnek ellene vannak és azt kikerülik, kik nem képesek orvosi kezelést szerezni a maguk számára .akkor, midőn betegek, és a kik ezenfelül sok esetben épen azért mert betegek, a prostitutió gyakorlásának folytatására vannak kényszerítve megélhetés végett, valósággal kényszerítve van rá, hogy a venericus bajokban állandóan szenvedjen a kigyógyulhatásnak lehetősége vagy még csak reménye nélkül is. Ez végeredménye Párisban a prostitutióra való kényszerítő egészségi felügyelésnek; és mindig ez lesz kikerülhetetlen eredménye ezen rendszernek, bárhol alkalmaztassék is.

Minden oly városnak prostituta népessége, hol semmiféle kényszerítő felügyelet nincs gyakorlatban, számos társadalmilag, erkölcsileg és értelmileg különböző fokon álló nőkből áll; oly nőkből, a kik prostituálják magukat nem életszükségből, hanem fényüzési vágyaik kielégítéséért; oly nőkből, a kik teljesen a prostitutió díján élődnek, de a kik anyagi kényelemben, sőt bővelkedő fényüzésben élnek, s oly nőkből, a kik azért dobják oda magukat, hogy fentarthassák nyomorult életöket; oly nőkből, kik jó nevelésben részesültek, kiknek talán van némi gyakorlati jártasságuk a zenében is, kik többé-kevésbé ismerősök a napi irodalommal és talán megvan bennök azon általános finomság, elegancia és kellem, melyet igen sok tiszteletreméltó és vagyonos nővéreik nagyon irigyelhetnének; és másfelől oly nőkből, a kik prostitutióba üzettek a legsanyarubb életfentartási szükségből, nemcsak saját, hanem szüleik vagy gyermekeik életéért; és olyan nőkből, a kiknek a becsstelenségre való csábíttatásuk főrugója a restség, néha rendkívüli hiúsággal és pipere szeretetével párosulva, néha nyugtalan szellemmel, mely gyönyört csak a folytonos helyváltoztatásban, a szünetlen változatoságban találja, és némelyeknél csupán a nemi szenvedély tulságos ereje az ok; és végre oly nőkből, a kik általában tiszteletreméltó életet folytatnak, s csak olykor-olykor, az eltűrhetetlen végszükség ideiglenes nyomása alatt, rövid időre vete-mednek prostitutióra, és a kik abból azonnal kime-

ekülnek, mihelyt tehetik. Az ily különböző jellemű és különböző életviszonyu nők, kiket itt felsoroltunk, ha kényszerítőleg nem avatkoznak dolgaikba, különböző életpályájukat különböző jellemük és szükségük szerint alakítják át, és nagyon sok esetben végre kivonják magukat a prostitutió gyakorlása alól, általuk legjobban ismert, és gyakran csupán általuk ismert utakon-módokon, és a társadalmi élet különböző fokain tisztos, és nem ritkán tiszteletre méltó állásba helyezik vagy visszahelyezik magukat. Most már ha a kormányi felügyeletet társadalmi befolyásában tekintjük, az a nők ily tömeges számára alkalmazva, a társadalmat nem felfelé, hanem lefelé egyenlősíti. Ez a rendszer arra irányul, hogy őket mindnyájukat egyetlen „közönséges prostituták“ megkülönböztethetlen tömegébe halmozza öszsze; hogy mindnyájukat ugyanazon alacsony fokára süllyeszse alá a bejegyzett nőknek, kiket a rendőrség ismer és ellenőriz; hogy mindegyikből az önbecsülésnek még tán meglevő bármi kis maradványát irtsa ki, és így törje le és töltse el lelköket a reménytelen elaljasodás amaz érzésével, mely legbiztosabb előfutára és büntársa a teljes physical és erkölcsi elvetemültségnek, mely igen gyakran helyrehozhatatlan. Sőt, a mint megmutattuk, a kényszerítő felügyelet rendszer végrehajtóinak állandó törekvésük abban áll, hogy minden prostitutát, a kit csak tudnak, arra kényszerítsenek, hogy bordélyházak lakója legyen, hogy így a felettük való ellenőrködés annál

biztosabb lehessen. És mi sors vár rájuk ezen bünbarlangokban? „Ezek a szerencsétlenek — mondja Duchatelet — kényszerítve vannak magokat az első jövő menőnek átengedni, a ki kívánja őket, ha az a legundorítóbb sebhelyekkel van is megrakva; magukat ki nem vonhatják, hogy ha ki akarják kerülni az ütlegeket és a legrosszabb bánásmódot. Urnők nem hagynak nekik nyugtot; mert, hogy egy hasonlattal éljünk, melyet a vizsgáló egyének sokszor használtak, a legkegyetlenebb fuvaros nagyobb gondot visel a reá bizott lovakra, mint e nők azon lányokra, a kiket ők a maguk hasznukra zsákmányolnak ki.“ Igen sok igazság rejlik Alphonse Esquiros eme szavaiban (melyeket Acton ur idéz): „Csak egyszer menjen be egy leány e házakba, okvetlenül búcsút kell vennie az égtől, a szabadságtól, a becsülettől és a világtól! Én szeretném egy ily ház ajtajára az olasz költő ama híres szavait felírni: „Hagyjatok fel minden reményvel, a kik itten beléptek.“

A kényszerítő felügyelet társadalmi és erkölcsi, nemkülönben physikai rosz következtelenségei tehát két-félék: először olyanok, melyek magából a rendszer alkalmazásából folynak, és másodsor olyanok, melyek elválaszthatlanok az elnyomás politikájának gyakorlásától. Az első csoport magába foglalja azon, magukra a prostitutákra gyakorolt aljasító befolyásokat, melyeket már előszámláltunk; az általános

erkölessi hangulatnak megromlását mindazon társadalmakban, melyekben a prostitúciónak bizonyos törvényszerű sanctiója van, melyet a kényszerítő felügyelet nyom reá; és gyakorlati kimondását egy oly meggyőződésnek, mely magában a társadalmi haladás feletti kétségbeesést rejti, nemkülönben a prostitúciónak elfogadását, a polgárosodás örökké kísérő árnya gyanánt, s a mely ennél fogva egyenesen meghazudtolja a keresztyénségnek azon életelvét, mely annak valódi lényegét képezi. — A második csoport magába foglalja azon kormányügynökök iránt kifejlett bizalmatlanságot, kik a kényszerítés rendszerét erőszakolják, és az ebből következő azon érzést, hogy bármely tett a két nem egymáshoz való viszonyára vonatkozólag, mely e viszonyra vonatkozó kormány szabályzatot kijátsza, nemcsak nem büntetésre méltó, hanem dicséretes; a prostitúció és a kicsapongási szokások gyors elterjedését a nők oly osztályai között is, kik azelőtt a világért sem mertek voltak ilyesmibe elegendni; a katholicus országokban, hol a házasság felbonthatatlan, a prostitúció azon családias alakjának növekedését — a sokférjűséget (cicisbeism) — mely jellemző azon országokban, hol az egyházi hatalom az elnyomási rendszert sokkal erőteljesebben gyakorolta, és a mely Berlinben is mutatkozott, midőn ilyen rendszabály fogadtatott el; a gyermekkorból csak alig kikerült kis leányoknak rendszeres elcsábítását, mely a párisi demoralizáció egyik legborzasztóbb alakja; és a ne-

mi erkölcstelenség amaz általános bomlottságát a társadalom minden osztályai közt, mely leginkább ott észlelhető, hol az elnyomási rendszer a legteljesebben lőn elfogadva — mint a hogy azt Rómában láttuk.

IV. Hogyan bánjunk a prostitúcióval?

Kimutattuk, hogy a prostitúcióval kapcsolatban levő betegségek minő ezer utakon és minő könnyen s megdöbbentő arányban terjednek el a társadalomban; kimutattuk, hogy a nemzeti test physikai egészségét mennyire aláássák és elgyengítik azok nemzedékeken át. Láttuk a különböző kormányok eljárási módját, a melylyel a prostitútiót korlátolni és ellenőrizni, s maguk a prostituták egészséges volta fölött örködni igyekeztek. S ugyancsak láttuk, hogy mindezen különböző törekvéseknek egy és ugyanazon eredményük lett, a teljes sikertelenség a kívánt czél elérésében. Vajjon tehát csakugyan a *laissez-faire* politika-e a legjobb? Vajjon csakugyan vesztég kell-e ülnünk, kétségbeesésünkben összefont karokkal, egy oly rettenetes veszély jelenlétében, a minőt leirtunk, s némán elismernünk ama megdöbbentő — ha igaz — ítéletet, a mely oly gyakran hangoztaték, hogy a prostitúció, valamint az azzal kapcsolatban álló betegségek mindig közöttünk lesznek? Mi azt hisszük, nem; s hiven azon eszméhez, hogy hosszas tanulmány és komoly törekvés után a férfi

és nő közötti kölcsönös viszony úgy fog megállapítatni, hogy a prostitutió és annak betegségei megszűnnek, hogy az emberiség nem fog hiában munkálkodni: a jelen ezekben ki fogjuk mutatni, hogy mi csoda lépéseket lehet tenni már most azon betegségek kevesbitésére és megelőzésére, a nélkül, hogy megsértenénk egyetlen elvet is, mely méltán tartatik szentnek a moralisták, állam-gazdászok vagy államférfiak által, s a nélkül, hogy még maguknak a prostitutáknak is akár érzelmeiket arczul vernők, akár személyes szabadságukat megsemmisitenők. Azonban előre kell bocsátanunk, hogy tárgyunk ez alkalommal nem a prostitutió eltörlése vagy kisebbitése, csupán annak kimutatása, hogyan lehet a legeredményesebben az annak gyakorlataival járó betegségek terjedését kisebbiteni és megelőzni.

Azon időtől fogva, midőn a syphilis mint egy rettenetes járvány tünt fel, keresztül járva egész Európát a XV-ik század végén, egész a jelen időkig, a bánásmód a venericus betegségekben szenvedők-s ingyen orvosi segélyre szorulókkal csaknem kivétel nélkül bizonyos theologiai nézetek befolyása által határozottaték. Keresztyén országokban az emberek elég vakmerők voltak fejükbe venni, hogy ők ismerik „istennek akarátát“ a nemi viszonyokra vonatkozólag s hivatva érzék magukat ezen akarát szerint cselekedni. S miután a venericus betegség eszméje bensőleg összecsatoltaték a paráználkodás „bünének“ eszméjével, az azon betegségben szenvedők

hosszú időn át ki voltak téve annak, hogy mint társadalmi elvetettek tekintessenek s hogy megtagadtassék tőlök azon orvosi segély, a mely más betegségben szenvedőknek önként adatik. S valóban nők, sőt még gyermekek is, a kik venericus betegségben szenvedtek, a melyet ugy kaptak meg vagy egyenesen saját hibájok nélkül, vagy örökölték azt: a gyakorlatban összezavartattak a mindkét nembeli legfeszettebb lényekkel, mint a kik ugyanazon közös visszautasítást s az orvosi segély megtagadását érdemlik. Az embertelenség, hogy ne mondjuk barbarismus, — mondja Duchatelet — annyira ment, hogy az inficiált anyáktól született gyermekek, kik maguk is inficiáltak voltak, a kórházakból kiűzettek, s hogy a Procureur-Général kénytelen volt tekintélyével közbelépni, hogy a szivtelen eljárás folytatását meggátolja. S elég különös, hogy épen a közegészség őrei, a kórházak igazgatói gyakorolták ezen csodálatos értelemről tanuskodó eljárást; kik meggyalázva érezték volna az általuk kormányzott intézetet, ha az bármely syphiliticus beteget befogad s saját szemek előtt estek volna becsületben, ha segítettek volna kisebbíteni szenvedéseit egy olyan betegségben kinlódó áldozatnak, a mely istennek egyenes látogatásaként tekinteték.

Ugyanez a theologiai felfogás és érzelem uralkodik Angliában is a prostitutákkal szemben. Mind a londoni, mind a vidéki kórházak bezárják ajtaikat a venericus betegségben szenvedők előtt, s ezt épen

azon kórházak teszik legrendszeresebben, a melyek a közönség adakozásából állnak fenn. S nevezetes az is, hogy a mig némelyikbe, kivételesen, azon nem tagjai, a mely leginkább alkotja a közvéleményt, felvételnek: addig az aszonyok és leányok, kik ugyan azon férfiak által ragályosítottak meg, onnan ki vannak zárva, s a prostituták roppant száma a fővárosban és a vidéken magára van hagyva, hogy egy mérgező betegségben senyedjen, minden orvosi segély nélkül.

Az általunk jelzett theologiai regimenek, a mely, ha a légvégső következményekig keresztül vitetik, az elnyomás politikájára vezet, a mint azt Rómában láttuk, s a mely ha — a mint Angliában — a személyes szabadság sérthetlenségének érzete által neutralizáltatik, a közöny vagy *laissez faire* politikáját eredményezi: ennek a regimenek végeredménye a syphiliticus bajoknak azon roppant elterjedése, a mint az most Európában megvan. A bajnak roppant és növekvő nagysága egy határozott reactiót támasztott az európai államférfiak és egészségügyi reformerek kebelében, azon regime ellen, a mennyiben az a prostitúcióra vonatkozik. Ezen emberek, vitatván, hogy a theologiai felfogás ebben a dologban csak nagyobb bajra vezetett, az azzal egészen ellenkező eszmék alapjára állnak, elismerik a prostitútiót, mint az emberi társadalomnak lényeges alkatrészét, s abból folyólag az államtól követelik, hogy annak olyan módoni gyakorolhatását eszközölje, a mely legkevesebb veszélylyel jár. Ki-

mutattuk, hogy ez az elv is a gyakorlatban a legszerencsétlenebb eredményekre vezet, bár elméletben ez a theologiai felfogásnak határozott ellentéte. Ezen a ponton egyet értünk vele, s abban a meggyőződésben vagyunk mi is, hogy az egyetlen valódi orvosság a kérdésben levő baj ellen azon elvnek végleges feladása, s a rá alapított gyakorlat teljes megváltoztatása lesz. Ideje, hogy az emberek levessék theologiai büszkeségüket; ideje, hogy lemondjanak azon képzeletről, miszerint ők ismerik istennek akarátát; s a mig be kell ismerniök teljes képtelenségüket Krisztus parancsának magyarázatára, bizonyos dolgokra vonatkozólag, addig Krisztusnak cselekedeteit mindnyájan megérthetik és követhetik.

Miután a betegség roppant elterjedése, a melyben sielőnk, leginkább annak tulajdonítható, hogy, néhány jelentéktelen kivétellel, ezen szerencsétlen nők a kórházakból kizárattak és kizáratnak, midőn a betegséget megkapták: látni való, hogy az első lépés a baj kisebbitésére az, ha elegendő kórházi ágyról lesz gondoskodva ezen szerencsétlen nők számára. Először is minden közkórházak ajtai nyittassanak fel előttük; s ha a létező kórházak nem elég nagyok, — a mint bizonyára nem, — nagyobbítassanak meg. Azt mondtuk, minden közkórházak ajtai nyittassanak meg előttük; mert ha az általunk ajánlott reformot keresztül akarjuk vinni, ki kell törölnünk minden nyomát a régi megbélyegző elvnek és érzésnek azokkal a nőekkel való bánásmódunkból, a

kiket meg akarunk gyógyítani. Azt a szokást, hogy megbélyegezzük őket mint elvettettet lényeket, teljesen fel kell adnunk; meg kell nekik mutatnunk, hogy mi valóban megbecsüljük őket, és gondolunk velök, önmagukért, s így rászoktatni őket, hogy önmagukat is respectálják. Külön kórházak felállítása számukra csak a régi szellem kifolyása volna, a melyet ki kell irtanunk; maga a tény, hogy valaki egy ilyen specialis kórházba megy, olyan megbélyegzés, a mely sok esetben kimondhatatlan társadalmi bántalmazást eredményez, s minden esetben kegyetlen próba a szenvedőre nézve, a melynek nem jó őt kitenni. Láttuk, hogy mulhatlanul szükséges rávenni a nőket, hogy a kórházakba bemenjenek, s láttuk, hogy a kontinensi kényszerítő rendszer nem eredményezhetett többet, mint hogy csak egy kis töredéke van a beteg prostitutáknak egészségügyi felügyelet alatt; s számunkra nem maradt fön más, mint egészen és teljesen rábizni magunkat a szivesség és gyöngédség mindenható hatalmára.

Ha van tény, a mely a prostituták administrációjában foglalkozók sok éves tapasztalata által jobban be van bizonyítva, mint a többi, akkor ez az, hogy azok a nők kiválóan fogékonyak a gyöngédség befolyása iránt. Mr. Renoult, ki a francia hadsereg orvosa volt Egyiptomban, mondá 1871-ben, egy a rendőrséghez benyújtott emlékiratában, hogy a gyöngédség és rábeszélés eszközei által ő rávett bizonyos asszonyokat a középosztályból, kik a ma i-

son de passe-okat gyakorolták, hogy öt egymás közt kölcsönösen megállapított időkben orvosi vizsgálat végett felkeressék. Ezen osztálya a nőknek — tevé hozzá — mélyen meg van indulva a szives gyöngédség hatása alatt: úgy bánván velök mint tisztességes nőkkal szokás, készséggel teljesíték minden orvosi rendeleteimet. Mikor a winchesteri kórház megnyitott 1736-ban, a megnyitó beszédben a főtemplom papja következőleg fejezé ki magát: „Azok, a kik abban a különös szerencsétlen állapotban jönnek ide, csak annál nagyobb igényt tarthatnak e jótékony intézet gondjára és ápolására, s vajha mindig úgy lett volna! S nem is kell tudakolni, hogy miként jutottak azon szerencsétlen körülmények közé, hanem hogy mi a leggyorsabb és legbiztosabb módja nyomorúságukból való kiszabadításuknak.“ Ha ez az elv rendszeresen és szigoruan vitétt volna keresztül a mult században, ma nem volna oly megsiratni való módon megverve Európa a venericus betegséggel.

Az első és legnagyobb kellék arra nézve, hogy a venericus betegség kevesbítették, nemcsak a prostituták és katonaság, hanem az egyetemes népeség között, az, hogy a kórházakban elegendő számú ágyak legyenek az ezen betegségben szenvedők elfogadására, a prostitutákat is oda számítva. Ha csak az ágyakról van gondoskodva, s a szenvedők — különösen a nők — felbátorittatnak, hogy azokat igénybe vegyék, azok a betegségek rövid időn oly általáno-

san és oly jelentékenyen kevesbedni fognak, hogy még azon egészségügyi reformerek is, kik most legbuzgóbbüggyvédei a kényszer-felügyeletnek, kényteleneknek lesznek megengedni, hogy az teljesen fölösleges, és hogy minél előbb adják föl teljesen annál jobb.

Feltéve, hogy az önkéntes adakozási rendszer alkalmaztatnék a fővárosra és a királyság vidéki városaira nézve, az első lépés ezen rendszer alkalmazásában az lenne, hogy annyi kórház állíttatnék és szereltetnék fel, a mennyi elég volna arra, hogy minden elhagyatott szenvedő oda felvétetnék, és mint bentlakó orvosoltatnék. Nehéz egyelőre meghatározni, hogy ez évenként mennyi költséget s mekkora összeg adakozást igényelne, miután a költség is, a mi-be egyes ágy kerül, a különböző helyeken különböző. Chathamban egy ágy kerül 40 fontba s a londoni Lock Hospital-ben 24 font s 10 shillingbe: mi azt hisszük, hogy illő gond és gazdálkodás mellett 35 font elég lenne mindarra a mi szükséges. S mi hisszük, hogy ha a néppel kellőleg megértetjük a koczkán álló nagy fizikai és erkölcsi érdekeket, s a dolog fontosságához mérten felköltjük érdekeltségét az ügy iránt, önkéntesen meg fogja adni évenként a kívánt összeget. Természetes, hogy a kisebb városok és faluk csatlakoznának adakozásaikkal a nagyobb városokhoz s betegeiket is oda küldenék.

A nemzetnek kiválóan érdekében áll, hogy katonasága a lehető legjobb egészségben tartassék meg; s minthogy ez szétszórva szokott feküdni az ország

különböző részeiben, több mint valószínű, hogy, ha a venericus nők mindenütt rendes kórházakban gyógyíttatnak, ez által a katonaság egészsége jelentékenyen növekedni fog. Így az adakozásból fennálló kórházak igazgatói feljogosítva érezhetik magukat arra, hogy a kormánytól állandó évi segélyt kérjenek; s a kormány, képviselve a hadügyministerium által, igazolva érezhetné magát, még a legszigorubb tekintet mellett is a gazdálkodásra és a rajta nyugvó felelőségre az adófizetőkkel szemben, az ily segélyadásban. Azonban határozottan abban a véleményben vagyunk, hogy ennek a segélynek teljesen ingyen adott ajándéknak kell lenni, s ha másként adatnék, nem tanácsos elfogadni. Ha ezen segély erejénél fogva kormányi felügyelők tennék be lábokat a kórházba, s ezek által némi kormányi ellenőrzés gyakoroltatnék azok fölött, a prostitutiónak kormányi igazgatás alá jutása tényleg megtörténnék, legalább egy bizonyos fokig, s az önkéntes vagy társadalmi rendszer alapját képező és abban működő erkölcsi elv meg lenne sértve. Azt se feledjük el az évi költség számításba vételénél, hogy ha a létező viszonyok közt elég kórház és ágy fog fölállíttatni minden syphiliticus beteg részére, minthogy az elv és bánásmód természetéből folyólag a betegek száma egyre csökkenni fog, az ágyak szaporítására többé szükség nem leendő, sőt az ellátási költség is évenként kisebbni fog.

Bizonyára nem kevesen vannak, kik eljutottak

azon meggyőződésre, hogy a kérdésben levő betegségekkel kell tenni valamit, s hogy a velök való bánásnak leghelyesebb módja az, a mit mi jeleztünk, társadalmi úton, egyesült erővel, egy nagy önkéntes munkának keresztülvitele. Azok, a kik így vélekednek, ne várokozzanak elkezdésével azon munkának, mely megtevésre vár. S ha életünkben nem válnék is az egyetemessé; ha nem hozná is meg egyszerre az elültetett fa mindazon gyümölcsöket, a melyeket hozni fog: vigasztalást lelhetnek abban a tudatban, hogy ők a munkát a helyes irányban kezdték, s hogy minden lépés, a mely jövendőben arra felé történik, közvetlen kisebbitésére szolgál a betegségnek, s hogy végre meg fogja semmisíteni magát az okot, a melyből az származik.

Szinte előre megmondhatjuk, hogy azoknak, kik e munkában foglaltosak lesznek, sikere egyenes arányban lesz a tekintettel, a melyet azon nők különböző helyzete iránt, melyet a társadalmi lépcsőzeten egymással szemközt elfoglalnak, s általában azoknak érzülete és egyéniségei iránt tanusítanak. Ők ép oly makacsul ragaszkodnak saját osztályzati különözéseikhez, mint egyéb tisztességes nők. „Igen nehéz fogalmat adni — mondja Duchâtelet — azon megvetésről, melyet mindenik nő, a szerint, a melyik osztályba tartozik, a más osztályba tartozók iránt tanusít. Azon nők, kik csak gazdag vagy magas állású férfiakhoz adják magukat, számtalan megvetéssel tekintenek azokra, kiket minden

közönséges vagyoni ember megkaphat. S viszont ezek hasonló módon megvetik azon boldogtalan teremtetést, ki csak az undorító nyomor rongyaiban jelenik meg. Ezt a különbség-tételt, a melyet a prostituták magok között felállítanak, mindenki úgy bizonyítja; a mi különösen feltűnő akkor, midőn a körülményeknél fogva kénytelenek egymással találkozni ugyanazon helyen: kikerülik egymást; nem ülnek egymás mellé; elszigetelt csoportokat képeznek, s nem ereszkednek egymással társalgásba. Lehet mondani általában, hogy ezek az osztályok nem vegyülnek egymással, vagyis a leányok nem mennek át észrevétlenül egyik osztályból a másikba s fokozatosan a legmagasabból a legalsóbbba, egész végig abban az osztályban maradnak, a melyikben kezdék pályájukat, vagy a melyikből nem voltak képesek kiszabadulni; s így lehet az, hogy olykor igen gyönyörű leányok kezdik és végzik prostituta életüket a legaljasabb helyeken. Ezen helyiségek mindenike az emberek egy bizonyos külön osztálya által látogatván, az ott levő nők mind bizonyos hangot, szokást és modort vesznek fel, a minek eredménye az, hogy a kézműves vagy napszámos látogatókhoz szokott leány rosszul érzi magát a katonatiszttel, s ez utóbbi nem talál benne elég vonzó elemet. Ugyanez áll azon nőkre nézve is, kik megszokták a társadalom miveltebb és felsőbb osztályával való érintkezést: visszaborzadnak a durva vagy aljas néppel való társulástól, kik maguk képtelenek méltányolni a ben-

nök levő kitünő tulajdonokat. E szabályt általánosnak tekinthetjük. Az a leány, a ki megkezdí pályáját valamelyik osztályban, igen kétségbeejtő dolognak tartaná, ha azt egy közvetlen alatta állóval kellene elcserélnie. Ez az oka egy részt, hogy olyan sok leány visszavonul a prostitutiótól, csakhamar azután hogy elkezdte azt.

Tekintetbe vévén a rang, szokás és jellem épen most jelzett igen nagy változatait a prostituták közt, világos, hogy megkülönböztetés nélküli összecsomagolásuk ugyanazon helyre és felügyelet alá, igen nagyon hátráltatná a kívánt cél elérését. Csaknem minden ember, ki gondosan tanulmányozta e tárgyat, azon véleményen van. Dr. Trench, kinek gazdag tapasztalatai nyomatékossá teszik ítéletét ilyen dolgokban, azt mondá a lordok háza bizottmányának: „Azt hiszem, külön kell önöknek választani a jobb osztályút a közönségestől, különben az önbecsülés minden érzetét kiirtják önök. Ha a prostituták ugynevezett jobb osztályát a közönséges városi prostituták közé keverik önök, erkölcsileg kiszámíthatatlan kárt okoznak az előbbieknak.“ Ugyanezen véleményt mondá ugyancsak azon bizottmány előtt Mr. Acton. „Külön kell választani — ugymond — a férjes nőt, a megátalkodott prostitutát, s a leányt, a ki most kapta meg először a betegséget, miután gyakran tapasztaljuk, hogy leányok, kik csak egyetlen egyszer követték el a tévedést, ugyanakkor inficiáltatnak, s az ilyenek, helyes beosztás mellett, nem fognak ak-

kor még jobban elrontani olyan nők befolyása által, kik sokkal roszzabbak mint ők; igen hibás eljárás volna ezeket egy kéz alá helyezni a már megszokott prostitutával.“ Duchâtelet szintén azt mondja: „Ezen szerencsétlen teremtmények közt vannak, kik csak épen akkor vezettettek félre vagy csábítottak el, pillanatnyi gyengeségök vagy a számtalan kísértés következtében, a minek kitéve voltak. Ezek érzik hibájokat, keservesen bánják azt, s egyedüli vágyuk visszatérni a tisztességes életre.“ S ugyancsak ő mondja, hogy igen gyakran láthatni a *Lourcine* kórházban kétségbeejtő romlottságú fiatal leányokat, kiket a fékezetlen kicsapongás oda folytonosan visszavezet. A nagy erkölcsi roszzra, a mely ezen két osztály összevegyítéséből szükségképen származnék, csak rá kell mutatni, hogy mindenki megértse, s bizonyára igen sok leány az előbbi osztályból határozottan vonakodnék egy oly kórházban maradni, a hol az utóbbi osztály nőivel kellene éjjelre-nappalra együtt élnie. A párisi prostituták folytonosan igyekeznek elkerülni a *Szent Lázár* kórházat, mely kiválólag az ő számukra van s a helyett a *Lourcine* be igyekeznek bejutni, mely olyan venericus nők számára állítottott, kikről ugy tudják, hogy a prostitutiót nem gyakorolják. Továbbá igen nagy azon fiatal nők száma Párisban — kereskedésben alkalmazott leányok és mások, az u. n. *grissette*-ket is oda számítva, — a kik, midőn inficiáltattak, mindenemű cselhez folyamodnak, hogy az egyetemes köz-

kórházakba bejuthassanak, semhogy azt a bélyeget, s talán súlyos pénzbeli és társadalmi veszteséget is elszenvedjék, a mely érné őket, ha akár a Szent Lázár-ba akár a Lourcinebe mennének.

Alig kell mondanunk, hogy a legfőbb fontosságú dolog, miszerint mind az orvosok, mind a többi szolgálattelvők bánásmódja a betegekkel különösen gyöngéd, nemes és tiszteletteljes legyen. Fájdalommal kell mondanunk, hogy azon szegény nők igen gyakran ennek épen az ellenkezőjét tapasztalták: de a mi csak a régi felfogásból és rendszerből folyt. Mi a gyöngéd bánásmódot a siker nélkülözhetetlen feltételének tartjuk. Duchâtelet erre a pontra vonatkozólag szintén nagyon helyes megjegyzést tesz a következőkben: „A tapasztalás megmutatta hasznos, sőt szükséges voltát annak, hogy az orvosok nagy gyöngédséget tanusítsanak mind beszédjükben, mind bánásmódjukban. A prostituták, elhalmozva megaláztatással, a legnagyobb megvettetést tapasztalva mindenfelől s valóban érezve elvetett voltukat: nagyon is tudják méltányolni a kevésbé durva bánásmódot, s rendesen igen hálásak a gyöngéd érzésért, a melyből az származik. Ez a gyöngédség, a mely nagyon távol van a bizalmaskodástól, s mely szintén igen őszszefér a tartózkodással, komolysággal és méltósággal, melynek fentartását a körülmények követelik: megszerzi az orvos számára a tiszteletet és odaadó engedelmességet, mely őt megilleti, s melyet a nők szinte sovárognak megadni.“ Valóban mint szabályt állit-

juk azt, hogy még ezen nőknek is magaviseletök, erkölcsi álláspontjuk s általános jellemök azon bánásmódot, szellemet és modort tükrözi vissza, s a szerint alakul, a melyet környezetükben tapasztalnak; s innen a sürgető szükségesség, hogy a kórházi hivatalos személyzet minden tagjának — a legalsótól a legfelsőig — magaviselete irányukban kiválóan körültekintő és gyöngéd legyen.

A nőknek egy bizonyos ideig erőszakkal visszattartása a kórházakban, hogy a gyógyítás befejezett legyen, szintén szokásos és védelmeztetik a kormányi felügyelet pártolói által. Mi a kényszerítés elvét általában kárhóztatván, ezt is szükségtelennek és czélhoz nem vezetőnek tartjuk; s meg vagyunk róla győződve, hogy az egyetlen és legnagyobb hatalom, mely a beteg nők nagy többségét ráveszi a kórházba való menetelre és a szükséges időn át az ott maradásra, a gyöngédség hatalma. Az a hatalom, melyet azok a nők még eddig igen ritkán tapasztaltak, s a melynek lételeben a sok keserű tapasztalás őket kételkedni tanítá, s a melynek kétségtelen valóságát ha egyszer megismerik, s ott érzik közelükben: csak akkor fog ezen hatalom bűvös hatásának ereje működővé válni. Majd akkor lesz szembe tünőleg láthatóvá jótékony ereje, s az emberek örvendezvén az eredményen csodálkozva fognak visszatekinteni arra az időre, mikor hatósági végzésekbe helyezték bizodalmutat azon lelki erő helyett, mely egyedül képes elérni a kitűzött czélt.

Azon gyakorlat, hogy az illető nőket időszakonként megvizsgálják, s nekik bizonyítványt adnak arról, hogy a venericus betegségtől mentek, s a mely egyik jellemző — s mint mondják — elengedhetetlen részét képezi a kormányi felügyeletnek: nem foglalhat helyet azon gyógyító tényezők közt, a melyeket mi ajánlunk. Az ily időszaki vizsgálatok és bizonyítványok gyakorlati elismerését foglalják magukban a prostitutió szükségességének, s kapcsolatban arra vannak szánva, hogy képesítsék azokat, kik azt gyakorolják, annak veszély nélküli gyakorlására. Mi, a midőn a prostituták betegségét meggyógyítani törekszünk, azon elv alapján teszszük azt, a mely elv-nél fogva orvosi segílyt adnánk egy delirium tremens-ben, vagy bármelyikben szenvedőnek azon számtalan betegségek közül, a melyeket férfiak és nők hoznak egymásra, vétkeik, meggondolatlanságuk és tudatlanságuk által. De valamint nem törjük magunkat azon, hogy egy oly módszert fődözzünk föl, a melynél fogva az emberek határtalan mennyiségű alcoholt ihassanak, a nélkül, hogy a meg-részegeedésnek tennék ki magukat: ép ugy nem tartjuk helyesnek a kicsapongás gyakorlásának könnyítését s a reproducáló rendszer működésének vétkes megrontását, mely azon gyakorlással együtt jár: az által hogy a rendszeres időszaki vizsgálatot behozzuk. Mint már említők, az általunk ajánlott orvosi adminisztrációnak föelvé, önkéntes orvosi segílyt adni azoknak, kik azt önkéntesen kérik és elfogad-

ják, azzal a czéllal, hogy a mig „megfeddjük a bünt,“ megszabadítjuk a „bünöst“ legalább egy részétől azon szenvedésnek, melyet „büne“ hozott rá, s ez által megóvjuk többé-kevésbé azokat, kik velök bensőbb viszonyban vannak, a szenvedésben való részeseüléstől, a mely különben, ezen viszonymnál fogva, szükségképen rájuk következnek. Ebből a célból, és az általunk kifejtett szellemben, hajlandók volnánk ajánlani, hogy bármely leány vagy asszony, a kinek csak gyanuja van is, hogy ő a betegséget megkaphatta s óhajtaná magát megvizsgáltatni, hogy a betegség kifejlődését megelőzze, ha találkozik, vizsgáltsék meg, ép úgy mint egy magánbeteg szokott megvizsgáltatni hasonló okból. Azonban a rendszeres időszakos vizsgálatot, mely tényleg bizonyítványt tartana azok elé, kik az illető nőkkel közösülni akarnak, hogy a venericus betegségtől mentek, egészen helytelennek tartjuk, mint a melynek mind physikai mind erkölcsi következményei végzetesek fognának lenni.

Dr. Farquharson ajánlotta, hogy a nők megvizsgálása nőkre bizatnék; s miután a nők képzése mind szélesebb terjedelmet nyer, mi valóban kívánatosnak látjuk, hogy a nőknek minden lehető könnyebbség megadassék arra nézve, hogy az orvosi tudomány- és gyakorlatban minél több ismeretet szerezhessenek s elfoglalhassák azt a helyet, a hová ők valók igazán, az általunk ajánlott kórházakban. Egszer ott lévén, vigasztalására szolgálhatnának sok

szenvedőnek saját nemükből; de hogy valjon ezek is jobb szeretnék-e a nő-orvost a férfi orvosnál, az oly kérdés, a mely végleg csak a tapasztalás által döntethetik el.

Égető szükségét látjuk azonban annak, hogy érezni tudó, művelt és teljesen felvilágosodott nőkből egy önkéntes sereg alakulna, kik mint könyörületes nővérek működnének, s a kórházakat tennék működésök központjává, s onnan sugároztnának ki jótéményeiket minden irányba, a hova csak az ott nyert tudomás vezetné őket. A jó, a mit az ilyen nők eszközölhetnének, ha dolgukban igazán bölcs és megfontoló módon járnának el, kimondhatatlan nagy lenne. Óhajtanók, ha ilyen szervezett társaságok volnának összeköttetésben mindenik köz jóltevő intézettel, a mikor természetesen a prostituták is, kik oda fölvétetnek, érintkeznének s illetőleg befolyásuk alá jutnának tisztességes és gyöngéd szívű nővéreiknek. Azonban az ilyen humanisticus társaságba való felvételés nem közönséges qualificatiót kívánna. Az oda való belépésnek nem szabad származni megcsalt szerelemből, unalomból, a közönséges nők egyforma élete mindennapiságának meggyülöléséből, a megkölönböztetés utáni vágyból, a hatalom szeretetéből, vagy még vallásos enthusiasmusból sem. Érett megfontolás eredményének kellene annak lenni, olyan nők részéről, a kik megáldva igazán rokonszenvezni tudó természettel s azon kívül helyes itélettel birva a felől, hogy melyik a valóban jóltevő könyörületes-

ség, mintegy kényszerítve érzik magukat, hogy annak munkásai és missionariusai legyenek. Azonban hiszszük azt is, hogy az a munka legsikeresebben fog menni úgy, ha mind a két nem közreműködik, s hahogy az ilyen társulatok, mindkét nemet magukban foglalván, szervezetük fővonásává teunék czéljuknak, terveiknek és eszközeiknek alapos megvitátását.

Feltéve már ilyen társulatok létezését, kevés belátás kell hozzá, hogy megértsük és méltányoljuk azon nagy jót, a melyet ezen nemes szívű nővérek, egyenes érintkezésbe jöven a prostituták kórházban szenvedő részével, eszközölhetnének. A társadalmi és erkölcsi reformatió munkája akkor komolyan elkezdődnék; a szándékosan hibázó bölc tanácsot és vezető kart nyerne; az elesett részvétellel találkozónék, s olyan tisztességes nők körében találná magát, kik nem néznek rá megvetéssel, hanem részvétellel és szánakozással, s kik mindig készek őt a felkelésben segíteni; a míg a csábításnak szerencsétlen áldozatai menhelyet és pártfogókat fognának találni, kik hajlandók s gyakran képesek is egy, vagy másnemű bűnhödést szabni a csábítóra. S ha ilyen társulatok alakulnának, kik Krisztus tetteit tudják követni, s ama szerencsétlenek látnák, hogy a segedelem önként, szívesen van adva, annak a ki azt önként keresi; látnák, hogy soha kényszerítéshez nem nyulnak, hogy az ő betegségük önmagukért s nem azon férfiakért gyógyíttatik meg, kik velök kéjelegni akar-

nak, s hogy a résztvevő nővérek csupán a józan ok, rábeszélés és rokonszenv eszközeivel, őket lealjasult életükből felemelni igyekezvén, egyedül a szívből jövő, érdekel nélküli szeretet által vezéreltetnek: suttogva mondanák egymásnak: ezek angyal-nővérek, kik keresztül néznek lelkünkön,

„Nagyobb, tisztább szemekkel mint miénk,
Hogy mindnyájunknak megbocsássonak.“

s édes örömmel adnák át tömegesen magukat az őket körülvevő erkölcsi és nemesítő befolyásoknak.

S itt elértük a határt, a hol az a kérdés, hogyan lehet legbiztosabban kevesbiteni és megelőzni a prostitúcióval együtt járó betegségeket, beleolvad abba, hogyan lehet kevesbiteni és véglegesen eltörölni magát a prostitúciót. Megegyezik, hogy valaki olvasóink közül azt mondja: „az ajánlott terv annyi gyöngéd szeretettel fordul a prostitúták egész osztályához, hogy ez által inkább felbátorítja, mint elrettenti a prostitúció gyakorlatát, és hogy meggyógyítván a betegségeket, melyekben a prostitúták szenvednek, hatalmasan előmozdítja a kicsapongás növekedését.“ Azonban először is emlékeztetjük őt, hogy mi nem azt a kérdést vizsgáltuk, hogyan lehet az erkölcsiséget előmozdítani vagy az erkölestelenséget meggátolni: fő tárgyunk volt, hogyan lehetne a venericus betegségeket a leghatályosabban kevesbiteni, s az csak mellékesen jött bele, hogy az ajánlott különböző rendszerek mennyire voltak képesek előmozdítani vagy gátolni a közerkölcsiség fejlődését. S másod-

szor meg kell jegyeznünk, hogy a tapasztalás eléggé megmutatta, miszerint a betegségtől való félelem csak igen parányi mértékben hat fékezőül a paráznaságban való dobzódásnál. De valódi igazolása az általunk ajánlott methodusnak azon tényben fekszik, hogy a venericus betegségek terjedésének megakadályozása a legégetőbb szükség, s hogy e czélt, mint megmutatni igyekeztünk, csak azon módszer által érhetjük el valóban, melyet mi az igazság és józan ész politikájának neveztünk. S im itt szemtől szembe jutván a kikerülhetetlen leczkével, melyet talán nehezére esik megtanulni a mai nemzedéknek, hogy a község erkölcsi életét sem kifejteni sem fentartani a félelem kényszerítő befolyása által nem lehet, felhívjuk azokat olvasóink közül, kik a betegségben csak ovakodásra intő féket látnak, mintegy a gondviselés kezét, melynek dolgába nem akarnak avatkozni, hogy egy kissé mélyebbre tekintsenek.

A természet törvényei kérelhetetlenek, s a büntetések alól, melyeket azok szabnak a kihágóra, nincs menekülés; de a mig semmiféle emberi segedelem nem képes arra, hogy azon büntetések szenvedését elvegye, ugyanakkor egyik legnemesebb és legszentebb kötelessége az emberiségnek nem csak azt meggátolni, hogy azok megörökíttessenek és sulyosabbakká váljanak, hanem kötelessége szelidíteni és enyhíteni a kikerülhetlen szenvedést, a mennyire lehet.

Az a tan, hogy a syphilis isteni büntetés a nemigyönyörökben való telhetetlenségért, nemcsak hogy

sémni bizonyosság által nem támogatható, hanem teljesen észellenes. A valódi büntetés sokkal lényegesebb; az bénítja és megsemmisíti az organismus vétkező része legbensőbb szervezetének életét, azt a részét az idegrendszernek, mely a reproductiv organumokat élteni s azok között főhelyen áll. Ez eléggé bizonyítja van azon tapasztalás által, hogy a keleti népek ezreinél a reproductiv tehetségek már holtak, midőn a férfiak maguk az érett kort elérték; s ennek az állapotnak terjedését vehetjük észre más népeknél is. Valóban a büntetés még mélyebbre hat: megrontja az egész ideg-rendszert s ez által bénítja és megrontja a lelket magát. A mint Emerson is ki mondja e főigazságot: „Minden tulság hiányt eredményez . . . Minden tehetségnek, mely a gyönyör elfogadására képes, megfelelő büntetése van a visszaélésért. Az saját mérsékletéért életével felelős. Az igazságszolgáltatás nem marad el. Bűn és büntetés ugyanazon töből nőnek ki. A büntetés a gyümölcs, mely észrevétlenül érik meg a gyönyör virágában, mely azt elrejté.” A mint valaki lehet rendszeres alkohol-ivó, éveken át a nélkül, hogy a delirium tremens utolérné, úgy élhet valaki egész életén keresztül rendes libertinismusban vagy kicsapongó házasság életű lehet, a nélkül hogy a venericus betegséget megkapná: azonban egyik esetben sincs menekülés a valódi büntetés az élet igazi vesztese alól, mely elválaszthatatlan a tulságos dobzódás bűnétől, akár egy, akár más uton. Ez lévén a természet kikerülhe-

tetlen törvénye, az emberek bátran hagyhatják az isteni igazság kiszolgáltatását a legfőbb hatalomra s biztosak lehetnek róla, hogy a megsértett törvény soha sem marad boszúlatlan.

A közgondolkodás és közerkölcsiség egy nagy válságon van átmenőben épen most Európa-szerte. E válságnak nem utolsó fontosságú kérdése a prostituták ügye, a melylyel annyit vesződtek már századokon át. S ha egyszer az egész nemzet valóban érzett tudatára jut a nagy physikai és erkölcsi bajoknak, melyek a prostitutióval kapcsolatban vannak, s a melyek az elhanyagolás évszázadai alatt úgy összehalmozódtak, s melyek részben a theologiai és physiologiai hibás nézeteknek, részben pedig az önző közönyösségnek eredményei: akkor látni fogjuk, hogy első kötelességünk igazságot szolgáltatni az elvettetett nők ezreinek, a kik, bár inkább ő ellenők vétkeztek, mint sem hogy ők vétkeztek, ez ideig a szünet nélkül való társadalmi üldözés nyomorult tárgyai voltak. Akkor határozottan ellene fogunk állani annak, hogy őket törvényes rabszolgákká tegyék, fegyelmezve és hivatalosan kvalifikálva az állam által arra, hogy az emberek érzékiségének ártalom nélkül szolgáljanak. Akkor úgy fogunk bánni velök mint emberi lényekkel, kiknek physikai szenvedéseik s erkölcsi megaláztatásuk kiváló igényt ad részvétünkre, szánakozásunkra és segedelmünkret munkálkodni fogunk physikai, társadalmi és erkölcs; meggyógyításukon, mind saját magukért, mind a

társadalom jóllétéért; rajta leszünk, hogy egyenlő foku kárhoztatás érje mindkét nemből azokat, kik ugyanazon bünt követik el; vissza fogjuk utasítani a prostitutió állandó szükségességének tanát s gyökeres kutatást fogunk megindítani annak okai után azok megsemmisítésének céljából; feladván teljesen a hamis és félrevezető eszmét, hogy az embereket erkölcsösökké lehet tenni a venericus betegségtől való félelem által, végre be fogjuk ismerni, hogy egyetlen bölcs és sikeres módja az emberi nemesülés előmozdításának az, ha az észhez, a szeretet-
hez, a nemeshez és széphez fordulunk, a mely lapangva vagy többé-kevésbé kifejlve, megvan minden emberi lényben; s folytonosan előttünk tartván a nemi tisztaság eszményi lobogóját, sürgetni fogjuk a törekvés kötelességét annak elérésére, s így biztosítani azon physikai és erkölcsi egészségét, a mely, a míg a nemi gyönyörökkel való visszaéléssel meg-
egyezhethetlen, elengedhetetlen feltétele a valóban ép életerős egyéni életnek, s ugyanakkor az állandó nemzeti erőnek és nagyságnak is.

D. BALLAGI MÓR.

